

2744

Związek austriackich Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy
czcionek oraz pokrewnych zawodów · Założony w roku 1894

SPRAWOZDANIE

z czynności Związku za rok 1902

Pogląd na ogólną działalność Stowarzyszeń związkowych
od czasu ich założenia Statystyka płac z roku 1902

Z oryginału niemieckiego przełożył Gustaw H. Titz
Sprawozdanie to wyszło ponadto w językach: niemieckim, czeskim i włoskim

Wiedeń Nakładem Związku (Franciszek Reifmüller) 1903

⌘ Drukarnia ⌘
Wł. Teodorczuka
i Sp. w Krakowie

ZWIĄZEK AUSTRYACKICH STOWARZYSZEŃ DUKARZY I ODLE-
WACZY CZCIONEK ORAZ POKREWNYCH ZAWODÓW

ZAŁOŻONY W ROKU 1894

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI ZWIĄZKU

ZA CZAS OD 1 STYCZNIA
DO 31 GRUDNIA 1902 ROKU

WRAZ Z POGLĄDEM NA OGÓLNĄ DZIAŁALNOŚĆ STOWARZYSZEŃ
ZWIĄZKOWYCH OD CZASU ICH ZAŁOŻENIA I STATYSTYKĄ PŁAC
Z ROKU 1902

WIEDEN 1903

NAKŁADEM ZWIĄZKU (FRANCISZEK REIFMÜLLER)
DRUKARNIA WŁ. TEODORCZUKA I SP., KRAKÓW

WSTĘP

Przewodnictwo Związku przedkłada niniejszem członkom sprawozdanie za rok 1902. Zawiera ono, jak zawsze, oprócz sprawozdania z czynności Przewodnictwa Związku i obrotu kasowego, w krótkich zarysach także pogląd na działalność poszczególnych Stowarzyszeń, co członkom naszym umożliwia informowanie się dokładne tak co do organizacyi związkowej, jakoteż co do poszczególnych Stowarzyszeń. Dalej dołączono do sprawozdania statystykę płac, wypracowaną na podstawie badań, przeprowadzonych w czasie od 7 do 12 kwietnia 1902 r., a dającą dokładny obraz stosunków zarobkowych w Austrii.

Rok ubiegły był znów obfity w walki, szczególnie w walki dla utrzymania cennika normalnego, i tu w pierwszym rzędzie wskazać należy na dobrze znanego łamacza cennika, Czoppa w Czerniowcach. Jak nas w tych walkach cennikowych „popiera“ nasz socyalno-polityczny rząd, przekonamy się o tem w następnym rozdziale; przeglądając następny rozdział choćby tylko pobieżnie, zauważyć można, że władze krajowe na Bukowinie nie odegrały w tej sprawie wcale zaszczytnej roli, tak, że Przewodnictwo Związku zmuszonym było przez osobistą interwencyę u władz wyższych, jakoteż przez interpelacyę posła Schuhmeiera i towarzyszy w parlamencie zwrócić uwagę na „działalność“ magistratu czerniowieckiego jako władzy przemysłowej. Przy tej sposobności poczuwamy się do obowiązku wyrazić podziękowanie Związkowi posłów socyalno-demokratycznych w parlamencie, a w szczególności posłowi Schuhmeierowi, za poparcie, jakiego z ich strony doznaliśmy.

Nie obeszło się też bez próby zamachu ze strony rządu na błogą działalność naszych Stowarzyszeń. Mam tu na myśli osławione rozporządzenie z dnia 19 listopada 1902. Energiczne przeciwdziałanie ogółu zorganizowanych robotników miało ten skutek, że prezydent ministrów wystąpił z „wykrętem“, jakoby on organizacyom robotniczym nie miał zamiaru szkodzić, a rozporządzenie to skierowanem było jedynie przeciw tak zwanym Stowarzyszeniom filantropijno-„pobożnym“ („Heiligen“-Vereine). Kto w to uwierzy....

Oprócz czuwania nad wspólnością cennika, Przewodnictwo Związku nie spuszczało też z oka sprawy wprowadzania maszyny do składania. Dawno znaną już jest rzecz, że „kolega żelazny“ coraz szersze zatacza

kręgi, co powoduje przewyżkę sił roboczych, której znacznemu wzrostowi przeszkodzić mogą nasi koledzy przy pomocy swej silnej organizacyi. Niech przeto koledzy sprawy wprowadzania maszyny do składania nie lekceważą; niech zastanowią się nad tem, że my postępu w dziedzinie techniki nie powstrzymamy, ale złe następstwa ekonomiczne tego postępu możemy, jeśli zgodnie postępować będziemy, łatwo zatamować.

Wspomnieć jeszcze należy, że Związek niemiecki uznał za stosowne wypowiedzieć nam stosunek wzajemności, a to z tego powodu, „jakoby co do niemieckich członków wzajemność nie została dotrzymywaną”. (W czasie, kiedy sprawozdanie niniejsze znajdowało się w druku, odbyła się w Strassburgu międzynarodowa konferencya, na której między obydwojma Związkami przyszło do zadawalniającego porozumienia, o czem pisano już w organach związkowych, w przyszłorocznem zaś sprawozdaniu sprawa ta omówiona zostanie).

Tegoroczne zamknięcia rachunkowe wypadły niestety również nie bardzo pomyślnie, ponieważ skutkiem ekonomicznego kryzysu, kasy nasze bardzo wiele świadczyć musiały, tak, że w niektórych krajach koronnych musiano podwyższyć wkładki. Dokładne informacye w tej sprawie znajdują się w tabelach, opracowanych przez sekretarza Związku Dworzaczka.

Jeżeli szanowni członkowie następne rozdziały dokładnie przejrzą, to przyjdą do przekonania, że zachodzi potrzeba zastanowienia się w poszczególnych Stowarzyszeniach nad kwestyą, czy obecna forma organizacyjna naszego Związku ma pozostać nadal niezmienioną, lub też ma ustąpić miejsca nowoczesnemu kierunkowi. Kwestyę tę należy i musi się rozważyć, aby ją na następnym Zjeździe związkowym wciągnąć do dyskusyi.

Szanownym funkcyonaryuszom naszych Stowarzyszeń związkowych za ich żywy współudział w pracy, wyrażam na tem miejscu serdeczne dzięki, łącząc zarazem koleżeńską prośbę, aby i w przyszłości wspierali wedle sił Przewodnictwo Związku w jego dążeniach do pomyślnego rozwoju naszej organizacyi, dla dobra ogółu kolegów.

Wiedeń, w kwietniu 1903.

Z koleżeńskim pozdrowieniem

Za Przewodnictwo Związku:

Franciszek Reifmüller
przewodniczący.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI ZWIĄZKU ZA ROK 1902.

Z polecenia Przewodnictwa Związku zestawil sekretarz Związku **Józef Dworzaczek**.

I. DZIAŁALNOŚĆ URZĘDOWA.

1. Ogólne spostrzeżenia.

Z rokiem 1902, tj. *ósmym* od czasu zlania się poszczególnych Stowarzyszeń w krajach koronnych w Związek, mamy za sobą okres czasu bardzo ruchliwy.

Depresja ekonomiczna, która również w roku 1902 oddziaływała na przemysł drukarski paraliżująco, była przyczyną tego, że Związek nasz, tak jak od szeregu lat, znów na tem znacznie ucierpiał. Cośmy w roku ubiegłym pisali o zwiększonym *braku pracy*, jakoteż o *znaczniejszem zapotrzebowaniu wsparć*, będącem naturalnem następstwem braku pracy, moglibyśmy i tym razem słowo w słowo powtórzyć. Również i w tym roku miały nasze Stowarzyszenia związkowe aż nadto sposobności okazać, co zdziałać potrafi zdolna do ofiar solidarność, czego dokazać może organizacya, która sama z siebie stała się potężną, organizacya, rządzona przez robotników samych, bez niczyjej opieki. Sumy, jakie z roku na rok potrzebującym pomocy wszelkich kategorii wypłacano, zwiększyły się i tym razem znacznie; i jakkolwiek nie pozostawaliśmy pod przymusem teoretycznych asekuracyjno - technicznych reguł, to jednak humanitarne nasze urządzenia, oparte na zasadzie praktycznych doświadczeń lat dziesiątek, jak zawsze, tak i w roku 1902, ani razu nie doznały zastoju.

A jakkolwiek na równi z innemi organizacyami robotniczymi mogliśmy się dotąd obejść bez pieczołowitej opieki rządu i w przyszłości z niej korzystać nie będziemy, to mamy jednak do zanotowania fakt, który wywołał *najenergiczniejszy protest u ogółu zawodowo zorganizowanych robotników*, i ponieważ skierowany był *przede wszystkim przeciw za potężnej już wielu ludziom organizacyi drukarzy* (za czem przemawiało wiele okoliczności), spotkał się z najostrzejszem zwalczaniem ze strony zorganizowanych drukarzy w całym państwie.

Dnia 19 listopada 1902 r. pojawiło się mianowicie *rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych* w porozumieniu z ministerstwami sprawiedliwości i finansów, Nr. 26.838, które zwrócone było do wszystkich rządów krajowych, a które w swych konsekwencyach przeprowadzone, spowodować mogło *zgniecenie* istniejących na zasadzie ustawy z 15 listopada 1867, Dzpp. Nr. 134, *organizacyi robotniczych*. Rozporządzenie to miało na celu uniemożliwienie w przyszłości organizacyom zawodowym dawanie swoim członkom, popadłym w nędzę, i ich rodzinom zapomóg, określonych z góry (choćby tylko na krótki czas), względnie zaś, jeżeli mimo to chciałyby to czynić, poddanie tych stowarzyszeń pod patent cesarski z 26 listopada 1852, Dzpp. Nr. 253, a tem samem poddanie ich jako *Towarzystw asekuracyjnych* pod nadzór i władzę państwową.

Co to znaczy, można sobie uprzytomnić, gdy się zważy, jak wysokimi musiałyby być wkładki, aby zadośćuczynić wymaganiom asekuracyjno - technicznym odnośnie do nagromadzenia funduszu rezerwowego dla gałęzi wsparć, zaprowadzonych u nas; wkładki tygodniowe doszłyby do wysokości — nie licząc bynajmniej zbyt wygórowanie — 7 do 8 K, na co i drukarze zdobyćby się nie

mogli, a rezultatem tego byłby upadek naszej tak błogiej w skutki, wzbudzającej szacunek, organizacji.

Zwiastuny przebiegającej przez całą monarchię burzy rozgoryczenia robotników zniewoliły rząd do wydania dnia 8 stycznia 1903 do wymienionego rozporządzenia dodatkowej *noty oficjalnej*, która wprowadzić miała na celu osłabienie rozporządzenia, w całej jednak swej nagości otwierała oczy nawet i tym, którzy dotychczas utrzymywali, jakoby kampania rządu nie była skierowaną przeciw robotniczym organizacjom zawodowym. Wspomniana nota powiada między innymi zwięźle i jasno,

„że rozporządzenie z dnia 19 listopada wyłącznie z ustawowego obowiązku rządu wypływa, aby baczyć na to, by wszystkie stowarzyszenia, które w zamian za określone z góry wkładki pieniężne członków stowarzyszenia ustanawiają pewne z góry określone zobowiązania pieniężne — a to dzieje się i w organizacjach zawodowych — rozporządzały potrzebnymi środkami przy każdorazowym spełnieniu swych zobowiązań“.

Wkońcu czytamy w nocie:

„Organizacje zawodowe nie potrzebują się obawiać żadnego uszczuplenia swych czynności, jeżeli one tylko odpowiadają asekuracyjno-technicznym wymaganiom, lub też unikną zobowiązań do płacenia pewnych cyfrowo określonych poborów pieniężnych“.

Że ta obliczona na uśmierzenie klauzula nadawała się do uspokojenia rozdrażnionych umysłów, tego zapewne dziś sam rząd nie twierdzi, i tak stało się naturalnem, że nie tylko drukarze, lecz także ogół robotniczy całej Austrii w przeszło 150 zgromadzeniach jednomyślnie zajął stanowisko przeciw zamachowi na wolność stowarzyszeń zawodowych. Jakkolwiek omówienie tej sprawy należałoby do przyszłorocznego sprawozdania, to jednak dla zupełności chcemy na tem miejscu zdać sprawę z przedsięwziętej przez nas akcji.

Na zarządzenie Przewodnictwa Związku odbyły się 11 stycznia 1903 r. w całej Austrii zgromadzenia we wszystkich Stowarzyszeniach związkowych i ich filiach, na które przybyli koledzy *masowo*; na zgromadzeniach tych w najenergiczniejszy sposób wystąpiono przeciw krzywdzącemu samodzielności naszych organizacji postępkowi rządu. Wszystkie zgromadzenia uchwaliły wśród *nieopisanego entuzjazmu* jednogłośnie rezolucję, która brzmi następująco:

„Rezolucya:

Rząd rozporządzeniem swoim z dnia 19 listopada 1902, w którym wskazał starostom i rządowi krajowemu na charakterystyczne znamiona stowarzyszeń asekuracyjnych, dał nowy dowód, że wrogo jest usposobiony względem robotników. Rozporządzenie to zmierza mianowicie do zgniecenia naszej starej, przeszło sześćdziesiąt lat istniejącej organizacji i jest dalszym ciągiem gwałtów opawskich.

Rząd, który nie może się zdobyć na urzeczywistnienie przyobiecanych w mowie tronowej reform w dziedzinie ustawodawstwa socyalnego, ten rząd zamierza przeszkodzić temu, abyśmy naszym biednym, przez kapitał wyssanym inwalidom, jakoteż wdowom i sierotom, pozostałym po naszych tak wcześnie do grobu schodzących kolegach, skromną zapomogę nadal udzielali.

Drukarze austriaccy, którzy zawsze za punkt honoru swego uważali obowiązek wspierania biednych i cierpiących nędzę kolegów, jakoteż osobom pozostałym po nich spieszyli ze szczerą pomocą w czasie nędzy; którzy na cele te do końca roku 1901 więcej, niż 7.000.000 K tytułem zapomóg wydali — protestują jak najenergiczniej przeciw tendencji rozporządzenia z dnia 19 listopada 1902.

Gdyby rząd zamierzał wytrwać na swem egoistycznym stanowisku i starał się tem samem uniemożliwić dotychczasowy nasz sposób opiekowania się naszymi inwalidami itd., wówczas będziemy przymuszeni przystąpić do naszych inwalidów, jakoteż wdów i sierot po naszych kolegach z propozycją, ażeby 1-go każdego miesiąca zgłaszali się po zapomogę do rządu, gdyż my nie jesteśmy w stanie opłacać wkładek w wysokości 6 do 7 K tygodniowo, jakieby należało uiszczać do stowarzyszenia asekuracyjnego.

Wzywamy wkońcu reprezentantów robotniczych w parlamencie, aby z całą siłą i energią wystąpili przeciw zamachom rządu na nasze organizacje“.

Rezolucya powyższa przesłaną została parlamentarnemu Związkowi posłów socyalno-demokratycznych z prośbą, by o niej zawiadomiono rząd. *Socyalno-demokratyczni posłowie* wnieśli też na posiedzeniu rady państwa z dnia 15-go stycznia 1903 interpelację w sprawie znanego rozporządzenia i przypomnieli rządowi, że jeszcze w roku 1867, przy obradach nad obowiązującą obecnie ustawą

o stowarzyszeniach, sprawozdawca dotyczącej komisji parlamentarnej złożył oświadczenie,

„iż samo przez się jest zrozumiałem, że stowarzyszeń, mających na celu jedynie wzajemne wspieranie członków, a zwłaszcza założonych przez robotników, żadną miarą nie można zaliczyć do rzędu takich stowarzyszeń, których celem jest zysk, względnie zarobek; dlatego należy je traktować wedle postanowień przedłożonego projektu ustawy“.

W interpelacji swej zastrzegają się podpisani posłowie w sposób jak najbardziej stanowczy przeciw próbie *tamowania rozwoju zawodowych organizacji w ich pożytecznej dla całego społeczeństwa działalności* — i zapytują p. ministra spraw wewnętrznych:

„1. Czy rozporządzenie z 19 listopada 1902 ma być zastosowane do robotniczych organizacji zawodowych, w tych wypadkach, gdzie chodzi o uprzednie ustanowienie wysokości świadczeń członkom? Jeżeli tak jest, w jaki sposób zamierza p. minister spraw wewnętrznych pogodzić swe rozporządzenie z zacytowanym powyżej wyjaśnieniem, danem przez referenta dra van der Strass, dnia 23 lipca 1867 w parlamencie austriackim?“

2. Czy pan minister spraw wewnętrznych jest skłonny pouczyć podległe mu czynniki, że rozporządzenie z 19 listopada 1902 nie dotyczy robotniczych organizacji zawodowych? wreszcie:

3. Czy pan minister spraw wewnętrznych jest zdecydowany wystąpić z całą surowością prawa przeciwko tym prywatnym kasom chorych, które jawnie i otwarcie dopuszczają się oszustw?“

Drukarze austriacy, którzy, jak już nadmieniliśmy, kwestyami temi żywo się zajmują, wyczekują też z napięciem odpowiedzi na nie.

Aby jednak w przyszłości uchronić się przed fałszywą interpretacją ustawy o stowarzyszeniach z r. 1867, wnieśli *posłowie socjalno-demokratyczni* w parlamencie w formie naglącej *projekt ustawy*, wedle którego § 2 ustawy o stowarzyszeniach z r. 1867 zostałby uzupełniony w ten sposób,

„że te stowarzyszenia, które bez zobowiązań prawnych, wyłącznie w miarę środków, jakimi rozporządzają, mają udzielać swoim członkom zapomóg w razie choroby, bezrobocia, wypadku śmierci czy jakiegokolwiek innego, podlegają niniejszemu paragrafowi ustawy nawet wtedy, gdy wysokość tych świadczeń będzie ustanawiana przez statutem upoważnione organa towarzystwa z góry, nie na dłużej jednak, niż na przeciąg jednego roku“.

Projektowi tej ustawy nie przyznano nagłości, wskutek czego traktowany on będzie w parlamencie porządkowo.

Jak konieczną była podjęta przez robotników akcja przeciw rozporządzeniu z 19 listopada 1902, dowiodła tego przez władze krajowe wobec stowarzyszeń stosowana w myśl powyższego okólnika o wiele surowsza praktyka. Zaszło bowiem zaraz kilka wypadków, w których władze krajowe — powołując się na przepisy patentu cesarskiego z 26 listopada 1852 — nie przyjęły do wiadomości zmian statutów kilku stowarzyszeń, istniejących na zasadzie ustawy z 15 listopada 1867. Zdarzyło się nawet, iż pewnej organizacji w Czechach, która ustęp, odnoszący się do wsparć — po odrzuceniu pierwotnego jego brzmienia przez władzę — przyjęła do statutu w takim samem brzmieniu, jakie w statucie przekształconego w roku zeszłym centralnego Stowarzyszenia drukarzy czeskich „Typograficka Beseda“ zostało przez odnośną władzę zatwierdzone, *ta sama władza ustęp ten odrzuciła*.

Wspomniany tekst statutu, raz zatwierdzony przez władzę, drugi raz zaś odrzucony, orzeka, iż *wysokość wsparcia zależy od uchwały centralnego zarządu, który ze swej strony stosuje się do stanu majątku stowarzyszenia, czasu należenia do stowarzyszenia, tudzież wskázówek walnego zgromadzenia*. Niezatwierdzenie przez władzę odnośnego ustępu motywowano między innemi tem,

„iż ustęp ten nie wyklucza, że zarząd centralny, w granicach wytkniętych mu przez walne zgromadzenie, wysokość wsparcia ustanowi z góry i na pewien dłuższy przeciąg czasu, tak, iż członkowie w tym czasie mogliby mieć zaskarżalną pretensję prawną do wsparcia, ustalonego z góry na pewną kwotę“.

Do argumentacji tej — ponieważ wynikało ze statutów, iż zamiar taki nie istnieje — dołączoną była „życzliwa“ rada, by do statutów przyjąć postanowienie,

„iż decyzya o tem, czy i w jakiej kwocie udzielić ma stowarzyszenie wsparcia, należy w każdym poszczególnym wypadku do zarządu, który rozstrzygać ma od wypadku do wypadku, uwzględniając przytem stosunki dotyczącego członka, tudzież stan majątku stowarzyszenia“.

Jak można sobie przedstawić wprowadzenie w życie podobnego rozporządzenia w stowarzyszeniu, liczącem tysiące członków, nad tem dotycząca władza głowy sobie nie łamała.

Był tedy już najwyższy czas, gdy prezydent ministrów *dr Koerber* zdecydował się wreszcie na posiedzeniu Izby posłów dnia 4 lutego 1903, odnośnie do swego rozporządzenia tudzież w odpowiedzi na wniesioną w tej sprawie interpelacyę, oświadczyć, co następuje:

*„Wniesiona przez posła Pernerstorfera i towarzyszy na posiedzeniu dnia 15-go stycznia b. r. interpelacya, daje mi pożądaną sposobność wystąpienia z całym naciskiem przeciwko zupełnie nieuzasadnionym obawom, jakie w kołach robotniczych wywołane zostały okólnikiem ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 19 listopada 1902 roku, dotyczącym postępowania wobec stowarzyszeń ubezpieczeniowych. Przede wszystkim oświadczam, że wspomniany okólnik odnosi się do takich projektowanych stowarzyszeń – a więc do stowarzyszeń, które mają dopiero powstać – które mają na celu rozwinięcie działalności, opartej na zasadzie wzajemności, to znaczy obejmują wobec członków oznaczone prawne zobowiązania, a więc przyrzekają zaskarżalne świadczenia, obojętne, czy chodzi o ubezpieczenie na życie, czy od szkód. Wobec tego okazują się bezpodstawnemi obawy, że oparte na ustawie o stowarzyszeniach z r. 1867 stowarzyszenia humanitarne – między innemi stowarzyszenia zawodowe – na skutek tego rozporządzenia zmuszane być mają do przekształcenia się w formalne stowarzyszenia asekuracyjne, i że powstawanie nowych tego rodzaju stowarzyszeń humanitarnych napotka ze strony władz na przeszkody. Gdy rozporządzenie to w ogólności nie dotyczy istniejących już stowarzyszeń – a więc **istniejących stowarzyszeń zawodowych** – nie może być też niem zamierzone **jakikolwiek ich przekształcanie.***

Rozporządzenie to dotyczy – powtarzam – tylko postępowania wobec nowych, proponowanych stowarzyszeń, a nadto określa zupełnie zgodnie z postanowieniami ustawy, a równocześnie zupełnie zgodnie z wywodami interpelantów, że te stowarzyszenia podlegają postanowieniom ustawy o stowarzyszeniach z r. 1867, które swoim członkom, względnie pozostałym po nich rodzinom, zapewniają zapomogi w razie potrzeby – bez względu na to, czy wywołana ona została chorobą, brakiem pracy, czy śmiercią – bez wszelkich prawnych zobowiązań, w miarę rozporządkalnych środków, przyczem – *tak jak i dawniej* – uważać należy za zupełnie dopuszczalne, żeby maksymalny wymiar tych zapomóg oznaczonym był w samych statutach lub przez funkcyonaryuszy stowarzyszenia.

Po tych wyjaśnieniach zdaje się być wykluczonym, aby podrzędne władze wykladały wspomniane powyżej rozporządzenie w sposób niewłaściwy, usprawiedliwiający obawy panów interpelantów. Gdyby przewidywania te moje się nie sprawdziły, wówczas rząd nie zaniedba poczynić odpowiednich korektur.

Co się tyczy trzeciego punktu interpelacyi, to uważam go właśnie za załatwiony wspomnianem rozporządzeniem z dnia 19 listopada 1902 r. Tem samem uważam, że odpowiedziałem również na wniesione na tem samem posiedzeniu tego samego rodzaju interpelacye panów posłów *Wilhelma* i towarzyszy, jak również *Alwina Hanischa* i towarzyszy. Na szczegółowe zapytanie ostatnich panów mam zaszczyt odpowiedzieć, że właśnie przygotowuje się reforma ustawodawstwa stowarzyszeniowego, o ile ono dotyczy zakładów asekuracyjnych.

Ograniczenie wykorzystywanego przez klasę pracującą i przysługującego jej w równej mierze, jak i wszystkim obywatelom państwa, prawa zakładania stowarzyszeń a tem samem i tworzenia urzędów zapomogowych w myśl ustawy o stowarzyszeniach z roku 1867, nie miało miejsca, ani nie było zamierzonym“.

Robotnicy, nauczeni ostrożności postępowaniem władz krajowych, zwłaszcza w ostatnich latach, tudzież nieufni z powodu licznych dowodów „mylnego“ ze strony tych władz pojmowania rozporządzenia *dra Koerbera*, nie mogli zadowolnić się powyższą odpowiedzią prezydenta ministrów – dlatego też prasa zawodowa poczęła stanowczo domagać się, by *dr Koerber* albo rozporządzenie z 19 listopada 1902 r. cofnął, albo też zapomocą dodatkowego rozporządzenia pouczył podległe sobie władze, iż rozporządzenie to nie ma zastosowania do stowarzyszeń zawodowych, które nie mogą być uważane za stowarzyszenia asekuracyjne.

Dr Koerber nie mógł oprzeć się również temu żądaniu, dlatego też do Nru 3-go „Dziennika rozporządzeń c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych“ z dnia

14 lutego 1903 kazał dołączyć tekst odpowiedzi swej na interpelację, dla wiadomości władz krajowych, zaopatrując go następującym ustępem:

„Okólnik ministerium spraw wewnętrznych z 19 listopada 1902, L. 26.838, o traktowaniu stowarzyszeń asekuracyjnych, wywołał w kołach robotniczych mylne zapatrywania, a w dalszym ciągu dość silną reakcję. Prezydent ministrów, jako kierownik ministerium spraw wewnętrznych, odpowiadając na kilka wniesionych w parlamencie w tej sprawie interpelacji, uznał za wskazane przeciw ruchowi temu, jako nieuzasadnionemu, wystąpić.

Wywody prezydenta ministrów, które *prawną stronę tej kwestyi oświetlają*, załączają się w dosłownem brzmieniu“.

Zorganizowani robotnicy mogą tedy bezsprzecznie poszczycić się poważnem zwycięstwem. W każdym jednak razie powinny nasze Stowarzyszenia związkowe, przeciwko którym w pierwszej linii zwrócone było ostrze owego rozporządzenia, przy wszelkich zmianach statutu w przyszłości postępować jak najostrożniej, by, mimo wszystko, jakimś „życziwemu“ przyjacielowi organizacji robotniczej w biurze namiestnictwa nie dać sposobności do ograniczania działalności stowarzyszeń przez „mylne“ pojmowanie ustawy o stowarzyszeniach z 15 listopada 1867 r.

Oczekiwana tak długo nowa *ustawa prasowa*, względnie projekt jej, został przez rząd, po dłuższem zwlekaniu, nareszcie przedłożony Izbie poselskiej dnia 11 czerwca 1902; projekt ten opiera się na następujących zasadach:

„1. W granicach, zakreślonych przez ustawę, prasa jest wolna. 2. Wolno każdemu wydawać w druku swe duchowe i artystyczne twory i sprzedawać je w oznaczonych lokalach. 3. Do sprzedawania pism peryodycznych uprawniony jest każdy, posiadający prawo swobodnego rozporządzania swym majątkiem“.

Jakkolwiek powyższe postanowienia zawierają dość ograniczeń, tamujących swobodny rozwój przemysłu drukarskiego, to jednak projekt ten, skoro stanie się ustawą, stanowić będzie znaczny krok naprzód. Niestety ma on jeszcze przed sobą daleką drogę, gdyż wobec różnych „konieczności państwowych“, jakoteż kwestyj narodowościowych i wynikającej z nich obstrukcji, panowie „reprezentanci ludu“ ukończyli dotąd zaledwie pierwsze czytanie tego projektu, nie starając się o poważniejsze zajęcie się tą kwestyą i nie wpływając na spieszniejsze jej załatwienie. Znowu tedy przez cały rok napróżno łudziliśmy się nadzieją, oczekując, iż załatwienie tej kwestyi sprowadzi polepszenie sytuacji na typograficznym rynku pracy.

W *dziedzinie cennikowej* organizacja nasza, podobnie jak w latach poprzednich, miała dużo do roboty, aby wszędzie utrzymać uporządkowane stosunki, względnie tam, gdzie poszczególni przedsiębiorcy zdradzali zachcianki destrukcyjne, energicznie przeciw temu wystąpić. W ciągu roku *spis oficyn, przestrzegających cennika*, poddano gruntownej rewizji; sporządzony 10 października 1902 i ogłoszony w organie „Vorwärts“ spis zawierał: **855** = 84.49 procent firm, *przestrzegających cennika*, a 157 = 15.51 procent firm, które cennika *nie przestrzegały*. Oczywiście spis ten prowadzony był w dalszej ewidencji, o czem w statystycznej części niniejszego sprawozdania zawarte są bliższe szczegóły.

Jak już w zeszłorocznem sprawozdaniu wspomniano, organizacje pryncypałów i towarzyszy drukarskich zwróciły się do prezydenta ministrów i ministerium sprawiedliwości z prośbą, by rząd dążył do stworzenia w zawodzie uporządkowanych stosunków poparł w pierwszej linii przez wydanie okólnika, pouczającego sądy i władze polityczne, by w sporach, wynikających ze stosunku robotnika do pracodawcy, brały przy rozstrzygnięciach za wskazówkę cennik normalny – w drugiej zaś linii przez wydanie do władz niższych polecenia, by wszelkie roboty drukarskie zamawiały tylko w tych drukarniach, w których cennik jest przestrzegany.

Jak wiadomo, rząd nie uwzględnił pierwszej części prośby, wychodząc z zapatrywania, iż przez to byłaby naruszona niezawisłość sądów i że tego rodzaju ogólne układy co do cennika nie stanowią jeszcze składowej części każdego poszczególnego kontraktu pracy; w odpowiedzi na drugą część prośby wezwał rząd obie organizacje, ażeby przedłożyły ministerstwu sprawiedliwości cennik

normalny. Gdy wezwaniu temu uczyniono zadość, zażądał rząd wkrótce potem przedłożenia ministerstwu handlu spisu drukarni, przestrzegających i nieprzestrzegających cennika.

I temu żądaniu uczyniono zadość, mimo to jednak ministerium nie zarządziło zdaje się niczego, gdyż zaszły nowe wypadki, w których *c. k. władze sporządzanie swoich druków i dzienników urzędowych oddawały drukarniom, nie przestrzegającym cennika*, popierając przez to brudną konkurencyę na szkodę uczciwych przedsiębiorców i robotników. Zdarzyło się nawet, iż pewien sekretarz starostwa dwóch kolegów, którzy do starostwa tego podali szeroko umotywowaną prośbę, ażeby drukowanie dziennika urzędowego oddało do drukarni przestrzegającej cennika, wezwał do siebie i oświadczył im, co następuje:

„Panowie wnieśliście do starostwa nieostemplowaną prośbę — jest to bezczelność, ale tym razem jeszcze ją wybaczam — z żądaniem, by przytoczone tu dwie drukarnie bojkotować. Czy nie wiecie, że podlega to karze? Miałbym wielką ochotę wnieść przeciwko Wam doniesienie karne“.

Zaprawdę, szczególny sposób popierania przemysłu! Jak wygląda socjalno-polityczna wiedza takiego pana, ujmującego się za przedsiębiorcami, którzy z przepisami ustawy przemysłowej toczą ustawiczną wojnę, o tem chyba, wobec powyższych jego słów, szerzej mówić byłoby zbyt cennym. Namiestnictwo, do którego wniesiono zażalenie, pouczy go zapewne o tem, jak w przyszłości ma się zachowywać.

Podobnem zrozumieniem kwestyj socjalno-politycznych odznaczają się i władze gminne, gdyż i one sądzą, widocznie w myśl fałszywie pojętej zasady „równe prawa dla wszystkich“, że należy popierać szkodników zawodu również przez dostarczanie im robót drukarskich. Oto przykład:

Śląskie Stowarzyszenie krajowe zwróciło się do rady gminnej miasta Bielska z prośbą, by miejskie roboty drukarskie oddawała tylko do drukarni, w których cennik jest przestrzegany — i otrzymało na tę prośbę od burmistrza Bielska następującą lakoniczną rezulucyę:

„W załatwieniu podania z 28 lipca 1902 oznajmiam, iż rada gminna miasta Bielska na posiedzeniu dnia 14 listopada 1902 postanowiła nie zgodzić się na prośbę o wyłączne oddawanie robót drukarskich firmom, które wprowadziły u siebie normalny cennik i przestrzegają go“.

Powyższe fakta świadczą o tem, iż upłynie jeszcze sporo czasu, zanim w Austrii ustalą się to rozsądne zapatrywanie, którem w Niemczech władze gminne i państwowe oddawna już się kierują.

W sprawie uczniów nadarza się często sposobność stwierdzenia *stosunków anormalnych*, nie dziw też, że nie pominięto żadnego środka walki przeciw temu stanowi. Tak np. w roku ubiegłym stwierdzono, iż statut przemysłowego stowarzyszenia mieszanego w Bielsku, do którego należą również i drukarnie, zawiera postanowienie, iż na **jednego** towarzysza można trzymać **trzech** uczniów; również i inne tego rodzaju stowarzyszenia umożliwiają korzystniejszą dla pracodawców praktykę w zatrudnianiu uczniów. Ponieważ tego rodzaju postanowienia otwierają szerokie pole prawdziwej hodowli uczniów, i poganiający uczniami wyzyskiwacze w naszym zawodzie pod ochroną tych stowarzyszeń uprawiać mogą w dalszym ciągu swe praktyki, organizacye towarzyszy i pryncypałów wniosły do ministerium handlu następujące podanie:

„Wysokie c. k. ministerium handlu!

Jak wysokiemu c. k. ministerstwu handlu zapewne wiadomo, istnieje dla drukarni i odlewarń czcionek tej połowy monarchii ogólny kontrakt pracy, ustalony w normalnym cenniku płac z 1 stycznia 1900. Kontrakt ten reguluje również i położenie uczniów, zwłaszcza stosunek liczby uczniów do liczby towarzyszy.

Przy układaniu tych postanowień tak przedsiębiorcy jak i towarzysze kierowali się zapatrywaniem, iż przez ograniczenie tej liczby nie tylko stworzy się technicznie wykształconych przyszłych robotników, lecz także ustalą się odpowiadającą stosunkowi cyfrę, dającą gwarancyę, iż uczniowie po wyzwoleniu się znajdą zatrudnienie w zawodzie. Również ze stanowiska socjalno-politycznego wytworzeniu technicznie

wykształconego robotnika należy poświęcić szczególną uwagę, tem więcej, ile że w zawodzie drukarskim dokonuje się częściowo przemiana formy produkcji w ten sposób, iż zwłaszcza przy dziennikach zaprowadzone są w ostatnich czasach maszyny zecerskie, które z jednej strony wymagają od towarzyszy większej produktywności, z drugiej zaś strony czynią zbyteczną pewną część towarzyszy, ponieważ dobrze wyzyskana maszyna zecerska zastąpić potrafi dwóch zecerów ręcznych. Skutkiem tego leży to zarówno w interesie przedsiębiorców jak i robotników, ażeby nie tylko wytwarzać personal technicznie wykształcony, ale również ograniczyć przypływ ludzi do tego zawodu. Ze stanowiska socjalno-politycznego tedy byłoby rzeczą nieodpowiednią, wytwarzać nadmiar robotników, o których można z góry przypuścić, że później albo nie będą mogli być użytecznymi w wyuczonym zawodzie, albo też powiększą szereg bezrobotnych.

W tych miejscowościach, gdzie znajdują się gremia drukarzy i odlewaczy czcionek, przyjęły one do swego statutu skalę uczniów z normalnego cennika i postanowien tych ściśle przestrzegają. Natomiast na prowincyi w miastach pomniejszych, gdzie drukarze wcielani są do mieszanych stowarzyszeń przemysłowych, które zawierają w swych statutach postanowienia, odbiegające bardzo od naszych norm, sprawa cała przedstawia się bardzo trudno, gdy dotyczący przedsiębiorcy nie chcą dobrowolnie przestrzegać przepisów, ustalonych w cenniku normalnym. Wiadomo nam, iż istnieją stowarzyszenia przemysłowe, zawierające w swych statutach postanowienia, że członek takiego stowarzyszenia może utrzymywać więcej uczniów, aniżeli towarzyszy.

Ponieważ rozstrzygnięcie trybunału najwyższego z 2 czerwca 1899, L. 1212 B.-Nr. 4760, uznało, iż władza przemysłowa ma prawo zmieniać wedle własnego uznania przepisy statutów stowarzyszeń przemysłowych, które na zasadzie § 114, ust. 6 ust. przem. określają stosunek, w jakim pozostawać ma liczba uczniów do liczby towarzyszy — przeto podpisane organizacje przedsiębiorców i towarzyszy upraszają:

„Wysokie c. k. ministerjum handlu raczy, w uwzględnieniu wyżej przytoczonych powodów, wydać do wszystkich władz przemysłowych pierwszej instancyi okólnik, pouczający, iż odnośnie do stosunku liczby uczniów do liczby towarzyszy obowiązują wszystkie drukarnie i odlewnie czcionek postanowienia, zawarte w § 9 cennika normalnego dla ukwalifikowanych drukarzy i odlewaczy czcionek w austriackich krajach koronnych. (Uchwalono na konferencyi delegatów 8—11 grudnia 1899);

dalej, iż do statutów tych przemysłowych stowarzyszeń mieszanych, do których należą drukarze i odlewacze czcionek, należy włączyć odnośne postanowienia dla drukarni i odlewni czcionek“.

Postanowienia te brzmią jak następuje:

Pryncypał może utrzymywać uczniów tylko w liczbie zastosowanej do liczby towarzyszy; czas trwania nauki wynosi 4 lata. Za wskazówki służą następujące normy:

a) Pryncypał, nie zatrudniający żadnego towarzysza, albo też zatrudniający jednego lub dwóch, może trzymać jednego ucznia.

b) Pryncypał, zatrudniający trzech do ośmiu towarzyszy, może zatrudniać dwóch uczniów.

c) Pryncypał, zatrudniający dziewięciu i więcej towarzyszy, może na każdą pełną liczbę trzech towarzyszy trzymać jednego ucznia.

Należy przytem brać pod uwagę poszczególne zawody (zecerzy, drukarze, odlewacze) celem osiągnięcia równomiernego rozdziału.

Wiedeń, w sierpniu 1902.

Za Związek państwowy austriackich właścicieli drukarni:

A. Holzhausen
sekretarz.

C. Engel
prezes.

Za Związek Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów w Austrii (Związek towarzyszy):

W. Schiegl
członek zarządu.

F. Reifmüller
przewodniczący.

Również jednak i tam, gdzie możliwą jest bezpośrednia interwencja prawną, nikt się nie ruszy, by pomódz nam do zwalczania bezgranicznej hodowli uczniów. Powołane do tego instancje widocznie ciągle jeszcze myślą nad tem, czy przez wydanie zgodnych z ustawą zarządzeń, — że użyjemy słów p. Koerbera — nie wywołają niezadowolenia ze strony „żywcicieli ludu“.

Osobny rozdział należałoby właściwie poświęcić osławionemu już *hodowcy uczniów Hermanowi Czoppowi w Czerniowcach*, gdyby się chciało przedstawić wyczerpująco toczone od szeregu lat przez zorganizowanych drukarzy walki przeciw temu człowiekowi; niestety brak nam na to miejsca. Ponieważ jednak Czopp

w roku ubiegłym również dużo dał nam do roboty, przeto wspomnimy tu o faktach najważniejszych. Ponieważ, jakby na urągowisko z wszelkich ustaw i zarządzeń władz, nadużycia i nieporządki w oficynie tego pana przybierały takie rozmiary, iż stały się wreszcie nieznośnymi nawet dla uczniów i spędzonych z całego świata „wyrwaczów“, przeto z początkiem listopada wybuchł tam strejk. Wprawdzie udawało się Czoppowi kilkakrotnie znaleźć powolne sobie indywidua, jednak ci ludzie nawet po krótkim pobycie również przeciwko niemu się zwracali, skutkiem czego wpadał on ustawicznie na nowe pomysły celem wyprowadzenia w pole organizacji, co mu się, przy poparciu miejscowych władz, udawało. Ponieważ kroki, przedsięwzięte u czerniowieckich władz zarówno przez tamtejszych kolegów, jakoteż przez przedstawiciela naszego Związku kol. *Schiegla*, mające na celu sprowadzić Czoppa na drogę prawa, nie wydały żadnego rezultatu, ponieważ pozostały bezskutecznymi również kroki, poczynione u centralnego inspektora przemysłowego, radcy dworu Muhla, – przeto *Przewodnictwo Związku* zwróciło się dnia 19 listopada do ministerjum handlu z obszernym *memoryałem*, zawierającym prośbę o usunięcie przedstawionych w *memoryale* bezprawii. Gdy jednak ministerjum do dnia 3 grudnia nie poczyniło żadnych zarządzeń, zwrócono się do posła *Schuhmeiera* z prośbą, aby wniósł w tej sprawie interpelację w parlamencie. Ponieważ interpelacja ta zawiera dokładny opis całego stanu rzeczy, przeto załączamy ją tu dla wiecznej pamięci:

*„Interpelacya posła Schuhmeiera i towarzyszy
do Jego Ekscelencyi pana Prezydenta ministrów jako ministra spraw wewnętrznych
w sprawie zaniedbania przepisów ustawy przez władze w Czerniowcach.*

W Czerniowcach, stolicy Bukowiny, dopuszcza się właściciel drukarni i wydawca czasopisma „Bukowinaer Rundschau“, pan Herman Czopp, od szeregu lat rozmaitych nadużyć.

Jakkolwiek panu Czoppowi na rozprawie przed sędziami przysięgłymi dnia 31 maja 1899 udowodnił p. Filip Menczel świadkami zaprzysiężonymi, że on (Herman Czopp) dopuszczał się wymuszenia i że zatrudniane u siebie dziewczęta, które za płacę po 4 K tygodniowo pracowały więcej niż po 12 godzin dziennie, nakładali do poddania się jego niskim chuciom i że jedną z nich napadł w piwnicy i usiłował na niej popełnić gwałt – cieszy się on niezwykłymi względami władz czerniowieckich.

Poparty przez c. k. władze w Czerniowcach, człowiek ten usuwa z swojej drogi wszelkie ustawy, które mu są niemiłe. Wszystkie doniesienia, wnoszone przeciwko niemu, albo zupełnie są odrzucane, albo spoczywają spokojnie na biurko referenta. Na uzasadnienie tych twierdzeń przytaczają podpisani interpelanci następujące fakta:

W styczniu 1900 r. uznał wysoki c. k. rząd krajowy drukarnię p. Hermana Czoppa za fabrykę, jakkolwiek p. Czopp zatrudniał zaledwie 5–6 towarzyszy. Czopp celem przedłożenia wymaganego ustawą rejestru przemysłowego, przyjął 18 do 20 uczniów.

Personal, oburzony tymi jedynymi w swoim rodzaju stosunkami w przemyśle drukarskim, zażądał od Czoppa wprowadzenia przyjętego od 1. stycznia 1900 r. przez pryncypałów i towarzyszy cennika normalnego. Po kilkakrotnych usiłowaniach daremnych rozpoczął personal 10 listopada 1902 strejk.

Od tego czasu nie istnieją dla pana Czoppa zgoda przepisy ustawy przemysłowej. Postanowienia o normalnym dniu roboczym, o pracy nocnej i odpoczynku niedzielnym straciły dla niego moc obowiązującą.

Wszystkie doniesienia, wnoszone do magistratu miasta Czerniowiec, jako władzy politycznej I. instancyi, o przekroczeniach ustawy nie odnoszą żadnego skutku. Na jedno z doniesień oświadczył oficyał magistratu Bernard Mimeles, że nie zna postanowienia ustawy, zabraniającego pracy nocnej i w niedzielę i że wogóle nie obchodzi to nikogo, czy i kiedy ludzie chcą pracować.

Przy sposobności dawniejszego strejku z r. 1898 udzielił nawet magistrat miasta Czerniowiec zezwolenia na pracę niedzielną.

Wobec tak rażącego uchylania przepisów ustawowych, mimowoli nasuwa się pytanie: czy zachodzi tu tylko nieświadomość ustaw, czy też nadużycie władzy urzędowej.

Dopiero po wkroczeniu wysokiego c. k. rządu krajowego w Czerniowcach zdolano wykołatać przyjęcie do wiadomości skarg.

Mimo codziennych doniesień, nie przedsięwzięto dotychczas niczego przeciwko Czoppowi, aby spowodować u niego stosunki ustawowe lub zawiesić wykonywanie przemysłu.

§ 137 ustawy przemysłowej postanawia wyraźnie, że prawo utrzymywania uczniów lub młodocianych pomocników odebrane być może na pewien oznaczony czas lub na zawsze przedsiębiorcom przemysłowym, którzy dopuścili się grubego zaniedbania obowiązków wobec powierzonych sobie uczniów albo młodocianych pomocników, lub którym udowodniono czyny, wskazujące na to, że pod względem *obyczajności* nie są dość uzdolnieni do utrzymywania uczniów lub młodocianych robotników, niezależnie od kar, przewidzianych ustawą przemysłową lub ustawą karną.

Jakkolwiek panu Czoppowi udowodniono sądownie, że dopuszczał się wymuszenia i że młodą zatrudnioną u siebie dziewczynę napadł w piwnicy i usiłował ją zgwałcić, nie odebrano mu dotychczas prawa utrzymywania uczniów i młodocianych pomocników. Zajmującym jest, że wybryki pana Czoppa przeciwko obyczajności znane są w całym mieście i że nadto wniesiono do c. k. rządu krajowego odpowiednie doniesienie z powołaniem się na § 137 ust. przem.

Pan Czopp, czując poparcie w zachowaniu się wobec niego c. k. władz, pragnie w drukarni swojej wyksztalić sobie zecerki.

Zorganizowani drukarze czerniowieccy zamierzali wobec tego zwrócić uwagę rodziców i opiekunów na niebezpieczeństwo, grożące dzieciom ich i pupilom pod względem obyczajności, gdy wstąpią do drukarni pana Czoppa, i w tym celu ułożyli następujące ostrzeżenie, które, wydrukowane w formie plakatu, miało być rozlepione. Ostrzeżenie to brzmi:

Ostrzeżenie.

Właściciel drukarni Herman Czopp ogłosił w „Bukowinaer Rundschau“ następujący anons:

Dziewczęta
z odpowiedniem wykształceniem
znajdą zajęcie jako „zecerki“ w
drukarni Czoppa, Gregorgasse 3.

Wobec faktu, że właścicielowi drukarni Hermanowi Czoppowi na publicznej rozprawie sądu przysięgłych w dniu 31 maja 1899 r. udowodnił pan dr Filip Menzel zaprzysiężonymi świadkami, że on (Herman Czopp) dopuścił się wymuszenia i skłaniał zatrudnione u siebie dziewczęta, zarabiające tygodniowo po 4 K za pracę trwającą więcej niż 12 godzin dziennie, aby były uległe brudnym jego chuciom, i że Czopp dalej jedną z tych młodych dziewcząt napadł w piwnicy i usiłował zgwałcić — wzywa się wszystkich rodziców i opiekunów, którzy miłują swoje dzieci i pupilów, w imię ludzkości i miłości bliźniego, aby pomni swojego obowiązku, nie dali się uwieść złudnym przynętom w „Bukowinaer Rundschau“ i Hermana Czoppa, i nie oddawali dzieci swoich, względnie pupilów, do jego drukarni.

Rodzice i opiekunowie! Nie zapoznawajcie niebezpieczeństwa, udokumentowanego w dowodach sądowych, tem bardziej, że Herman Czopp po ukończeniu postępowania dowodowego, przez usta adwokata swojego oświadczył, że z wyników przeprowadzonego dowodu prawdy przez świadków jest zupełnie zadowolony i wobec tego od oskarżenia odstępuje.

Rodzice i opiekunowie! Spełnijcie swój obowiązek!

Zorganizowani towarzysze drukarscy w Czerniowcach.

Pocziwi ci ludzie przecenili jednak c. k. rząd krajowy. Rząd krajowy bowiem zabronił rozlepiania przestrogi, a tem samem stanął po stronie pana Czoppa.

Nie tylko, że c. k. rząd krajowy nie stosuje do pana Czoppa najwyraźniejszych postanowień ustawy, ale zakazuje w zupełnie bezprawny sposób stosowania środków obronnych, przedsięwziętych przeciwko panu Czoppowi i jego pomysłom. Czyżby wysoki c. k. rząd krajowy miał szczególny interes w tem, aby spełniał wobec pana Czoppa usługi naganiacza, dbającego o dostarczenie dostatecznego materiału dla jego występów seksualnych?

Pan Czopp jest także beniaminkiem władz w stosunku przemysłowym. Dostarcza on wszelkich druków dla magistratu miasta Czerniowiec i dla władz sądowych.

Jeszcze dnia 19 listopada 1902 r. wniósł Związek austriackich Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy cziłonek oraz pokrewnych zawodów memoriał do wysokiego c. k. ministerstwa handlu, w którym przytoczone powyżej wykroczenia przeciwko ustawom podano do jego wiadomości, z prośbą o natychmiastowe wkroczenie, gdyż w odwołce leży niebezpieczeństwo.

Interpelanci zapytują przeto Jego Ekscelencyę pana ministra spraw wewnętrznych, czy:

1. znane mu są opisane wypadki i czy:
2. skłonny jest wydać odpowiednie zarządzenia, aby i na Bukowinie respektowane były ustawy?“

Na powyższą interpelacyę *prezydent ministrów* dotychczas jeszcze nie odpowiedział, tymczasem jednak ruszyła się „szkapa“ biurokratyczna w Czerniowcach: magistrat wydał pod datą 8 grudnia 1902 następujące orzeczenie:

„L. 78311 ex 1902 II.

Orzeczenie.

1. Herman Czopp, 2. Juliusz Stern zostają uznani winnymi na podstawie rezultatu rozprawy w tut. urzędzie przeprowadzonej wskutek doniesień L. 71153/02, 71807/02, 72186/02, 72631/02, 72634/02, 72635/02, 73239/02, 76489/02 i 76560/02, odnoszących się do kilkakrotnego przekroczenia ustawy przemysłowej, na mocy uchwały magistratu z dnia 8 grudnia 1902, a mianowicie:

Ad 1. Herman Czopp winien jest przekroczeń, popełnionych w czasie od 11 listopada 1902 do 8 grudnia 1902, i to: przekroczenia ustawy z 16 stycznia 1895, Dz. p. p. L. 21, względnie rozporządzenia namiestnictwa z 20 maja 1895, Dz. u. kr. L. 18, popełnionego przez nieprzestrzeganie w swoim przedsiębiorstwie przemysłowego spoczynku niedzielnego, dalej przekroczenia § 95 ust. przem., popełnionego przez zatrudnianie zajętych u niego młodocianych pomocników w porze nocnej, czyli w godzinach między 8 wieczór a 5 rano, tudzież przekroczenia § 96 a ust. przemysł., popełnionego przez to, że bez zezwolenia władzy zatrudniał tych młodocianych pomocników ponad normalny, ustawą dozwolony czas pracy;

Ad 2. Juliusz Stern winien jest popełnionych w czasie do 10 listopada 1902 przekroczeń §§ 95 i 96 a ust. przem. i ustawy z 16 stycznia 1895, Dz. p. p. L. 21, względnie rozporządzenia namiestnictwa z dnia 20 maja 1895, Dz. u. kr. L. 18, i za to zostają zasądzeni

ad 1. Herman Czopp po myśli §§ 131 i 133 a ust. przem. na karę pieniężną w kwocie *czterystu koron*, wpłynąć mającą do funduszu rezerwowego powiatowej Kasy chorych w Czerniowcach, ewentualnie w razie nieściągalności na karę aresztu przez przeciąg *czterdziestu* dni, natomiast

ad 2. Juliusz Stern po myśli §§ 131 i 133 a ust. przem. na karę pieniężną w kwocie *trzydziestu koron*, wpłynąć mającą do funduszu rezerwowego powiatowej Kasy chorych w Czerniowcach, ewentualnie w razie nieściągalności na karę aresztu przez przeciąg *trzech* dni; nadto orzeka się, że za tę ostatnią karę pieniężną odpowiada w drodze poręki przedsiębiorca Herman Czopp po myśli § 139 ust. przem.

Równocześnie po myśli § 137 ust. przem. *odbiera się Hermanowi Czoppowi na zawsze prawo zatrudniania w swojej drukarni uczniów i pomocników młodocianych.*

Przeciw temu orzeczeniu służy rekurs w ciągu dni 14 od doręczenia wnieść się mający przez magistrat miasta Czerniowce do c. k. namiestnictwa Bukowiny“.

Do orzeczenia tego dodano obszernie motywa.

Przeciw orzeczeniu temu wniósł *Czopp* rekurs do rządu krajowego, który wprowadził *karę pieniężną* *zniżył* do kwoty 250 K, co do reszty jednak *rekurs odrzucił*. Ale *Czopp* nie zadowolnił się i takim zakończeniem sprawy, zaapelowwał więc do ministerstwa handlu. Z jakim skutkiem, okaże przyszłość.

Obok sprawy uczniów, funkcyonaryusze naszej organizacji ustawicznie zwracali baczną uwagę na przestrzeganie ustawowych postanowień o *spoczynku niedzielnym*, występując przeciw pewnym jednostkom, lekceważącym sobie ustawę i cennik; ludziom tym, którzy nie mogli się oswoić z myślą, ażeby uczniowie w niedzielę nie wykonywali kart pośmiertnych, wstęp żałobnych i t. p. druków, musiano nieustannie przypominać rozporządzenie ministerstwa handlu z 28 stycznia 1899, Liczba 65.033, orzekające wyrażnie,

„że tak wykonywanie kart pośmiertnych, jakoteż druków dla władz rządowych i autonomicznych jest w niedzielę wogóle wzbronione“.

W pewnym wypadku musiano nawet inspektora przemysłowego dla piątego okręgu nadzorczego w Lincu, który uważał wykonanie kart pośmiertnych za dopuszczalne, pouczyć, że w myśl powyższego rozporządzenia również i kart pośmiertnych w niedzielę wykonywać nie wolno. Dlatego dobrze będzie, jeżeli nasi koledzy funkcyonaryusze zanotują sobie datę i liczbę tego rozporządzenia, ażeby w danym wypadku mogli natychmiast i to ze skutkiem wystąpić przeciw gwałcicielom spoczynku niedzielnego.

Nieustanne *prześladowania* przez organa bezpieczeństwa *naszych bezkondycyjnych kolegów, znajdujących się w podróży*, które w roku 1901 skłoniły Przewodnictwo Związku do wniesienia skarg do najwyższych w państwie instancyj, a o których pisaliśmy w zeszłorocznym sprawozdaniu naszym, są zapewne jeszcze w świeżej pamięci; zdawałoby się, że orzeczenie najwyższego trybunału w wypadkach kolegów Hankama i Siesinga (patrz Sprawozdanie Związku z roku poprzedniego), dalej rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z 15 września 1901, Liczba 35.606, znane być muszą również organom władzy; tymczasem

okazało się, że tak nie jest, gdyż w roku 1902 dowiedzieliśmy się znów o kilku wypadkach, w których naszych kolegów, zmuszonych za pracą udać się w podróż, aresztowano i oskarżono o włóczęgostwo; nie pomogły zapewnienia z ich strony i przedłożone dowody, że jako członkowie Związku mają prawo do wsparcia, a zatem nie pozostają bez środków utrzymania. Usilnym staraniami funkcyonaryuszów poszczególnych Stowarzyszeń udało się wprawdzie uwolnić wkrótce aresztowanych kolegów, włóczenie jednak z aresztu do aresztu choćby tylko przez dni kilka nie należy chyba do przyjemności; byłby już czas najwyższy, aby władze przełożone pouczyły nareszcie publiczne organa bezpieczeństwa, że podróżujących robotników nie należy traktować, jako włóczęgów. Naszych podróżnych zaś wzywamy, ażeby w danym wypadku powołali się na zacytowane powyżej rozporządzenie ministeryalne i żądali, by funkcyonaryusz najbliższej stacyi płatniczej został przesłuchany celem stwierdzenia ich praw do zapomogi; tylko wówczas stanie się słuszności zadość, jeżeli praw swych każdorazowo energicznie poszukiwać będą.

Po tym szeregu niepocieszających faktów należy nam jeszcze dla zupełności zdać sprawę z przeprowadzonej rewizyi wiedeńskiego cennika gazetowego. Koledzy nasi, zajęci przy gazetach, odnieśli tem samem piękne zwycięstwo. Po długotrwałych pertraktacyach z przedsiębiorcami zgodzono się w dniu 18 grudnia 1902 na następujące pozycye:

Cena tysiąca podwyższoną została o 2 halerze i wynosi dla pism w dzień składanych za garmond, burgis i petit 60, za mniejsze pismo 64 h, dla pism w nocy składanych 66, względnie 72 hal. *Minimum dla zecerów inseratowych i odbijaczy* przy pismach w nocy składanych podwyższone zostało o koron 2 i wynosi obecnie K 38 tygodniowo; również podwyższone zostało wynagrodzenie za pracę pogodzinową dla zecerów inseratowych przy pismach w nocy składanych o 20 hal. na K 1'40 za godzinę. *Minimum dla korektorów* przy pismach w nocy składanych podwyższone zostało o K 4 na K 58, przy pismach w dzień składanych pozostaje niezmienione. *Minimum dla zecerów maszynowych* podwyższone zostało z K 60 na K 63, a rzeczywisty czas pracy w święta o kwadrans skrócony. — Postanowiono protokolarnie, że jako maszyniści przy maszynach rotacyjnych mogą być zajęci tylko należycie wyuczeni maszyniści lub drukarze i że przy każdej maszynie rotacyjnej, będącej w ciągłym ruchu, zajęty być ma jeden maszynista. *Minimum dla nowowstępujących maszynistów* oznaczono przy pismach codziennych na K 50, przy pismach dwa razy dziennie wychodzących na K 54. W razie pracy w święta należy się wynagrodzenie w wysokości conajmniej płacy dziennej. W tych drukarniach gazetowych, w których istnieje zapłata za dodatki, pozostaje ona i nadal w mocy. Na podstawie protokolarnej ugody mogą być zajęci jako *stereotypperzy* w pierwszym rzędzie należycie wyuczeni odlewcze. Wyjątek stanowią osoby, które już dziś zajęte są jako stereotypperzy. *Minimum dla stereotypperów* przy pismach raz dziennie wychodzących oznaczono na K 34, przy pismach dwa razy dziennie wychodzących na K 38. Co do wynagrodzenia za pracę w święta i zapłaty za dodatki obowiązują te same postanowienia, jak dla maszynistów. — Protokolarna ta ugoda dołączoną została do cennika i stanowi tem samem niejako część składową tegoż.

Okres ważności tego cennika, który z dniem 1 stycznia 1903 wszedł w życie, wynosi cztery lata; wypowiedzenie ma nastąpić na sześć miesięcy przed upływem terminu ważności w Gremium drukarzy i odlewczy czczonek w Wiedniu. Spory, wynikające ze stosunku pracy wogóle, lub wypływające z cennika, ma rozstrzygać wyłącznie sąd polubowny.

Sądzimy, że nie możemy naszych spostrzeżeń ogólnych o wypadkach w roku ubiegłym lepiej zakończyć, jak przypomnieniem trzech radosnych zdarzeń, które poza granicami odnośnych Stowarzyszeń zwróciły na siebie uwagę. Dnia 18 maja obchodziło nasze dzielne wyższo-austryackie Stowarzyszenie związkowe 35-letni jubileusz założenia, a 7 grudnia obchodzili morawscy koledzy 40-letni jubileusz założenia swego Stowarzyszenia macierzystego. Obydwa te

Stowarzyszenia związkowe mają za sobą nader błogą w skutki działalność humanitarną i zawodową; to też życzymy im z całego serca, aby i w przyszłości, w jedności i zgodzie, napełnione duchem proletaryatu, współdziałały nad urzeczywistnieniem wspaniałego dzieła polepszenia doli strapionym i uciśnionym.

Najważniejszym zdarzeniem w życiu austriackich Stowarzyszeń drukarzy było bez wątpienia *ukończenie i poświęcenie nowego domu Niższo-austriackiego Stowarzyszenia związkowego*, które odbyło się dnia 3 sierpnia 1902 w wielkim podwórzu domu, przy masowym udziale członków Stowarzyszenia i wielu przedstawicieli lokalnych organizacyj robotniczych. Wspaniały ten gmach, który stanął w miejscu dawnego „Schrammhofu“ (róg Zieglergasse i Seidengasse), pozostanie trwałym *pomnikiem ofiarności i poczucia solidarności* towarzyszków drukarskich i obwieści też przyszłym pokoleniom, co zdziałać potrafi *niezłomna wola i zjednoczona siła*.

2. Z Przewodnictwa Związku.

W roku 1902 skład *Przewodnictwa Związku* był następujący: Przewodniczący kol. *Reifmüller Franciszek*, pierwszy zastępca przewodniczącego kolega *Hofer Franciszek*, drugi zastępca przewodniczącego kol. *Stettmeier Józef*; członkowie Zarządu koledzy: *Dworaczek Józef*, *Pochop Leopold*, *Schiegl Wilhelm*, *Schnöpf Józef*, *Sussmann Dawid*, *Josephy Franciszek*, *Möhle Fryderyk*, *Spielmann Maurycy L.*, *Lapuch Stefan*, *Sindermann Adolf*, *Hendl Józef* i *Langhammer Leopold*. — Zastępcy koledzy: *Dworak Antoni*, *Gettwert Hugo*, *Jellinek Józef*, *Peters August*, *Kleibl Józef* i *Luksch Franciszek*. — Komisya kontrolująca koledzy: *Zug Jerzy*, *Nath Ludwik*, *Seidl Karol* z Wiednia, *Klima Karol* z Berna i *Wanser Wilhelm* z Solnogradu.

Dnia 21. sierpnia wykluczono z posiedzeń Przewodnictwa z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności kol. *Josephy'ego Franciszka*, a w jego miejsce powołano zastępcę kol. *Dworaka Antoniego*. — Dnia 14 listopada złożył kolega *Hendl Józef* z powodu braku czasu mandat w Przewodnictwie Związku, a w miejsce jego powołano kol. *Gettwerta Hugona*.

Do związkowego sądu polubownego wybrani zostali ze *Stowarzyszenia styryjskiego* koledzy: *Egger Mateusz*, *Enders Wacław*, *Lessiak Franciszek*, *Maier Alojzy* i *Stingl Wiktor* (ostatni jako przewodniczący); zastępcy: *Broser Fritz*, *Huber Józef* i *Prochaska Fryderyk*.

Przewodnictwo Związku odbyło w roku sprawozdawczym 16 posiedzeń, a to: 11 i 30 stycznia, 17 lutego, 8 marca, 15 kwietnia, 4 i 24 maja, 17 czerwca, 5 lipca, 21 sierpnia, 13 września, 11 października, 14 i 29 listopada, 19 i 27 grudnia.

O stosunkach z krajowymi i zagranicznymi organizacjami w roku 1902 podaje bliższe objaśnienia korespondencya sekretaryatu Związku. Liczba nadeszłych przesyłek pocztowych wynosiła 3843 sztuk (w roku ubiegłym 3559); wysłano 1558 listów i 1975 przesyłek druków, razem 3533 przesyłek (w roku ubiegłym 3403).

Z wpływów wymieniamy w porządku chronologicznym następujące: Sprawozdania międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego o stosunkach i zdarzeniach w zagranicznych Związkach; Sprawozdania roczne i sprawozdania sytuacyjne ze wszystkich austriackich Stowarzyszeń związkowych i klubów; Wezwanie c. k. urzędu statystyki pracy do systematycznego prowadzenia statystyki pośrednictwa pracy; Sprawozdanie roczne sekcji monachijskiej Związku niemieckiego; Sprawozdanie roczne klubu zecerów gazetowych w Bernie; Zawiadomienie międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego o zniesieniu wypłaty wsparcia podróznego we Włoszech; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia litografów i drukarzy litograficznych w Wiedniu; Sprawozdanie sekcji bawarskiej; Sprawozdanie roczne Związku alzacko-lotyńskiego i zaproszenie na roczne

zgromadzenie; Sprawozdanie roczne międzynarodowego sekretaryatu i Sprawozdanie z czynności wyższo-austriackiego, Gremium; Zaproszenie na zjazd delegatów robotników zawodów graficznych; Ostateczne brzmienie dosłowne regulaminu dla międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego, dalej regulamin administracyjny i porządek czynności komisji rewizyjnej sekretaryatu; Zaproszenie szwajcarskiego Związku typografów na zgromadzenie roczne w Schaffhausen; Sprawozdania: Niższo-austriackiego Stowarzyszenia pomocników drukarskich, Stowarzyszenia w Węgrzech, szwajcarskiego Związku typografów; Związku w Szwajcarii romańskiej i Związku drukarzy w Niemczech; Zaproszenie ostatnio wymienionego Związku do wzięcia udziału w zgromadzeniu rocznym w Monachium; Protokół zgromadzenia delegatów Związku alzacko-lotaryńskiego; Nowy statut szwajcarskiego Związku typografów; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia rumuńskiego; Statystyka pracy i płacy austriackiego Związku introligatorów; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia preszburskiego i sekcji Szlezwik-Holsztyn Związku drukarzy w Niemczech; Nowy statut czeskiego Stowarzyszenia centralnego Typograficka Beseda; Cennik drukarzy w Rjece; Sprawozdanie z czynności Związku robotników metalurgicznych za rok 1900 i 1901 wraz z protokołem z VI. zwyczajnego zjazdu związkowego; Zaproszenie do wzięcia udziału przy otwarciu nowego domu Niższo-austriackiego Stowarzyszenia drukarzy; Statut alzacko-lotaryńskiego Związku; Sprawozdanie wiedeńskiego Stowarzyszenia zapomogowego; 29. Sprawozdanie roczne niemiecko-amerykańskiej Typografii; Zaproszenie do wzięcia udziału w galicyjskim Zjeździe koleżeńskim; Program Zjazdu koleżeńskiego w Cieplicach; Protokół z III. zgromadzenia walnego centralnej kasy inwalidowej w likwidacji Związku drukarzy w Niemczech; Protokół z IV. zgromadzenia walnego Związku drukarzy w Niemczech od 23 - 28 czerwca 1902 w Monachium; Broszura agitacyjna Związku introligatorów; Formularze c. k. urzędu statystyki pracy do wypracowania rocznej statystyki pośrednictwa pracy; Statut i uchwały Przewodnictwa Związku drukarzy w Niemczech; Umowa co do wzajemności włoskiego Związku pokrewnych zawodów (Bucharbeiterverband); Protokół galicyjskiego Zjazdu koleżeńskiego; Statut duńskiego Związku drukarzy; wkońcu wpłynęły różne zaproszenia na festyny i jubileusze Stowarzyszeń związkowych i pokrewnych, jakoteż zaprzyjaźnionych organizacji, za których nadesłanie wyrażamy serdeczne podziękowanie.

Z ważniejszych zdarzeń i uchwał Przewodnictwa Związku, o ile nie wspominaliśmy o nich poprzednio, wymieniamy w chronologicznym porządku co następuje:

Na odbytem dnia 11 stycznia posiedzeniu rozpatrywano treść *kilku pism, nadeszłych z niemieckiego Przewodnictwa Związku*, w których Związek niemiecki *zażali się*, że niemieccy koledzy bywają w Austrii pośledniej traktowani. Zażalenia te zostały załatwione w ten sposób, że prezydium oświadczyło Związkowi niemieckiemu, iż kolegów niemieckich tak samo w myśl regulaminów i umowy co do wzajemności się traktuje, jak wszystkich innych kolegów, że jednak koledzy niemieccy także stosować się muszą do obowiązujących postanowień, gdyż wyjątków dla nich czynić nie można.

Wedle zawiadomienia niemieckiego Przewodnictwa Związku, *zamknięto* z początkiem roku *granice Niemiec*, a to z powodu wprowadzania cennika, które napotkało na trudności. Zarządzenie to w dniu 9 marca znowu *cofnięto*.

Międzynarodowy sekretaryat drukarski zawiadomił, że kolega *Pierre Stautner* większością głosów wybrany został sekretarzem międzynarodowym; okólnikiem, w którym rozwinął swój program, zawiadamia kolega Stautner, że objął urzędowanie z dniem 1 stycznia.

Na prośbę Zarządu Stowarzyszenia w Karyntyi *zamknięto* z początkiem stycznia miejscowości *Celoviec* i *Villach*; zarządzenie to jednak już 17 stycznia *cofnięto*.

Przewodniczący Związku kol. *Reifmüller* w zastępstwie międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego interweniował w czasie *strejku drukarzy w Bel-*

gradzie, jaki wybuchł na początku roku, a to celem dostarczenia dokładnych informacji międzynarodowemu sekretaryatowi.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 30 stycznia, wybrano kol. *Stettmeiera* delegatem Przewodnictwa Związku na *Zgromadzenie wiedeńskich organizacji zawodowych*.

Na tem samem posiedzeniu koledzy *Dworzaczek* i *Hofer* składali sprawozdania ze swych delegacyj. Pierwszy odbył wraz z kol. *Alloy* z Tryestu 15-dniową podróż do *Tryestu*, *Zary*, *Spalato* i *Raguzy*, celem uporządkowania różnych spraw Stowarzyszenia; drugi zaś przebywał w *Gracu* w sprawach cennikowych.

Na posiedzeniu dnia 17 lutego obradowano nad *kwestyonaryuszami*, jakie nadeszły z międzynarodowego sekretaryatu; kwestyonaryusze te, po przeprowadzeniu odpowiedniej korekty, rozesłano do Stowarzyszeń związkowych celem ich wypełnienia; równocześnie uchwalono *zaprowadzenie oddzielnej statystyki płac*; pismo międzynarodowego sekretaryatu, odnoszące się do *zasystowania* od 15 lutego *wypłaty wsparcia podróznego* we wszystkich *stacyach płatniczych Związku włoskiego*, zostało opublikowanem.

Ogłoszenie Zarządu Stowarzyszenia styryjskiego tej treści, że w przyszłości ci członkowie, którzy *naruszą* ustawowe postanowienia co do *spoczynku niedzielnego*, mają być ze Stowarzyszenia wykluczeni, uzyskało aprobatę.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 8 marca, wybrano kol. *Hofera* referentem na *zgromadzenie ludowe* w *Bielsku*, na którem omawiano nieporządki w oficy-nach *Handla* i *Prochatschka*. Delegat Związku interweniował w swej w tym celu podjętej podróży również w sprawach cennikowych w *Morawskiej Ostrawie* i brał udział w *zgromadzeniu* w *Cieszynie*.

Na tem samem posiedzeniu omawiano wyczerpująco różnorodne *nieporządki*, panujące w *salach maszynowych*, i uchwalono odnośnie do tej sprawy przedsięwziąć odpowiednie środki zapobiegawcze.

Na *Zjazd delegatów zawodów graficznych* w Wiedniu uchwalono wysłać kol. *Sussmanna*.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 15 kwietnia, przedłożono *urzędowe załatwienie podania w sprawie cennika normalnego*, które wspólnie ze Związkiem pryncypałów zostało wniesione do ministerjum. Pierwszą część podania, tyczącą się uznania cennika przez sądy, uznało ministerstwo za niemożliwą do przeprowadzenia, gdyż nie może ono sędziój podobnych zleceń udzielać. Co do drugiej części podania, w której mieści się prośba o oddawanie druków urzędowych firmom przestrzegającym cennika, załatwienie nie przyszło jeszcze do skutku, zażądano jednak przedłożenia namiestnictwu listy firm niecennikowych. Uchwalono uczynić zadość temu życzeniu za pośrednictwem Stowarzyszeń.

Na tem samem posiedzeniu uchwalono, ażeby ze względu na nurtujące w ostatnich czasach na *zgromadzeniach prądy*, *zagrożające jednolitości pracy organizacyjnej* naszych Stowarzyszeń związkowych — w przyszłości na każde *zgromadzenie wysyłany* bywał delegat Przewodnictwa Związku.

Ze względu na powracające normalne stosunki *cofnięto* zarządzane z końcem zeszłego roku *zamknięcie miejscowości Budziejowice, Cheb, Pardubice, Pilgram, Pilzno i Praga*, a to w myśl § 8 Regulaminu dla pozostających bez pracy w miejscu.

Ponieważ przewodniczący *Stowarzyszenia na Pobrzeżu* kol. *Alloy* uskarżał się na niedomagania w dotychczasowym sposobie wydawania organu „*Risveglio*“ i poczynił kilka propozycyj, które usunęłyby poruszone przez niego braki, uchwaliło Przewodnictwo Związku zgodzić się ewentualnie na wydawanie wspomnianego organu trzy razy na miesiąc w zmniejszonym formacie. Równocześnie wyrażono życzenie, ażeby austriackim stosunkom drukarskim więcej miejsca poświęcano. Na zmianę tytułu tego organu nie przyzwolono.

Dla sekcji *Morawska Ostrawa* przeznaczono jako referenta na *zgromadzenie* w dniu 1 Maja kol. *Schiegla*.

Ze względu na pewien wypadek, w którym zaniechano ogłoszenia zgłaszającego się do przyjęcia kolegi w organie tego Związku, którego tenże dawniej był członkiem, na zażalenie odnośnego Związku zwrócono uwagę Zarządowi Stowarzyszeń na Art. 4 umowy co do wzajemności, który brzmi:

„Jeżeli zgłaszający się do przyjęcia był już przedtem członkiem Związku, opartego na wzajemności, lub w obrębie tegoż jako nieczłonek kondycjonował, wówczas musi on również w organie Stowarzyszenia odnośnego Związku być ogłoszonym“.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 4 maja, zajmowało się Przewodnictwo Związku szczegółowo nieporozumieniami, zaszłymi w *morawskim Stowarzyszeniu krajowym*, wskutek rzuconego przez opozycję hasła: „Oderwanie się od Związku“; różnice te doprowadziły do częściowego zerwania się Zarządu, wybranego na ostatniem Walnem Zgromadzeniu tego Stowarzyszenia. Przewodnictwo Związku powzięło odpowiednie uchwały celem usunięcia nieporozumienia i zastrzegło sobie *wystąpienie w tym celu delegata do Berna*.

Prośbie Zarządu *filiłi krakowskiej*, ażeby do Stowarzyszenia przyjmowano i takich kolegów, którzy przekroczyli już 35 rok życia, nie sprzeciwiono się ze względu na to, że *ograniczenie wieku przy przyjmowaniu członków* zostało już dawniej przez Zjazd związkowy *usunięte*; w kwestyi tej polecono jednak Zarządowi *filiłi* porozumieć się z Zarządem głównym we Lwowie, gdyż chodzi w tym wypadku o ludzi, którzy z okazji strejku wystąpili ze Stowarzyszenia.

Na posiedzeniu, odbytem 24 maja, na skutek zaproszenia do wzięcia udziału w *Walnem Zgromadzeniu niemieckiego Związku w Monachium*, wydelegowano na to Zgromadzenie kol. *Reifmüllera* i *Dworzaczkę*. — Kol. *Hofera* wydelegowano do *Pragi* celem rozstrzygnięcia wątpliwości w sprawach Stowarzyszenia, zaś kol. *Schiegla* w sprawach cennikowych do *Tryestu*.

Do rodziny zmarłego nagle w Tryeście kol. *Karola Ucekara* wysłano telegram kondolencyjny. Zmarły był niestrudzoną bojownikiem sprawy nie tylko swoich najbliższych towarzyszy zawodu, lecz także ogółu proletaryatu. Koledzy z Pobrzeża delegowali kilkakrotnie *Ucekara* do reprezentowania ich na konferencyach cennikowych, zjazdach drukarskich i związkowych. Cześć jego pamięci!

Na odbytem w dniu 17 czerwca posiedzeniu zastanawiało się wyczerpująco Przewodnictwo Związku nad sprawą wynalazku *automatycznych aparatów do nakładania przy prasach pospiesznych*, który — jak to już sama nazwa wskazuje — znów pewną część pracy ręcznej przy maszynach zastąpi, natomiast na maszynistów nakłada większą odpowiedzialność. Uchwalono kwestyi tej poświęcić należytą uwagę.

Organizacye robotnicze tych zawodów, których członkowie pracują w *ołowiu* lub *produktach ołowiovych*, poczyniły przygotowania, aby rządowi w należycie umotywowanym i licznymi datami opatrzonym *memoryale* zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo tych materyałów dla zdrowia i życia zatrudnionych przy nich osób i zażądać *ustawowej ochrony* robotników tych zawodów. Do poparcia tej sprawy zostały zaproszone także Zarządy naszych Stowarzyszeń, aby zebrawszy materyał statystyczny, dotyczący drukarzy i odlewaczy czcionek, za możliwie jak najdłuższy przeciąg czasu, a mianowicie za każdy rok z osobna, doniosły:

1. Liczbę członków w odnośnym roku.
2. Liczbę skonatowanych u nich zasłabnięć przez zatrucie ołowiem.
3. Ogólny czas trwania niezdolności do pracy, spowodowany temi zasłabnięciami.
4. Przeciętny czas trwania każdego poszczególnego wypadku choroby. — Oprócz tego wezwano Zarządy Stowarzyszeń do zebrania, o ile to możliwe, dat, odnoszących się do robotników, zajętych w drukarniach i odlewniach czcionek, jakoteż robotnic z tych zawodów. — Życzeniu temu uczyniło zadość, niestety, niewiele Zarządów Stowarzyszeń. Zebrany materyał statystyczny odesłano na właściwe miejsce.

Na odbytem w dniu 5 lipca posiedzeniu zajmowało się Przewodnictwo Związku powtórnie sprawą *niezwykłej liczby bezkondycyjnych maszynistów*; stwierdzono, że powodem tego złego stanu rzeczy jest to, że wielu maszynistów obsługuje więcej niż dwie maszyny, skutkiem czego przyczyniają się oni do zwię-

kszania się armii bezrobotnych. Uchwalono wysłać do Zarządów Stowarzyszeń okólnik z prośbą, aby czuwały nad przestrzeganiem powziętego w dniu 29 czerwca na posiedzeniu Urzędu cennikowego *bardzo ważnego orzeczenia*, dotyczącego maszynistów. Orzeczenie to brzmi:

„Jakkolwiek § 3 cennika normalnego zawiera postanowienie, że maszynista nie jest obowiązany obsługiwać więcej niż dwie maszyny, to jednak przez to nie powiedziano, że tem samem umowa co do obsługiwanie trzeciej maszyny jest wykluczoną. Urząd cennikowy uważa jednak taką umowę *tylko wówczas* za dopuszczalną, jeżeli trzecia maszyna *nie jest w ciągłym ruchu*“.

Na posiedzeniu, odbytem w dniu 21 sierpnia, przedłożono zawiadomienie „*Società tipografica Fiumana*“, wedle którego Stowarzyszenie to wprowadziło obecnie następujące gałęzie wsparć: 1. Wsparcie w czasie choroby po 26-tygodniowym należeniu K 1'80 dziennie przez 26 tygodni; 2. Wsparcie dla bezkondycyjnych po 52-tygodniowym należeniu K 2 dziennie przez 91 dni; 3. Wsparcie dla podróżnych K 3 w Rjece; 3. Koszta pogrzebowe po 26-tygodniowym należeniu K 100; 5. Ochrona cennika. — Tem samem rozszerzyła się *wzajemność* również na te gałęzie wsparć i odnośnie do tego zawiadomiono Zarządy Stowarzyszeń w organach związkowych.

Na *Walne Zgromadzenie Stowarzyszeń w Solnogradzie i Czechach* delegowano kol. *Dworzaczka*, na *Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia na Morawie* kol. *Hofera*. *Ostatni* brał również udział jako delegat Przewodnictwa Związku w *zjeździe koleżeńskim w Ołomuńcu*.

Nieporozumienia na Morawie zostały *załagodzone*; wiele trudu poświęcił tej sprawie nasz kol. *Rajmund Hermann*, doświadczony szermierz na polu organizacji, którego Przewodnictwo Związku upoważniło do zajęcia się usunięciem tych nieporozumień i rzetelnie zasłużył na wyrażone mu tu ze strony Przewodnictwa Związku podziękowanie.

Na tem samem posiedzeniu nastąpiło, w porozumieniu z niemieckiem Przewodnictwem Związku i międzynarodowym sekretaryatem drukarskim, ostateczne ułożenie tekstu międzynarodowej publikacji odnośnie do zachowywania się członków przy zaofiарowaniu kondycyi. Brzmi ona:

„Przy zaofiарowaniu kondycyi *w kraju* jakoteż *za granicą* mają członkowie obowiązek we własnym interesie zasięgnąć *bezwzględnie* u dotyczących funkcyonaryuszów związkowych informacji o stosunkach cennikowych. W razie zaniedbania tego, przypiszą sami sobie dotyczący członkowie *wyływające stąd konsekwencye*. — Przy zaofiарowaniu kondycyi *za granicą* należy zwracać się po informacye do głównych Zarządów“ (Następują adresy wszystkich centralnych funkcyonaryuszów).

Niestety, skonstatować należy, że w wielu wypadkach członkowie nie uważali za potrzebne stosować się do tego przepisu, skutkiem czego w wielu okęgach Stowarzyszeń co do zaniedbujących się pod tym względem członków musiano postąpić w myśl postanowień statutowych i regulaminowych.

Na żądanie kolegów z Insbruku i Brixen delegowano kol. *Schiegla* na *zjazd koleżeński do Bozen*.

Na żądanie Zarządu Stowarzyszenia w Trydencie wydelegowano kol. *Dworzaczka* do *Roveredo*, gdzie wybuchł *strejk oficynowy*, który groził rozszerzeniem się również na inne oficyny w Trentino. Strejk ten został zlokalizowany i wkońcu *załagodzony*.

Przewodnictwo Związku wezwało Zarządy Stowarzyszeń, ażeby w przyszłości nazwiska zgłaszających się do przyjęcia kolegów ogłaszały we wszystkich czterech organach związkowych („Vorwärts“, „Veleslavin“, „Ognisko“, „Il Risveglio“). Do zarządzenia tego skłoniły Przewodnictwo Związku podniesione w tej kwestyi *skargi*, że nazwiska *zgłaszających się do przyjęcia do Stowarzyszeń związkowych kolegów* ogłaszane bywają dotychczas tylko w tym organie związkowym, który w obrębie odnośnego Stowarzyszenia stale przez członków bywa czytany, skutkiem czego zdarza się, że przyjęci zostają bez zarzutu i tacy koledzy, co do których podniesionoby z pewnością zarzuty, gdyby nazwiska ich ogłoszone były także w pozostałych trzech organach związkowych.

Przybywający z zagranicy koledzy, starający się o przyjęcie, mają być oprócz tego ogłoszeni w organie tego Stowarzyszenia zagranicznego, opartego na wzajemności, w którego obrębie ostatnio kondycjonowali.

Dnia 25 sierpnia *zamknięto* stację płatniczą w *Zarze*, a to w myśl § 8, ustęp drugi, regul. dla pozostających bez pracy w miejscu; zarządzenie to po powrocie normalnych stosunków *cofnięto* dopiero 16 października.

Ponieważ wedle zawiadomienia Zarządu węgierskiego Stowarzyszenia pomocowego dla drukarzy i odlewaczy czcionek, *stacje płatnicze na pograniczu Węgier*, jak również *stacja płatnicza w Budapeszcie* z powodu tamtejszego ruchu cennikowego dla przybywających z zewnątrz kraju zostały *zamknięte*, przeto zawiadowcom *naszych* granicznych stacyj płatniczych polecono *nie wysyłać żadnego podróznego do Węgier* przez cały czas trwania zamknięcia. Dopiero w dniu 31 grudnia zarządzenie to *cofnięto* i otworzono na nowo granice Węgier. — Długie trwanie zamknięcia łatwo tłumaczy się tem, że nasi węgierscy koledzy natrafili na *nadzwyczajne trudności przy przeprowadzaniu cennika*.

Na otrzymane zaproszenie wysłało Przewodnictwo Związku kol. *Hofera* na odbyty we Lwowie w dniach 7 i 8 września *zjazd koleżeński*.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 12 września, przedłożono Przewodnictwu Związku *prośbę Zarządu Stowarzyszenia tryesteńskiego* o pozwolenie *powiększenia formatu „Il Risveglio“*. Uchwalono nie powiększać formatu, lecz udzielić zezwolenia, by ewentualnie „Il Risveglio“ mógł wychodzić trzy razy na miesiąc, gdyż częstsze wydawanie pisma większe oddaje przysługi członkom, niżli gdyby format jego został powiększony.

Na posiedzeniu dnia 11 października uchwalono ukończone co dopiero *spisy austriackich drukarni cennikowych i niecennikowych* rozesłać do poszczególnych Stowarzyszeń związkowych, a to w celu prowadzenia ewidencji. Bezpośrednio przedtem oba te spisy przedłożono ministerstwu.

Prośba *Zarządu Stowarzyszenia we Lwowie* o pozwolenie wydania protokołu galicyjskiego Zjazdu koleżeńskiego w formie broszury jako dodatku do „Ogniska“, nie została uwzględniona, zgodzono się jednak na opublikowanie tego protokołu jako zwykłego jednorazowego dodatku do „Ogniska“. Gdy jednak wbrew tej uchwale opublikowanie w formie broszury już nastąpiło, przyznano tylko tę część kosztów druku, jaka przypadłaby za wydrukowanie tego protokołu jako zwykłego dodatku do „Ogniska“.

Na tem samem posiedzeniu zajmowało się Przewodnictwo Związku *różnicą zapatrywań* pomiędzy *Zarządem Stowarzyszenia karyntyjskiego* a *redaktorem „Vorwärtsu“*, która to różnica doprowadziła do wzajemnej polemiki. Redaktor dodał mianowicie do protokołu Zarządu, omawiającego pismo Przewodnictwa Związku, dotyczące pewnej zblokowanej drukarni, przypisek redakcyjny, na co wymieniony Zarząd, cytując odnośne pismo, chciał odpowiedzieć. Przewodnictwo Związku jednak uznało, że nie jest dopuszczalnem, by uwiadomienie, będące tylko instrukcją dla Zarządu Stowarzyszenia, miało być wzięte za przedmiot publicznej polemiki. Natomiast uznało Przewodnictwo Związku za rzecz oczywistą, że Zarządowi Stowarzyszenia w Celowcu przysługuje prawo odpowiedzi na ten dopisek redakcyjny. Dla załatwienia tej sprawy wydelegowano kol. *Dworzaczka* do *Celowca*; równocześnie wysłano kol. *Dworzaczka* jako przedstawiciela Przewodnictwa Związku na *nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia na Pobrzeżu*.

Na zgromadzenie, na którem rozpatrywano sprawę niepomyślnych warunków pracy w drukarni *Hoscha i Schleifa* w *Nowym Jiczynie*, wydelegowano kol. *Reifmüllera*.

Do wzięcia udziału w obradach *Zgromadzenia delegatów zecerów gazetowych*, mającego na celu *rewizję wiedeńskiego cennika dla zecerów gazetowych*, wydelegowano kol. *Schiegla*.

Odnośnie do wniesionych *zażaleń*, a mianowicie, że za pośrednictwem *zagranicznych biur stręczenia pracy* sprowadzane były *kilkakrotnie siły robocze*

do austriackich prowincjonalnych miejscowości, bez odniesienia się do zainteresowanych w tych wypadkach Zarządów Stowarzyszeń, uznało Przewodnictwo Związku za konieczne zwrócić się w tej sprawie do odnośnego Zarządu Związku i biur stręczenia pracy, aby temu na przyszłość zapobiedz.

Na posiedzeniu, odbytem 14 listopada, przedłożono uwiadomienie międzynarodowego sekretariatu drukarskiego, że włoski Związek pokrewnych zawodów zaakceptował już umowę wzajemności z Austrią, nie może jej jednak uczynić obowiązującą prędzej, jak 1 marca 1903, a to ze względu na trwający tam jeszcze ruch cennikowy. Uwzględniając podany powód, zgodzono się na postawiony termin.

Panujące w drukarni Czoppa w Czerniowcach wykroczenia przeciw cennikowi skłoniły Przewodnictwo Związku do wydelegowania tam kol. Schieglę. (Szczegóły patrz pod: „Ogólne spostrzeżenia“).

Do Spalato, gdzie swego czasu cennik normalny wprawdzie został wprowadzony, jednak nie przestrzegano go, wysłało Przewodnictwo Związku przewodniczącego Stowarzyszenia dalmatyńskiego, kol. Mazzoni'ego, któremu też po dwukrotnej interwencji udało się faktyczne uznanie cennika na pokojowej drodze przeprowadzić.

Nieporozumienia, jakie zaszły pomiędzy Stowarzyszeniem morawskim a czeskim na punkcie traktowania spraw administracyjnych, dotyczących obu tych Stowarzyszeń, zostały na konferencji w Wildenschwert przez przedstawicieli wspomnianych Stowarzyszeń załatwione. Na konferencji tej obecnym był z polecenia Przewodnictwa Związku sekretarz kol. Dworzaczek.

Na propozycję Zarządu Stowarzyszenia w Solnogradzie, aby odtąd tych podróżnych, którzy udać się chcą do szpitala, poddać przedtem oględzinom lekarskim, a to w celu uniknięcia bezpotrzebnego korzystania z zapomogi dla chorych, Przewodnictwo Związku nie zgodziło się, ponieważ jest zdania, że połączone z tem koszta (1 K za oględziny) więcejby wyniosły, niż osiągnięta przez to oszczędność na zapomogach dla chorych; prócz tego nie mogłoby Przewodnictwo Związku powstałego stąd zwiększonego obciążenia Stowarzyszeń związkowych wziąć na swoją odpowiedzialność.

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku dnia 29 listopada przedłożono zażalenie Przewodnictwa Związku niemieckiego, w którym mieści się skarga na to, że w jednym z wiedeńskich przedsiębiorstw gazetowych zecerzy maszynowi niemieccy nie są traktowani na równi z austriackimi kolegami. Przewodnictwo Związku niemieckiego upatruje w tem naruszenie stosunku wzajemności i oświadcza, że o ileby temu nie starano się zapobiedz, układ wzajemności nie miałby celu. — Przewodnictwo Związku zajmowało się tą sprawą bardzo obszernie i skonstatowało między innemi, że zanim jeszcze przedsiębiorstwo to zostało powołane do życia, toczył wiedeński klub zecerów gazetowych z dotyczącymi przedsiębiorcami układy co do przyjęcia cennika i dostarczenia personalu. Przy tej sposobności dano przewodniczącemu wiedeńskiego klubu zecerów gazetowych przyrzeczenie, że sprowadzeni przez dotyczącą fabrykę maszyn zecerzy maszynowi tylko tak długo mają być zatrzymani, dopóki na miejscu nie wykształci się dostateczna liczba zecerów maszynowych. Ponieważ o tem interesowani koledzy wiedzieć musieli, nie może być przeto mowy o upośledzeniu kolegów. Zresztą stwierdzono jeszcze, że większość w mowie będących kolegów zaniebdła obowiązujących przepisów meldunkowych, skutkiem czego byli oni sami powodem, że odnoszono się do nich z nieufnością, tem więcej, że w czasie, gdy wstępowali do kondycyi, cennik przez firmę jeszcze nie był przyjęty. — Niemieckiemu Przewodnictwu Związku wyłuszczone tedy w obszernem piśmie powody, które skłoniły klub zecerów gazetowych do zajęcia takiego, a nie innego, stanowiska w tej sprawie. — W odpowiedzi na to zaprotestowało Przewodnictwo Związku niemieckiego ponownie, wskazało na różne dawniejsze zażalenia i doniosło nam dnia 24 grudnia, że przesłało międzynarodowemu sekretariatowi drukarskiemu prośbę, by *wszystkim stojącym z nim w stosunku wzajemności*

Związkom wypowiedział umowy i postawił wniosek o ich rewizję. — Ponieważ Przewodnictwo naszego Związku miało przekonanie, że postępowało zawsze bez zarzutu, jak również, że wskutek licznych, u nas obowiązujących a korzystniejszych postanowień regulaminowych, dotyczących wsparć, koledzy obcokrajowi najczęściej nawet lepiej byli traktowani, niż w macierzystym swym Związku, przyjęło przeto doszłe tymczasem faktycznie do skutku wypowiedzenie umowy wzajemności do wiadomości i upoważniło ze swej strony międzynarodowy sekretaryat drukarski, by także wszystkim Związkom umowy wypowiedział, a zarazem przedsięwziął co potrzeba, celem przeprowadzenia ich rewizji, gdyż odtąd obstarwać będziemy przy tem, by obcokrajowi członkowie nie byli traktowani korzystniej, niż w naszym własnym Związku. Będziemy także żądali postawienia w umowach punktu, wedle którego wyraźnie włoży się na członków obowiązek, aby w interesie uregulowania stosunków cennikowych zasięgali przed przyjęciem kondycji informacji o stosunkach cennikowych u odnośnych funkcyonaryuszów, gdyż w razie przeciwnym nie uzna się ich praw jako członków. Ponieważ trafiały się wypadki, że członkowie zagranicznych Związków przebywali dłuższy czas w naszym obrębie związkowym, a mimo to wkładki płacili za granicę, powinno się temu również zapobiedz w umowach zapomocą osobnego postanowienia. — Międzynarodowy sekretaryat drukarski zwołał do Strassburga konferencyę interesowanych w tej kwestyi Związków, w której i nasz Związek weźmie udział.

Na posiedzeniu Przewodnictwa z dnia 29 listopada uchwalono wysłać kol. Dworzaczka, jako przedstawiciela Przewodnictwa Związku, na nadzwyczajne Walne Zgromadzenie „Typografickiej Besedy“, mające się odbyć 7 grudnia, na którego porządku dziennym między innemi znajduje się także wniosek o podwyższenie wkładki do Stowarzyszenia.

Ponieważ z notatki, zamieszczonej w „Risveglio“, okazało się, że ci członkowie Stowarzyszenia na Pobrzeżu, którzy zamiast „Risveglio“ chcą otrzymywać „Vorwärts“, zostali przez Zarząd Stowarzyszenia wezwani, by dopłacali różnicę ceny abonamentu w kwocie 2 K, przypomniano Zarządowi Stowarzyszenia uchwały Zjazdów drukarzy i związkowych, wedle których organy związkowe zaprowadzone są obowiązkowo i każdy członek ma prawo otrzymywać na koszt Stowarzyszenia organ Związku, wychodzący w jego ojczystym języku.

Na 40-letni jubileusz Stowarzyszenia morawskiego wydelegowany został kol. Stettmeier.

W niższo-austriackim zjeździe koleżeńskim, który odbył się 7 i 8 grudnia, brał udział jako reprezentant Przewodnictwa Związku kol. Schiegl, zaś w zjeździe koleżeńskim w Bielsku i Jägerndorfie dnia 7 i 14 grudnia kol. Reifmüller.

Z powodu wybuchłego dnia 15 grudnia w Zarze konfliktu, który pociągnął za sobą strejk personalu z dwóch drukarni, a następnie rozszerzył się także na trzy inne w tejże miejscowości istniejące drukarnie, został na miejsce wydelegowany kol. Dworzaczek, by nieporozumienie załatwić. Ponieważ w drodze telegraficznej ani z Wiedniem, ani z innemi miastami porozumieć się nie było można, gdyż tamtejsza dyrekcyja poczt i telegrafów, powołując się na art. VII. traktatu międzynarodowego, nie pozwalała przesyłać wiadomości o strejku, musiał nasz delegat celem poinformowania się u Przewodnictwa Związku powrócić do Wiednia, a potem po raz drugi przedsięwziąć podróż do Dalmacyi. Dopiero po upływie 18 dni udało się ruch ten stłumić.

Pewnemu członkowi Stowarzyszenia preszburskiego, któremu mimo to, iż miał do tego prawo, własne Stowarzyszenie odmówiło wsparcia w czasie bezrobocia, skutkiem czego przybył on do Wiednia, musiało Przewodnictwo Związku z powołaniem się na postanowienia umowy wzajemności postarać się o uznanie jego prawa w Stowarzyszeniu preszburskiem.

Zawarta prowizorycznie do końca roku 1902 ze Stowarzyszeniem drukarzy i odlewaczy czcionek w Preszburgu umowa wzajemności została na posiedzeniu dnia 27 grudnia, za zgodą węgierskiego Stowarzyszenia drukarzy i odlewaczy

czcionek, przedłużoną aż do dnia, w którym węgierskie ministerstwo spraw wewnętrznych udzieli pozwolenia na rozwiązanie Stowarzyszenia drukarzy i odlewaczy czcionek w Preszburgu i przyłączenie go do węgierskiego Stowarzyszenia drukarzy i odlewaczy czcionek. — Zarządy Stowarzyszeń związkowych zostały o tem powiadomione zapomocą ogłoszenia, zamieszczonego w naszych organach związkowych.

Również zawiadomiono o tem, że z dniem 1 stycznia 1903 poczyna obowiązywać nowy statut związkowy *Dansk Typograf forbund*, wedle którego członkom Związku już po 6-tygodniowym płaceniu wkładek przysługuje prawo do zapomogi w podróży, a nowowypisani, którzy zaraz do Stowarzyszenia przystąpili, otrzymują zapomogę w podróży już po zapłaceniu 1-tygodniowej wkładki.

Stacya płatnicza dla podróżnych w *Imst* została z dniem 31 grudnia *zwinietą*, zarządono przeto odpowiednią *zmianę szlaków*.

Ponieważ minimum na zasadzie normalnego cennika podwyższonem zostało z dniem 1 stycznia 1903 także w najwyższej klasie o 1 K tygodniowo, przeto podniesiono, w myśl odnośnych przepisów pragmatyki służbowej, pensye urzędników Związku o tę samą kwotę.

Z przedostatnim tygodniem grudnia 1902 upłynęło *drugie trzecie* służby urzędnika naszego Związku, kol. *Schiegla*, skutkiem czego posunął się on, na zasadzie pragmatyki służbowej, do następnej wyższej klasy płacy.

W ten sposób wyczerpaliśmy *najważniejsze* rzeczy z całokształtu obrad Przewodnictwa Związku; niechaj wystarczy wspomnieć, że oprócz powyższych, jeszcze bardzo wiele kwestyj, odnoszących się do wewnętrznego działania Związku i do cennika, dało Przewodnictwu niemało sposobności do poświęcenia wolnego swego czasu na usługi sprawy. Zamieszczamy poniżej *zamknięcie rachunkowe kasy związkowej* za rok 1902 i tabelaryczny *przegląd obrotu funduszu* związkowych od czasu jego założenia.

W rozdziale II. „Statystyka” znajdują czytelnicy przedstawienie obrębu i składu naszego Związku, daty co do ruchu członków i działalności naszych Stowarzyszeń związkowych w dziedzinie kształcenia, stręczenia pracy i udzielania zapomóg w roku ubiegłym; dalej zawiera ten rozdział sprawozdanie z działalności organizacyjnej i agitacyjnej, wiadomości o drukarniach przestrzegających cennika, o będących w użyciu w obrębie Związku maszynach do składania, wreszcie przejrzysty przegląd strejków i innych konfliktów. — W rozdziale III. zawarte jest przedstawienie ogólnego obrotu funduszu Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia; w rozdziale IV. znajdują się postanowienia co do istoty zapomóg w opartych na wzajemności Związkach; rozdział V. zawiera nową umowę wzajemności, uchwaloną na konferencji w Strassburgu; w rozdziale VI. znajduje się statystyka płac, zebrana w kwietniu 1902. — W ten sposób nie tylko członkowie, ale także i ci wszyscy, którzy chcą poinformować się o godnych uwagi szczegółach naszej organizacji, znajdą ku temu poddostatkiem sposobności.

5. Pogląd na obrót kasowy Związku od czasu jego założenia.

Przychody												Rozchody																		
W roku	wkładki związkowe				odsetki				inne wpływy				razem				na prasę zawodową								pomoc prawna				razem	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	subwencje				K	h	K	h	K	h	K	h				
															"Ognisko" (Lwów)		"Risveglio" (Tryest)										"Typografia" (T) "Vele-slavin" (V) (Praga)			
1895	4427	28	7	86	1359	98	5795	12	4694	34	234	26	100	—	T 100	—	39	68	.	.	5268	28								
1896	8446	36	17	72	.	.	8464	08	6762	24	3460	78	.	.	T 300	.	29	96	.	.	10552	98								
1897	18451	16	27	56	701	12	19179	84	15341	41	1293	18	689	10	740	72	T 300	.	35	16	303	58								
1898	24202	62	77	18	28	—	24307	80	11105	91	2862	48	946	74	484	42	T 315	86	67	38	.	.	15782	79						
1899	25767	30	75	04	31	20	25873	54	12175	39	10806	67	1046	42	893	84	.	.	73	12	.	.	24995	44						
1900	22883	25	167	45	417	72	23468	42	12316	03	2213	07	1305	70	878	70	V 725	45	99	55	286	98	17825	48						
1901	21549	45	244	15	56	60	21850	20	14288	20	4617	63	1131	65	1076	04	.	.	91	31	3993	22	25198	05						
1902	29149	25	235	79	127	10	29512	14	15365	64	5875	80	1070	94	1236	27	.	.	87	91	1122	29	24758	85						
Razem . .	154876	67	852	75	2721	72	158451	14	92049	16	31363	87	6290	55	5409	99	1741	31	524	07	5706	07	143085	02						
Stan majątku z końcem roku 1902																								15366	12					
Suma przychodu jak obok																								158451	14					

6. Sprawozdanie Komisji kontrolującej.

W roku ubiegłym przeprowadziła Komisya kontrolująca, jak co roku, cztery rewizye kwartalne, przy których byli obecni, oprócz członków wiedeńskich, naprzemian koledzy Karol Klima (Berno) i Wilhelm Wanser (Solnogród).

Oprócz tych regularnych rewizyj i miesięcznych kontrol przeprowadzili członkowie Komisji, zamieszkali w Wiedniu, dwa niespodziewane szkontra.

Ponieważ przy wszystkich rewizjach znaleziono księgi, dowody kasowe, gotówkę i t. d. we wzorowym porządku, przeto Komisya kontrolująca wyraża szczególne uznanie obydwom urzędnikom Związku, kolegom Józefowi Dworzaczkowi i Wilhelmowi Schieglowi, za ich staranne i sumienne spełnianie obowiązków.

Jerzy Zug
sekretarz.

Karol Seidl
przewodniczący.

II. STATYSTYKA.

1. Obręb Związku.

Do „Związku austriackich Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów“ z siedzibą w Wiedniu, pod przewodnictwem kol. *Franciszka Reifmüllera*, należały w r. 1902 następujące Stowarzyszenia:

1. „*Centralne Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Czechach, Typograficka Beseda*“ z siedzibą w Pradze. — Stowarzyszenie to miało 31 filij, a mianowicie: w Aussig, Bischofteinitz, Czeskiej Lipie, Brüx, Budziejowicach, Chrudim, Dux, Chebie, Friedlandzie, Gablonz n. N., Graslitz, Hohenelbe, Młodym Bolesławiu, Karlsbadzie, Kolinie, Chomutowie, Königgrätz, Kutnejhorze, Laun, Litomierzycach, Pardubicach, Pilźnie, Raudnitz, Libercu, Rumburgu, Zatecu, Cieplicach, Tetschen, Trutnowie, Warnsdorf i Winterbergu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 32 miejscowościach: Beraun, Bilinie, Błatna, Czeskim Brodzie, Brandeis, Chlumecu, Dobruszce, Geiersberg, Hohenmauth, Horzicach, Horzowicach, Humpoletzu, Jaromierzu, Jiczynie, Kaaden, Kładnie, Kralup, Melniku, Nachodzie, Neuhaus, Nimburgu, Pilgramie, Pisek, Podiebradzie, Prachaticach, Przybramie, Rakonicach, Reichenau, Schlan, Schönau, Semilu i Wildenschwert. — *Stacyj płatniczych dla podróży* istniało 9: w Budziejowicach, Chebie, Pardubicach, Pilgramie, Pilźnie, Pradze, Libercu, Cieplicach i Tetschen. Przewodniczącym był kol. *Karol Krunert*.

2. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Bukowinie w Czerniowcach*“ z siedzibą w Czerniowcach. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących czterech miejscowościach: w Gurahumorze, Radowcach, Sadogórze i Suczawie. — *Stacyę płatniczą dla podróży* miało 1 w Czerniowcach. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był najprzód kol. *Dominik Hauser*, a później kol. *Dubi Władystaw*.

3. „*Societa dei Tipografi Dalmati*“ z siedzibą w Zarze. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w Raguzie, Sebenico i Spalato. — *Stacyę płatniczą* miało 1 w Zarze. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. *Jan Dudech*, po śmierci zaś tegoż kol. *Antoni Mazzoni*.

4. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów dla Galicyi, Wielkiego Księstwa Krakowskiego i Bukowiny „Ognisko“ we Lwowie*“ z siedzibą we Lwowie. — Stowarzyszenie miało 2 filie: w Krakowie i Przemyślu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 19 miejscowościach: w Bochni, Brodach, Chrzanowie, Gródku, Jarosławiu, Jasle, Kołomyi, Nowym Targu, Nowym Sączu, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Wadowicach, Złoczowie i Żółkwi. — *Stacyj płatniczych dla podróży* istniało 7 — a to: w Kołomyi, Krakowie, Lwowie, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i Tarnowie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. *Józef Hudec*.

5. „*Stowarzyszenie drukarzy w Karyntyi*“ z siedzibą w Celowcu. — Stowarzyszenie to miało 1 filię w Villach. — Prócz tego Stowarzyszenie miało członków w St. Veit nad Glan. — *Stacyj płatniczych dla podróży* było 2: w Celowcu i Villach. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. *Gustaw Wandrey*.

6. „*Stowarzyszenie drukarzy w Krainie*“ z siedzibą w Lublanie. — Stowarzyszenie to miało nadto członków w następujących 3 miejscowościach: w Krainburgu, Rudolfswert i Stein. — *Stacyj płatniczych dla podróży* było 2: w Lublanie i Rudolfswert. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. *Józef Pawliczek*.

7. „*Societa dei Tipografi del Litorale*“ z siedzibą w Tryeście. — Stowarzyszenie miało 8 filij: w Abbazyi, Capodistria, Gorycyi, Gradysee, Parenzo, Poli, Rovigno i Veglia. — *Stacyj płatniczych dla podróży* było 3: w Gorycyi, Poli i Tryeście. — Przewodniczącym był kol. *Ernesto De Rosa*.

8. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Morawie*“ z siedzibą w Bernie. — Stowarzyszenie miało 4 filij: w Kromieryżu, Olomuńcu, Morawskiej Ostrawie i w Znojmie. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 30 miejscowościach: w Boskowitz, Mor. Budwiczach, Datschitz, Eibenschitz, Gaya, Göding, Hohenstadt, Holleschau, Hombok, Węg.-Hradeu, Igławie, Woł.-Meseritsch, Mistku, Mor.-Neustadt, Neustadt, Nowym Jiczynie, Nikolsburgu, Polskiej Ostrawie, Przerowie, Przywozie, Prosnicach, Römerstadt, Mor. Schönberg, Sternberg, Mor.-Trübau, Trebitsch,

Białokościolach, Wiszowie, Witkowicach i Zwittau. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* istniało 5: w Bernie, Gaya, Nikolsburgu, Ołomuńcu i Znojmie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Karol Klima.

9. „*NiŹszo-austryackie Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek*“ z siedzibą w Wiedniu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 24 miejscowościach: Amstetten, Baden, Floridsdorf, Gänserndorf, Gloggnitz, Gmünd, Hirschwang, Horn, Korneuburgu, Krems, Liesing, Lilienfeld, Melk, Mödlingu, Neulengbachu, Dziewięćkościolach, Oberhollabrunn, Scheibbs, Schwechat, Stockerau, St. Pölten, Waidhofen nad Thaya, Wiener-Neustadt i Zwettl. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* istniało 4: w Krems, St. Pölten, Wiedniu i Wiener-Neustadt. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Karol Miess.

10. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Austrii WyŹszej*“ z siedzibą w Lincu — Stowarzyszenie miało 4 filie: Gmunden, Ried, Steyr i Wels. Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 7 miejscowościach: Braunau nad Innem, Freistadt, Ischl, Kirchdorf, Rohrbach, Schärding n. I. i Vöcklabruck. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* istniało 3: w Lincu, Ried, Schärding i Steyr. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Józef Kirchberger.

11. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w kraju koronnym Solnogród*“ z siedzibą w Solnogradzie. — Stowarzyszenie miało prócz tego członków w następujących 2 miejscowościach: w Hallein i Lengfelden. — *Stacya płatnicza dla podróŜnych* istniała w Solnogradzie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Wilhelm Wanser.

12. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Śląsku austriackim*“ z siedzibą w Opawie. — Stowarzyszenie miało 3 filie: w Bielsku, Freudenthal i Cieszynie. — Nadto miało Stowarzyszenie członków w następujących 6 miejscowościach: w Freistadt, Freiwaldau, Frydku, Jägerndorfie, Jauernig i Weidenau. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* istniało 3: w Freiwaldau, Cieszynie i Opawie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Rudolf Markytan.

13. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Styrii*“ z siedzibą w Gracu. Stowarzyszenie miało 4 filie: w Bruck nad M., Cylei, Leoben i Marburgu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 12 miejscowościach: w Aussee, Niem.-Landsberg, Feldbach, Hartberg, Judenburg, Knittelfeld, Liesen, Mürrzuschlag, Pettau, Radkersburg, Weiz i Windischgratz. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* było 4: w Bruck, Cylei, Gracu i Marburgu. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Wiktor Stingl; po jego rezygnacyi zastępcą przewodn. kol. Wacław Enders.

14. „*Stowarzyszenie zapomogowe dla drukarzy i odlewaczy czcionek w Tyrolu i Vorarlbergu*“ z siedzibą w Insbrucku. — Stowarzyszenie miało 4 filie: w Bozen, Bregencyi (Vorarlbergu), Brixen i Meranie. — Nadto miało Stowarzyszenie członków w następujących 9 miejscowościach: Bludenz, Bruneck, Dornbirn, Feldkirch, Imst, Kitzbühel, Kufstein, Schwaz i Wilten. — *Stacyj płatniczych dla podróŜnych* istniało 6: w Bludenz, Bregencyi, Brixen, Imst, Insbrucku i Meranie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Karol Berreitter.

15. „*Societa dei Tipografi del Trentino*“ z siedzibą w Trydencie. — Nadto Stowarzyszenie to miało członków w następujących 6 miejscowościach: w Ala, Cavalese, Cles, Primiero, Riva i Roveredo. — *Stacya płatnicza dla podróŜnych* istniała jedna w Trydencie. — Przewodniczącym Stowarzyszenia był kol. Guglielmo Bertoldi, następnie kol. Giuseppe Belutta.

Związek składał się przeto z 15 Stowarzyszeń, posiadających prócz Zarządów centralnych w siedzibie kaŜdego Stowarzyszenia, jeszcze w 61 miejscowościach filie i w 53 miejscowościach stacye płatnicze dla podróŜnych.

Członkowie wszystkich Stowarzyszeń związkowych rozpadają się na 234 miejscowości, posiadających drukarnie.

2. Ruch członków w roku 1902. — a) Wyszczególnienie.

Oznaczenie przyrostu i ubytku członków	Zawód	W o k r ę g u S t o w a r z y s z e n i a													We wszystkich Stowarzyszeniach razem			
		Czechy	Bukowina	Dalmacya	Galicya	Karyntya	Kraina	Pobrzeże	Morawa	Nizsza Austrya	Wyzsza Austrya	Solnograd	Slask	Styrya	Tyrol-Vorarlberg	Trentino	człon- ków	o/ o
Stan czynny członków z początkiem roku	zecerów . . .	1912	69	49	483	87	104	262	627	3004	256	95	166	427	214	60	7815	79.8
	drukarzy . . .	378	8	5	57	19	12	53	115	717	46	14	40	49	40	11	1564	15.97
	odlewaczy . . .	50	.	.	.	.	.	3	4	234	.	.	3	3	6	.	303	3.09
	pokrewn. zaw. . .	53	.	.	6	1	1	31	.	4	6	.	5	.	4	.	111	1.14
	Razem .	2393	77	54	546	107	117	349	746	3959	308	109	214	479	264	71	9793	100
po wypisie nowo przystępujący	zecerów . . .	65	9	5	51	5	6	12	42	157	13	5	8	20	11	11	420	.
	drukarzy . . .	22	1	.	1	1	3	4	10	46	5	1	4	7	4	.	109	.
	odlew. i pokr. zaw.	.	.	.	.	.	.	5	.	13	.	.	1	1	.	.	20	.
później zgłoszeni	zecerów . . .	87	10	5	52	6	9	21	52	216	18	6	13	28	15	11	549	5.61
	drukarzy . . .	87	22	2	122	2	2	7	23	128	5	2	7	5	5	3	422	.
	odlew. i pokr. zaw.	29	1	1	16	.	.	2	13	50	1	.	2	3	1	2	121	.
	Razem .	117	23	3	142	2	2	11	37	189	6	2	9	8	6	5	19	.
Z podróży	zecerów . . .	130	14	1	60	66	40	19	87	308	124	61	72	124	74	8	1188	.
	drukarzy . . .	42	2	1	12	12	6	5	36	59	16	4	16	29	13	.	253	.
	odlew. i pokr. zaw.	7	.	.	.	2	.	.	3	14	.	2	2	2	.	.	32	.
	Razem .	179	16	2	72	80	46	24	126	381	140	67	90	155	87	8	1473	15.04
Z wojska	zecerów . . .	25	1	.	7	.	4	1	8	23	10	2	3	19	4	.	107	.
	drukarzy . . .	7	.	.	2	2	.	1	1	12	1	.	1	3	.	.	30	.
	odlew. i pokr. zaw.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	3	.
	Razem .	34	1	.	9	2	4	2	9	36	11	2	4	22	4	.	140	1.43
W ogólności	zecerów . . .	307	46	8	240	73	52	39	160	616	152	70	90	168	94	22	2137	.
	drukarzy . . .	100	4	2	31	15	9	12	60	167	23	5	23	42	18	2	513	.
	odlew. i pokr. zaw.	10	.	.	4	2	.	7	4	39	.	2	3	3	.	.	74	.
	Razem .	417	50	10	275	90	61	58	224	822	175	77	116	213	112	24	2724	27.82

P r z y r o s t

U b y t e k

udali się w podróż	zecerów . . .	136	15	1	55	59	37	23	97	219	108	69	68	130	80	6	1103	.
	drukarzy . . .	46	2	.	10	13	5	6	38	64	20	3	17	34	13	.	271	.
	odlew. i pokr. zaw.	12	.	.	.	1	.	1	3	12	.	1	2	1	1	.	34	.
	Razem .	194	17	1	65	73	42	30	138	295	128	73	87	165	94	6	1408	14.38
wystąpili	zecerów . . .	4	2	5	11	1	1	2	1	8	1	2	.	2	2	14	56	.
	drukarzy . . .	.	.	1	3	.	.	.	.	2	1	.	.	.	2	1	10	.
	odlew. i pokr. zaw.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.
	Razem .	4	2	6	14	1	1	2	1	11	2	2	.	2	4	15	67	0.68
wykreśleni	zecerów . . .	75	14	8	25	2	.	18	21	49	2	1	12	7	1	.	235	.
	drukarzy . . .	36	1	.	6	.	.	4	5	22	1	.	2	1	1	1	80	.
	odlew. i pokr. zaw.	3	.	.	.	.	.	1	.	6	.	.	.	.	.	.	10	.
	Razem .	114	15	8	31	2	.	23	26	77	3	1	14	8	2	1	325	3.32
przeszli w stan inwalidowy	zecerów . . .	6	.	.	2	.	.	2	.	9	1	1	.	3	.	.	24	.
	drukarzy . . .	3	.	.	1	.	.	.	.	2	1	.	.	.	1	.	7	.
	odlew. i pokr. zaw.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
	Razem .	9	.	.	3	.	.	2	.	11	2	1	.	3	1	.	32	0.33
zmarli	zecerów . . .	19	1	.	7	3	1	8	8	35	1	1	5	2	1	1	93	.
	drukarzy . . .	8	.	1	.	1	.	.	.	8	.	.	1	1	1	.	21	.
	odlew. i pokr. zaw.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	3	.
	Razem .	27	1	1	7	4	1	8	8	46	1	1	6	3	2	1	117	1.2
do wojska	zecerów . . .	23	1	.	9	.	7	1	8	27	9	2	5	19	5	1	117	.
	drukarzy . . .	11	.	.	3	2	.	.	1	12	1	.	1	4	.	.	35	.
	odlew. i pokr. zaw.	.	.	.	2	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	4	.
	Razem .	34	1	.	14	2	7	1	9	41	10	2	6	23	5	1	156	1.59
w ogólności	zecerów . . .	263	33	14	109	65	46	54	135	347	122	76	90	163	89	22	1628	.
	drukarzy . . .	104	3	2	23	16	5	10	44	110	24	3	21	40	17	2	424	.
	odlew. i pokr. zaw.	15	.	.	2	1	.	2	3	24	.	1	2	1	2	.	53	.
	Razem .	382	36	16	134	82	51	66	182	481	146	80	113	204	108	24	2105	21.8
Stan czynny członków z końcem roku	zecerów . . .	1956	82	43	614	95	110	247	642	3273	286	89	166	432	219	60	8314	79.85
	drukarzy . . .	374	9	5	65	18	16	55	129	774	45	16	42	51	41	11	1651	15.85
	odlewaczy . . .	41	.	.	3	.	.	4	5	249	.	1	4	5	4	.	316	3.04
	pokrewn. zaw. .	57	.	.	5	2	1	35	12	4	6	.	5	.	4	.	131	1.26
	Razem .	2428	91	48	687	115	127	341	788	4300	337	106	217	488	268	71	10412	100
Przeciętna liczba członków rzeczywistych		2427	76	48	634	116	118	350	765	4108	335	106	216	484	267	76	10126	.
Liczba nie należących z końcem roku .		151	12	18	20	4	4	44	25	700	10	10	.	3	36	20	1057	.

b) Wykaz sumaryczny.

O ruchu członków informują nas następujące cyfry sumaryczne: Z początkiem roku 1902 liczyły Stowarzyszenia związkowe 9793 członków czynnych, z końcem roku liczba ta wynosiła 10412 członków czynnych, liczba członków *wzrosła* tedy o $619=6\cdot32\%$. Przeciętna liczba członków w roku wynosi 10126.

Wedle rodzaju zatrudnienia było w Stowarzyszeniach: z początkiem roku 7815=79·08% zecerów, 1564=15·97% drukarzy, 303=3·09% odlewaczy czcionek i 111=1·14% z pokrewnych zawodów; z końcem roku 8314=79·85% zecerów, 1651=15·85% drukarzy, 316=3·04% odlewaczy czcionek i 131=1·26% z pokrewnych zawodów.

Następująca tabelka umożliwia porównanie przyrostu i ubytku członków i spowodowane tem zmiany co do ich liczby w poszczególnych Stowarzyszeniach z końcem roku:

Stowarzyszenie	przyrost członków	ubytek	pomnożenie faktyczne	umniejszenie
Czechy	417 = 17·42%	382 = 15·96%	35 = 1·46%	
Bukowina	50 = 64·93%	36 = 46·75%	14 = 18·18%	
Dalmacya	10 = 18·52%	16 = 29·63%		6 = 11·11%
Galicja	275 = 50·36%	134 = 24·54%	141 = 25·82%	
Karyntya	90 = 84·11%	82 = 76·63%	8 = 7·48%	
Kraina	61 = 52·14%	51 = 43·59%	10 = 8·55%	
Pobrzeże	58 = 16·62%	66 = 18·91%		8 = 2·29%
Morawa	224 = 30·03%	182 = 24·4%	42 = 5·36%	
Austria niższa	822 = 22·86%	481 = 13·38%	341 = 9·48%	
Austria wyższa	175 = 56·82%	146 = 47·4%	29 = 9·42%	
Solnogród	77 = 70·64%	80 = 73·39%		3 = 2·75%
Śląsk	116 = 54·2%	113 = 52·8%	3 = 1·4%	
Styrya	213 = 44·47%	204 = 42·59%	9 = 1·88%	
Tyrol-Vorarlberg	112 = 42·42%	108 = 40·15%	4 = 2·27%	
Trentino	24 = 33·8%	24 = 33·8%	pozostało niezmiennione	
Razem	2724 = 27·82%	2105 = 21·5%	619 = 6·32%	

Co do rodzaju przyrostu i ubytku członków w roku 1902 skonstatować można w porównaniu z ostatnimi dwoma latami co następuje:

Przyrost:	w roku 1902:	w roku 1901:	w roku 1900:
Przystąpiło:			
po wypisie	549 = 5·61%	487 = 5·27%	565 = 6·56%
później	562 = 5·74%	528 = 5·71%	547 = 6·35%
Z podróży	1473 = 15·04%	1393 = 15·07%	1318 = 15·29%
Z wojska	140 = 1·43%	125 = 1·35%	109 = 1·26%
Razem	2724 = 27·82%	2533 = 27·4%	2539 = 29·46%

Ubytek:			
W podróż	1408 = 14·38%	1330 = 14·39%	1283 = 14·89%
Wystąpiło	67 = 0·68%	50 = 0·54%	37 = 0·43%
Wykreślono	325 = 3·32%	289 = 3·13%	318 = 3·69%
Na inwalidów	32 = 0·33%	36 = 0·39%	39 = 0·45%
Zmarło	117 = 1·2%	134 = 1·45%	113 = 1·31%
Do wojska	156 = 1·59%	141 = 1·52%	127 = 1·47%
Razem	2105 = 21·8%	1980 = 21·42%	1917 = 22·24%

Przyrost członków	619 = 6·32%	553 = 5·98%	622 = 7·22%
-----------------------------	-------------	-------------	-------------

Stosunek należących do Związku towarzyszy zawodowych do niezwiązkowców ukształtował się jak następuje:

Wykazano	z końcem r. 1902:	z końcem r. 1901:	z końcem r. 1900:
Członków Związku	10412 = 90·78%	9793 = 89·15%	9240 = 86·9%
Niezwiązkowców	1057 = 9·22%	1192 = 10·85%	1393 = 13·1%
Ogółem towarzyszy zawodow.	11469 = 100%	10985 = 100%	10633 = 100%

3. Organizacja i agitacja.

O czynności organizacyjnej i agitacyjnej drukarzy w roku zeszłym dają najlepszy pogląd umieszczone tu wykazy:

W roku 1902 odbyło się:	Zgromadzeń Stowarzyszeń	zgromadzeń filij	Posiedzeń wydziałów głównych	Posiedzeń wydziałów filij	Innych Zgromadzeń	Zjazdów koleżeńskich	Ogólna liczba zgromadzeń
Przewodnictwo Związku (w Wiedniu)	.	.	16	.	.	.	16
w Czechach	4	29	24	20	34	3	114
„ Bukowinie	4	.	18	.	20	.	42
„ Dalmacyi	6	9	53	13	29	.	110
„ Galicyi	1	10	12	25	26	1	75
„ Karynty	1	7	25	2	.	.	35
„ Krainie	5	.	16	.	13	1	35
„ Pobrzeżu	2	6	54	30	4	3	99
„ Morawach	5	33	26	63	63	3	193
„ Austrii niższej	2	60	20	64	23	1	170
„ Austrii wyższej	3	11	13	4	15	.	46
„ Solnogradzie	3	.	11	.	6	.	20
„ Śląsku	8	22	15	11	9	2	67
„ Styryi	1	52	16	.	9	1	79
„ Tyrolu i Vorarlbergu	7	36	25	52	8	1	129
„ Trentino	6	.	30	.	16	.	52
Razem	58	275	374	284	275	16	1282

Ze strony Przewodnictwa Związku wysłano celem osobistego porozumienia się i pośredniczenia w sporach cennikowych i sprawach organizacyjnych w 34 wypadkach delegatów, a mianowicie do następujących 25 miejscowości: Bielska (2 razy), Bozen, Berna (3 razy), Budziejowic, Czerniowiec, Gracu, Jägerndorfu, Celowca, Krumau, Lwowa, Nowego Jiczyna, Ołomuńca, Mor. Ostrawy (2 razy), Pragi (3 razy), Raguzy, Roveredo, Solnogradu, Spalato, Taboru, Cieszyna, Trydentu, Tryestu (3 razy), Wildenschwert, Winterbergu i Zary (2 razy). — Prócz tego wysłało Przewodnictwo Związku jednego delegata na Zjazd delegatów zawodów graficznych, dwóch delegatów na obrady wstępne w sprawie cennika dla zecerów gazetowych w Wiedniu i dwóch delegatów na Walne Zgromadzenie Związku drukarzy niemieckich w Monachium.

Z najbardziej interesowanych w danej sprawie Zarządów Stowarzyszeń lub kół koleżeńskich wysłano wprost — w porozumieniu z Przewodnictwem Związku i kosztem tegoż, w części celem załatwienia wynikłych dyferencyj cennikowych, w części zaś w celach organizacyjnych — delegatów w 43 wypadkach do następujących 35 miejscowości: Bodenbach, Bozen, Brüx (2 razy), Budziejowic (2 razy), Cylei, Chrudim, Gablonz (2 razy), Hallein, Hohenmauth, St. Johann i. P., Kładna (2 razy), Klattau, Krumau, Leitomischl, Lwowa, Morchenstern, Nachod, Neuhaus, Nowego Jiczyna, Nimburga, Ołomuńca, Pardubic, Pilzna (2 razy), Policzka, Raudnitz, Roveredo (2 razy), Spalato, Suczawy, Taboru (2 razy), Cieplie, Veglia, Warnsdorfu, Winterbergu, Wittingau i Wolfsbergu.

Wreszcie Zarządy Stowarzyszeń wspólnie z Zarządami Zgromadzeń towarzyszy strzegły, jak zawsze, interesów materyalnych towarzyszy zawodu i pracowały nad wzmocnieniem naszej organizacji, która, jak widać z dalszej części sprawozdania, wspaniale się rozwija.

4. Kształcenie.

Między środkami kształcenia, jakich Stowarzyszenia związkowe dostarczają swym członkom, pierwsze miejsce zajmują bogate biblioteki Stowarzyszeń, które cieszą się bardzo żywą frekwencją. Przedłożone tu wykazy za rok 1902 świadczą o ruchu w bibliotekach.

Biblioteki posiadają					Przy Stowarzy- szeniu w	Ruch w bibliotekach					
z literatury				Razem		Pożyczono osób	z literatury				Razem
powie- ściowej	nauko- wej	fachowej	różnej treści				powie- ściowej	nauko- wej	fachowej	różnej treści	
t o m ó w					t o m ó w						
2557	1344	778	3230	7909	Czechach	867	4153	258	53	3272	7736
735	146	36	35	952	Bukowinie	61	708	18	25	.	751
.	.	.	.	.	Dalmacyi	.	.	.	.	.	.
2771	930	240	134	3475	Galicji	215	2105	330	83	30	3648
911	102	96	174	1283	Karyntyi	132	1401	67	19	84	1571
465	234	124	40	863	Krainie	60	680	207	125	90	1102
300	150	32	168	650	Pobrzeżu	286	194	156	118	42	510
1201	923	292	723	3139	Morawach	176	1101	203	96	211	1611
5122	2710	840	75	8747	Niższej Austr.*)	906	8692	980	219	.	9891
1724	728	404	116	2972	Wyższej Austrii	192	2164	267	165	9	2605
602	56	41	39	738	Solnogradzie	96	528	37	21	28	614
1026	325	177	117	1645	Śląsku	167	1191	108	86	105	1490
1144	354	89	.	1587	Styryi	453	3258	184	61	.	3503
.	.	.	.	.	Tyrolu-Vorarl.b.	.	.	.	.	.	.
17	16	4	213	250	Trentino	45	.	.	.	180	180
18575	8018	3153	5064	34210	Razem .	3656	26175	2815	1071	4051	35212

*) Daty frekwencji w Niższej Austrii odnoszą się tylko do 6 miesięcy, gdyż biblioteka z powodu przenosin i porządkowania przez resztę czasu była zamknięta.

Gdy ogólną sumę wypożyczonych 35212 tomów rozdzielimy na 3656 osób, korzystających z bibliotek, wypadnie na osobę przeszło 9 tomów.

Z funduszu Stowarzyszenia prenumeruje się dla każdego członka jeden z organów Związku, wychodzących, z powodu różnic językowych, w języku niemieckim, czeskim, polskim i włoskim; tym sposobem członkowie informowani są dokładnie o wszystkich zdarzeniach w łonie Stowarzyszeń, jakoteż w życiu zawodowym kraju i zagranicy. Organami Związku są:

1. Wychodzący w *Wiedniu w języku niemieckim*, „Vorwärts!“, drukujący się w 8850 egz.
2. Wychodzący w *Pradze w języku czeskim*, „Veslavin“, drukujący się w 2260 „
3. Wychodzące we *Lwowie w języku polskim*, „Ognisko“, drukujące się w 850 „
4. Wychodzący w *Tryeście w języku włoskim*, „Il Risveglio“, drukujący się w 630 „

Ogólny nakład wynosi . . 12590 egz.

Prócz tego mieli członkowie Stowarzyszeń następujące osobne *środki kształcenia*:

W *Czechach*: W *Pradze* czytelnię w lokalu Stowarzyszenia, zaopatrzoną w przeszło 60 czasopism zawodowych i różnej treści; wykłady Akademii robotniczej i lekcye śpiewu zjednoczenia „Typographia“; frekwencya była zadowalniająca. — *Filie* miały czytelnie.

Na *Bukowinie*, w *Dalmacyi*, *Karyntyi*, *Pobrzeżu*, na *Śląsku* i w *Trentino*: Czytelnie, zaopatrzone w pisma krajowe i zagraniczne, tak zawodowe, jakoteż innej treści.

W *Galicji* wolny wstęp na wykłady Uniwersytetu ludowego; udział mierny; — następnie czytelnie, zaopatrzone w pisma zawodowe i innej treści.

W *Krainie*: Wykłady techniczne; udział był bardzo zadowalniający. — Czytelnie z pismami różnej treści.

Na *Morawie*: Udział w kursach stenograficznych, urządzanych staraniem „Gabelsbergera Stowarzyszenia stenografów“. — Czytelnie z pismami różnej treści.

W *Austrii niżej*: Kursa buchalteryi, języka angielskiego, francuskiego, włoskiego, stenografii, gimnastyki i kursa uniwersyteckie; udział w tych kursach był dość liczny. — Czytelnia zaopatrzoną była w znaczny wybór pism codziennych i zawodowych krajowych i zagranicznych.

W *Austrii wyższej*: Poszczególne kursa naukowe, urządzane staraniem powiatowego Związku Stowarzyszeń robotniczych; udział mierny.

W *Solnogradzie*: Wykład o chorobach ołowiowych; kurs o cięciu płyt, subwencyonowany przez Stowarzyszenie.

W *Styryi*: Dyskusye na temat układu akcydensowego, fotografii w służbie drukarstwa, układu dzielowego, nowej ortografii, cięcia płyt, kurs buchalteryi; udział stosunkowo dobry. — Czytelnie z pismami różnej treści.

W *Tyrolu-Vorarlbergu*: Biblioteki i pisma ze strony połączonych Stowarzyszeń zawodowych.

5. Biuro stręczenia pracy.

Wynik czynności biura stręczenia pracy w r. 1902, zestawiony wedle *miesiący i tygodni*, przedstawia się w całym obrębie Związku następująco:

Z g ł o s z e n i a b y ł i													Wskazano kondycyj stałych				Bez wskazania kondycyi wykreślono				Z końcem tygodnia pozostali w ewidencji			
w	z ubiegłego tygodnia zostało				nowo zgłoszeni				Razem				zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.
miesiącu	zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.												
Styczeń	1. t.	373	101	9 483	48	8	2	58	421	109	11	541	33	6	.	39	13	1	.	14	375	102	11	488
	2. „	375	102	11 488	51	13	2	66	426	115	13	554	72	3	1	76	20	6	.	26	334	106	12	452
	3. „	334	106	12 452	36	4	1	41	370	110	13	493	63	3	2	68	9	2	.	11	298	105	11	414
	4. „	298	105	11 414	36	17	.	53	334	122	11	467	49	11	.	60	9	4	1	14	276	107	10	393
Luty	1. t.	276	107	10 393	67	14	2	83	343	121	12	476	40	10	.	50	6	2	.	8	297	109	12	418
	2. „	297	109	12 418	44	12	.	56	341	121	.	474	36	11	.	47	8	3	.	11	297	107	12	416
	3. „	297	107	12 416	72	18	.	90	369	125	12	506	37	12	1	50	7	3	.	10	325	110	11	446
	4. „	325	110	11 446	47	11	3	61	372	121	14	507	42	6	2	50	4	2	.	6	326	113	12	451
Marzec	1. t.	326	113	12 451	45	8	.	53	371	121	12	504	37	14	1	52	8	2	.	10	326	105	11	442
	2. „	326	105	11 442	29	13	1	43	355	118	12	485	53	12	2	67	9	9	.	18	293	97	10	400
	3. „	293	97	10 400	41	13	1	55	334	110	11	455	57	7	.	64	4	7	.	11	273	96	11	380
	4. „	273	96	11 380	34	7	1	42	307	103	12	422	49	10	2	61	10	2	.	12	248	91	10	349
	5. „	248	91	10 349	40	6	.	46	288	97	10	395	57	8	.	65	8	6	.	14	223	83	10	316
Kwiecień	1. t.	223	83	10 316	36	15	.	51	259	98	10	367	54	8	.	62	16	7	.	23	189	83	10	282
	2. „	189	83	10 282	55	18	.	73	244	101	10	355	49	13	.	62	14	4	1	19	181	84	9	274
	3. „	181	84	9 274	57	10	1	68	238	94	10	342	48	13	3	64	9	2	.	11	181	79	7	267
	4. „	181	79	7 267	74	18	2	94	255	97	9	361	42	14	.	56	7	2	1	10	206	81	8	295
Maj	1. t.	206	81	8 295	60	17	.	77	266	98	8	372	30	7	2	39	6	3	.	9	230	88	6	324
	2. „	230	88	6 324	62	15	.	77	292	103	6	401	48	8	.	56	9	4	2	15	235	91	4	330
	3. „	235	91	4 330	40	9	2	51	275	100	6	381	51	12	.	63	11	5	.	16	213	83	6	302
	4. „	213	83	6 302	39	14	2	55	252	97	8	357	46	15	1	62	18	2	.	20	188	80	7	275
	5. „	188	80	7 275	33	13	1	47	221	93	8	322	26	5	.	31	6	5	1	12	189	83	7	279
Czerwiec	1. t.	189	83	7 279	33	11	3	47	222	94	10	326	44	10	1	55	16	2	.	18	162	82	9	253
	2. „	162	82	9 253	53	16	1	70	215	98	10	323	34	7	.	41	7	4	1	12	174	87	9	270
	3. „	174	87	9 270	46	23	.	69	220	110	9	339	33	4	1	38	8	3	.	11	179	103	8	290
	4. „	179	103	8 290	66	8	.	74	245	111	8	364	51	7	1	59	10	6	.	16	184	98	7	289
Lipiec	1. t.	184	98	7 289	50	11	1	62	234	109	8	351	48	19	.	67	8	6	.	14	178	84	8	270
	2. „	178	84	8 270	66	12	2	80	244	96	10	350	46	8	.	54	11	2	.	13	187	86	10	283
	3. „	187	86	10 283	73	9	3	85	260	95	13	368	30	5	2	37	10	2	2	14	220	88	9	317
	4. „	220	88	9 317	61	8	.	69	281	96	9	386	29	7	2	38	14	3	1	18	238	86	6	330
Sierpień	1. t.	238	86	6 330	66	17	2	85	304	103	8	415	35	7	1	43	11	.	.	11	258	96	7	361
	2. „	258	96	7 361	89	17	.	106	347	113	7	467	12	8	.	20	15	3	.	18	320	102	7	429
	3. „	320	102	7 429	74	13	2	89	394	115	9	518	20	11	1	32	13	6	.	19	361	98	8	467
	4. „	361	98	8 467	72	17	5	94	433	115	13	561	23	8	3	34	20	5	.	25	390	102	10	502
	5. „	390	102	10 502	56	15	3	74	446	117	13	576	59	9	.	68	17	8	.	25	370	100	13	483
Wrzesień	1. t.	370	100	13 483	54	9	1	64	424	109	14	547	37	7	1	45	18	4	.	22	369	98	13	480
	2. „	369	98	13 480	65	18	.	83	434	116	13	563	29	8	.	37	19	4	.	23	386	104	13	503
	3. „	386	104	13 503	51	18	8	77	437	122	21	580	31	12	1	44	12	4	.	16	394	106	20	520
	4. „	394	106	20 520	78	20	2	100	472	126	22	620	50	15	2	67	21	7	.	28	401	104	20	525
Październ.	1. t.	401	104	20 525	70	12	1	83	471	116	21	608	57	19	4	80	21	10	.	31	393	87	17	497
	2. „	393	87	17 497	63	18	.	81	456	105	17	578	64	20	6	90	22	8	.	30	370	77	11	458
	3. „	370	77	11 458	63	27	3	93	433	104	14	551	45	9	2	56	16	3	1	20	372	92	11	475
	4. „	372	92	11 475	58	17	.	75	430	109	11	550	36	12	2	50	23	4	.	27	371	93	9	473
Listopad	1. t.	371	93	9 473	55	13	1	69	426	106	10	542	37	7	2	46	18	7	4	29	371	92	4	467
	2. „	371	92	4 467	52	23	5	80	423	115	9	547	49	9	.	58	23	4	.	27	351	102	9	462
	3. „	351	102	9 462	64	13	.	77	415	115	9	539	50	12	1	63	17	5	.	22	348	98	8	454
	4. „	348	98	8 454	45	12	1	58	393	110	9	512	56	16	1	73	22	5	.	27	315	89	8	412
	5. „	315	89	8 412	53	11	.	64	368	100	8	476	60	18	1	79	20	3	.	23	288	79	7	374
Grudzień	1. t.	288	79	7 374	54	19	3	76	342	98	10	450	45	15	2	62	23	3	1	27	274	80	7	361
	2. „	274	80	7 361	64	12	.	76	338	92	7	437	58	10	2	70	21	3	1	25	259	79	4	342
	3. „	259	79	4 342	63	8	3	74	322	87	7	416	41	9	.	50	19	6	.	25	262	72	7	341
	4. „	262	72	7 341	45	14	.	59	307	86	7	400	14	5	.	19	7	4	.	11	286	77	7	370
Suma roczna		373	101	9 483	2848	714	71	3633	3221	815	80	4116	2242	521	56	2819	693	217	17	927	286	77	7	370
W r. 1901		237	74	1 312	2441	499	65	3005	2678	573	66	3317	1860	370	45	2275	445	102	12	559	373	101	9	483

Ułożona według *Stowarzyszeń i sumarycznie* działalność biur stręczenia pracy za rok 1902 daje następujący rezultat:

Zapisani byli																								Wskazano kondycyją stałych				Bez wskazania kondycyją wykreślono z ewidencji				Z końcem roku pozostało w ewidencji			
w biurze stręczenia pracy Stowarzyszenia	z zeszłego roku pozostało				nowo zgłoszeni				razem																										
	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.											
Czechy	120	40	2	162	724	162	10	896	844	202	12	1058	487	101	4	592	249	81	7	337	108	20	1	129											
Bukowina	1	.	.	1	8	.	.	8	9	.	.	9	3	.	.	3	4	.	.	4	2	.	.	2											
Dalmacya	.	1	.	1	18	3	.	21	18	4	.	22	17	1	.	18	1	3	.	4	.	.	.	.											
Galicja	37	2	.	39	51	7	.	58	88	9	.	97	51	3	.	54	7	.	.	7	30	6	.	36											
Karyntya	9	1	.	10	24	5	.	29	33	6	.	39	20	4	.	24	10	2	.	12	3	.	.	3											
Kraina	2	.	.	2	18	2	.	20	20	2	.	22	9	.	.	9	10	2	.	12	1	.	.	1											
Pobrzeże	5	1	.	6	104	25	1	130	109	26	1	136	95	20	1	116	13	5	.	18	1	1	.	2											
Morawa	32	5	.	37	158	51	.	209	190	56	.	246	147	32	.	178	18	16	.	34	26	8	.	34											
Austria n.	134	44	7	185	1378	401	56	1835	1512	445	63	2020	1213	335	50	1598	218	73	8	299	81	37	5	123											
Austria w.	7	6	.	13	86	17	.	103	93	23	.	116	34	6	.	40	58	16	.	74	1	.	.	2											
Szolnogród	2	1	.	3	58	6	1	65	60	7	1	68	41	1	1	43	15	5	.	20	4	1	.	5											
Śląsk	9	.	.	9	45	16	3	64	54	16	3	73	18	4	.	22	31	12	2	45	5	.	1	6											
Styrya	10	.	.	10	107	7	.	114	117	7	.	124	61	6	.	67	37	.	.	37	19	1	.	20											
Tyrol-Vlb.	5	.	.	5	59	12	.	71	64	12	.	76	39	8	.	47	22	2	.	24	3	2	.	5											
Trentino	.	.	.	.	10	.	.	10	10	.	.	10	8	.	.	8	.	.	.	.	2	.	.	2											
Razem	373	101	9	483	2848	714	71	3633	3221	815	80	4116	2242	521	56	2819	693	217	17	927	286	77	7	370											
*																																			

*) Z tych udało się 213 w podróż, 38 odeszło do wojska, 1 zmarł, 1 został inwalidą, a 674 znaleźli sobie sami kondycję.

Zauważyć należy, że liczba wskazanych kondycyją odpowiadała liczbie zgłoszeń pryncypałów.

Oprócz uwidocznionych w powyższych tabelach wskazań kondycyją stałych, nastroczono jeszcze kondycyją *krótkotrwałych* (tj. *kondycyją pomocniczych*, trwających 1 – 3 dni):

W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem
1. tyg.	34	1	.	35	14. tyg.	37	.	.	37	27. tyg.	19	.	.	19	40. tyg.	54	.	.	54
2. „	40	.	.	40	15. „	44	.	.	44	28. „	19	.	.	19	41. „	35	.	.	35
3. „	45	.	.	45	16. „	44	.	.	44	29. „	17	.	.	17	42. „	39	.	.	39
4. „	38	.	.	38	17. „	30	.	.	30	30. „	15	.	.	15	43. „	36	.	.	36
5. „	36	.	.	36	18. „	38	.	.	38	31. „	17	.	.	17	44. „	42	1	.	43
6. „	39	.	.	39	19. „	36	.	.	36	32. „	27	1	.	28	45. „	27	.	1	28
7. „	40	.	.	40	20. „	27	.	.	27	33. „	20	.	.	20	46. „	34	.	1	35
8. „	41	.	.	41	21. „	29	.	.	29	34. „	26	.	.	26	47. „	36	.	.	36
9. „	41	.	.	41	22. „	46	1	.	47	35. „	34	.	.	34	48. „	32	.	.	32
10. „	46	.	.	46	23. „	29	.	.	29	36. „	39	.	.	39	49. „	29	1	.	30
11. „	45	.	.	45	24. „	35	1	.	36	37. „	45	1	.	46	50. „	14	.	.	14
12. „	48	.	.	48	25. „	27	1	.	28	38. „	44	.	.	44	51. „	9	.	.	9
13. „	47	.	.	47	26. „	38	.	.	38	39. „	45	.	.	45	52. „	17	.	.	17
Razem																1771	8	2	1781

Z tych krótkotrwałych kondycyją przypada na Czechy 17, Karyntyę 1, Pobrzeże 8, Morawę 1, Niższą Austryę 1753 i na Styryę 1.

Jak zmiennym był czas, w którym był najniższy i najwyższy stan poszukujących pracy w poszczególnych Stowarzyszeniach, wykazuje następujące zestawienie:

Biuro stręczenia pracy w Stowarzyszeniu	Najniższy		Najwyższy		Nie było żadnego wpi- sanego
	stan poszukujących pracy				
	kiedy	wie- lu	kiedy	wie- lu	
Czechy	1. tydz. lipiec	114	3. tydz. wrzesień	228	.
Bukowina	1. „ styczeń	1	3. „ lipiec	2	12 tygod.
Dalmacya	1. „ styczeń	1	4. „ sierpień	13	8 „
Galicja	4. „ marzec	13	1. „ styczeń	39	.
Karyntya	2. „ luty	1	1. „ styczeń	11	.
Kraina	2. „ styczeń	1	3. „ maj	4	12 tygod.
Pobrzeże	2. „ marzec	2	2. „ wrzesień	22	.
Morawa	2. „ czerwiec	9	2. „ listopad	50	.
Austria niższa . .	5. „ maj	114	4. „ wrzesień	240	.
Austria wyższa . .	4. „ grudzień	2	1. „ styczeń	14	.
Solnogród	2. „ luty	1	3. „ styczeń	7	.
Śląsk	3. „ marzec	2	1. „ styczeń	10	.
Styrya	5. „ maj	3	4. „ grudzień	20	.
Tyrol-Vorarlberg .	4. „ kwiecień	4	1. „ sierpień	15	.
Trentino	3. „ maj	1	4. „ wrzesień	4	23 tygod.
W całym okręgu Związku	5. tydz. maj	322	4. tydz. wrzesień	620	.

Stosunek stałych zgłoszeń pryncypałów do poszukujących pracy i odwrotnie (dla porównania dodano cyfry z roku zeszłego) był następujący:

	Na jedno zgłoszenie przypało poszukujących pracy		Na jednego poszukującego pracy przypało zgłoszeń	
	w roku 1902	w roku 1901	w roku 1902	w roku 1901
zecerów	1.44	1.43	0.70	0.69
drukarzy	1.56	1.55	0.64	0.65
odlewaczy	1.43	1.47	0.70	0.68
przeciętnie	1.46	1.46	0.68	0.68

Liczba poszukujących pracy i zgłoszeń pryncypałów według zawodów przedstawia się w procentach następująco:

	było z zapisanych poszukujących pracy		zgłoszonych miejsc	
	w roku 1902	w roku 1901	w roku 1902	w roku 1901
zecerów	78.26 ⁰ / ₀	80.74 ⁰ / ₀	79.53 ⁰ / ₀	81.76 ⁰ / ₀
drukarzy	19.80 ⁰ / ₀	17.27 ⁰ / ₀	18.48 ⁰ / ₀	16.26 ⁰ / ₀
odlewaczy	1.94 ⁰ / ₀	1.99 ⁰ / ₀	1.99 ⁰ / ₀	1.98 ⁰ / ₀
Razem	100.00 ⁰ / ₀	100.00 ⁰ / ₀	100.00 ⁰ / ₀	100.00 ⁰ / ₀

Interwencyi sekretaryatu Związku jako centralnego biura stręczenia pracy wzywano tylko w 13 wypadkach, gdyż w dotyczących miejscowościach nie było poszukiwanych sił roboczych. Wezwania takie nadesłano: trzy razy z Czech, raz z Bukowiny, pięć razy z Galicji, raz z Krainy, raz z Solnogradu i dwa razy ze Śląska. Żądano 4 zecerów, 1 drukarza, 7 maszynistów i 1 podróżującego dla pewnego przedsiębiorstwa graficznego. We wszystkich tych wypadkach zarządzono, by z najbliższych miejscowości dostarczono odpowiednich sił.

6. Oficyny przestrzegające cennika.

Prowadzona ewidencja spisu przestrzegających cennika oficyn wykazuje w roku 1902 następujące zmiany:

Z roku zeszłego pozostało <i>wiernych cennikowi</i>	795 oficyn
w I. kwartale przybyło	6 „
razem przeto było zapisanych <i>wiernych cennikowi</i>	801 oficyn
Z tych <i>skreślono</i>	7 „
pozostało zatem z końcem I. kwartału <i>wiernych cennikowi</i>	794 oficyn.

Ponieważ od czerwca 1900 r., tj. od czasu prowadzenia spisu, nastąpiło bardzo wiele zmian w firmach, jakoteż powstały nowe drukarnie, okazała się potrzeba przeprowadzenia nowych dochodzeń co do przestrzegania cennika przez drukarnie; w II. kwartale zeszłego roku sporządzono zatem nowy spis, który zamknięto 10 października; spis ten wykazuje istnienie

855 przestrz. cennika i 157 nieprzestrz. cennika firm	
do końca roku 1902 przybyło	39 „ „ i — „ „ „
razem przeto było	894 przestrz. cennika i 157 nieprzestrz. cennika firm
skreślono	15 „ „ i 5 „ „ „
pozostało zatem z końcem roku	879 przestrz. cennika i 152 nieprzestrz. cennika firm.

Oficyny, *przestrzegające cennika* jakoteż i *nieprzestrzegające cennika*, rozdzielają się z końcem roku 1902 na poszczególne Stowarzyszenia związkowe następująco:

K r a j	Oficyny przestrzega- jące cennika	Nieprzestrze- gające cennika i takie, które nie zatrudniają towarzyszy	Ogólna suma oficyn	Było więc	
				przestrzegają- cych cennika	nieprzestrzega- jących cennika
				procent wszystkich oficyn	
Czechy	213	68	281	75·8	24·20
Bukowina	17	4	21	80·95	9·05
Dalmacya	10	2	12	83·33	16·67
Galicja	52	21	73	71·23	28·77
Karyntya	11	1	12	91·67	8·33
Kraina	11	.	11	100·0	.
Pobrzeże	31	2	33	93·94	6·06
Morawa	78	11	89	87·64	12·36
Austria Niższa	304	21	325	93·54	6·46
Austria Wyższa	32	3	35	91·43	8·57
Solnogród	14	1	15	93·33	6·67
Śląsk	27	6	33	81·82	18·18
Styrya	31	2	33	93·94	6·06
Tyrol-Vorarlberg	33	3	36	91·67	8·33
Trentino	15	7	22	68·18	31·82
Razem	879	152	1031	85·26	14·74
W roku 1901 było	795	174	969	82·04	17·96
Zatem w tym roku	+ 84	— 22	+ 62	+ 3·22	— 3·22

7. Maszyny do składania.

Niepowstrzymanym pędem postępowało i w ubiegłym roku wprowadzanie maszyn do składania i wypierało tem samem coraz więcej ręcznych zecerów z zajmowanych przez nich miejsc. Od czasu nieśmiałyh prób wprowadzania maszyn do składania w roku 1898, kiedy to w trzech miejscowościach ustawiono sześć maszyn, liczba ich wzrosła poważnie, tak, że z końcem roku 1902 było ich w 25 miastach w Austrii 168 sztuk w pełnym ruchu. Co to zjawisko oznacza, nie potrzebujemy bliżej określać. Ciekawem jest stopniowe wzrastanie liczby maszyn do składania w użyciu

z kwartału na kwartał i z roku na rok. Przekonać się o tem można z umieszczonego poniżej zestawienia. Było w ruchu maszyn:

			Linotype	Typograph	Monoline	razem
Z końcem roku	1902 w 25 miastach		81	53	34	168
„ III. kwartału	1902 w 23 „		74	50	34	158
„ II. „	1902 w 20 „		48	50	34	132
„ I. „	1902 w 20 „		48	42	34	124
„ roku	1901 w 20 „		42	46	35	123
„ „	1900 w 13 „		30	28	32	90
„ „	1899 w 8 „		18	21	19	58
„ „	1898 w 3 „		2	4	—	6

Z wykazanych z końcem 1902 roku 168 maszyn do składania było w ruchu:

		Linotype	Typograph	Monoline	razem
w Czechach:	Praga	18	6	—	24
„ „	Aussig	2	1	—	3
„ „	Brüx	1	—	—	1
„ „	Gablonz	—	1	—	1
„ „	Karlsbad	1	—	—	1
„ „	Kolin	1	—	—	1
„ „	Chomutów	—	—	1	1
„ „	Kuttenberg	—	1	—	1
„ „	Liberzec	6	—	—	6
„ „	Rokycan	1	—	—	1
„ „	Cieplice	3	—	—	3
„ Galicyi:	Kraków	—	—	2	2
„ Karyntyi:	Celowiec	1	1	—	2
„ Krainie:	Lublana	1	—	—	1
„ Pobrzeżu:	Tryest	5	—	—	5
„ Morawie:	Berno	5	—	—	5
„ „	Ołomuniec	—	—	3	3
„ Austrii niższej:	Wiedeń	30	16	28	74
„ Austrii wyższej:	Linc	1	—	—	1
„ Solnogradzie:	m. Solnogród	—	4	—	4
„ Śląsku:	Opawa	—	4	—	4
„ Styryi:	Grac	4	12	—	16
„ Tyrolu-Vorarlbergu:	Innsbruck	—	6	—	6
„ „	Bozen	1	—	—	1
„ „	Meran	—	1	—	1
Z końcem roku 1902	było razem	81	53	34	168
„ „	1901	42	46	35	123
W porównaniu z rokiem	zeszłym przeto	+ 39	+ 7	— 1	+ 45

W procentach wyrażone zwiększanie się liczby maszyn do składania przedstawia się, w porównaniu z rokiem zeszłym, następująco: przy Linotype 92·86%, przy Typografii 15·22%; przy Monoline okazało się wszakże zmniejszenie się o 2·86%, przeciętnie wynosiło zwiększenie się 36·58%.

8. Zastanowienia pracy i inne nieporozumienia.

W obrębie Związku miały miejsce w roku 1902 całe szeregi mniej lub więcej poważnych zaprzestań pracy lub też nieporozumień oficynowych; o ich powodach i sposobie załatwienia nadesłano zawiadomienia, które w zestawieniu dają następujące szczegółowe wyjaśnienia:

Nr.	Kraj, oficyna i miejscowość	Rozpoczęcie i rodzaj nieporozumienia. Liczba biorących udział	Powód	Żądanie	Załatwienie	Czas trwania
1.	<i>Czechy:</i> Vondruszka i sp. w Karolinenthal	Zastanowienie pracy; 5 towarzyszy	Niecennikowa płaca	Przestrzeżania cennika normalnego	Żądaniu uczyniono zadość	pół dnia
2.	Schulz M. w Pradze	17 maja: Bierny opór	Nie zezwolono na skrócenie czasu pracy o dwie godziny w sobotę, przed Zielonemi Świątami	Przestrzeżania postanowienia cennikowego	Przy interwencji Zarządu Zgromadzenia towarzyszy załatwiono na korzyść towarzyszy	?
3.	Ryszawy i sp. w Nachod	13 września: Nieporozumienie oficynowe; 3 zecerów, 1 drukarz	Nieprzestrzeżenie postanowień cennika normalnego co do płacy i skali uczniów	Cennikowej płacy i wydalenia nadliczbowego ucznia	Personal po poprzednim wypowiedzeniu wystąpił, ponieważ żądaniu nie uczyniono zadość. W oficynie tej pracują obecnie niezwiązkowcy	?
4.	Vondruszka i sp. w Karolinenthal	25 listopada: Zastanowienie pracy; 5 zecerów, 2 drukarzy	Niewypłacenie zaległego zarobku; nieprzestrzeżenie cennika normalnego	Regularnej wypłaty; przestrzeżania cennika	Przed sądem przemysłowym uznano skargę za słuszną. Następnie postawiono i przyjęto warunki, że przez przeciąg czterech tygodni nikomu kondycyji wypowiedzieć nie wolno. Po upływie tego czasu wszystkim towarzyszom wypowiedziano kondycyję i wydalono ich	5 dni
5.	Tietze Stefan w Aussig	22 grudnia: Zastanowienie pracy; 8 zecerów, 1 maszynista	Nieprzestrzeżenie cennika, niedotrzymanie słowa, że zatrudnienie znajdą tylko członkowie Stowarzyszenia; wydalenie 5 członków Stowarzyszenia, jakoteż ściąganie nieczłonków	Przestrzeżania cennika i zatrudniania członków Stowarzyszenia	Jeszcze nie załatwiono.	?
6.	<i>Bukowina:</i> Wiegler Izidor w Czerniowcach	12 maja: Zastanowienie pracy przez cały personal	Przyjęcie do druku gazety, składanej w niecennikowej drukarni z ograniczoną konieczą	Niedrukowania gazety i zapłaty za czas, przez który personal zmuszony był zastanowić pracę	Żądaniom tym uczyniono zadość, gdyż personal innej drukarni, której właściciel w międzyczasie gazetę tę drukował, również zdecydowanym był zastanowić pracę	półtora dnia
7.	Czopp Herman w Czerniowcach	10 listopada: Strejk; 1 kierownik techniczny, 6 zecerów, 1 maszynista, 13 uczniów, 3 pomocnice	Niecennikowe stosunki	Zupełnego uznania cennika normalnego	Jeszcze nie załatwiono	?

8.	<i>Dalmacja:</i> Artale Spiridion, następnie Biankini, Jankovic, Vitaliani & figli i Prodan w Zarze	15 grudnia: Zastanowienie pracy; całe personalie wszystkich pięciu oficyn, a mianowicie 45 towarzyszy, 5 uczniów	Niewłaściwe zachowanie się pewnego pomocnika z drukarni Artalego względem personalu; mieszanie się kandydatki w sprawy drukarni, denuncjowanie personalu przed właścicielem; niewłaściwości cennikowe	Wydalenia pomocnika z drukarni Artalego, stałego obsadzenia posady zarządcy; kandydatce ma być odebrane prawo mieszkania się w sprawy drukarskie	Ponieważ Artale na te żądania zgodzić się nie chciał, przeto w dniu następnym personal oficyny Biankini'ego zsolidaryzował się z personelem wymienionej oficyny, zaś dnia 22 grudnia przyłączyli się personale trzech pozostałych drukarni w Zarze, mianowicie Vitaliani'ego & figli, Jankovic'a i Prodan'a. Po dłuższych pertraktacjach, w których wzięli udział sekretarz Związku, inspektor przemysłowy z Tryestu, jakoteż przedstawiciele władz autonomicznych i politycznych, oświadczyli Artale, że skonstruowane nieprawidłowości cennikowe usunie, dalej, że zamówionych w międzyczasie z Włoch ludzi nie zatrudni i że przyjmie napowrót cały personal z wyjątkiem jednego kolegi, który u Biankini'ego znajduje zajęcie; Biankini oświadczył, że sprowadziwszy z Kroatii trzech ludzi, nie może ich natychmiast wydalić, że jest przeto zmuszony trzy osoby (między niemi zarządcę, jednego kolegę, który w tej drukarni już przez 38 lat pracował) wydalić, zaś resztę dawnego personalu przyjmie napowrót; jednego z wydalonych przez Biankini'ego przyjął Artale. Właściciele firm Jankovic, Vitaliani i Prodan oświadczyli, że przyjmą stary personal w tym samym składzie, w jakim on się znajdował w dniu wystąpienia. Po podjęciu na nowo pracy we wszystkich drukarniach, Artale w obecności personalu, sekretarza Związku i dwóch delegatów z łona strejkujących napominał pomocnika, który był bezpośrednio przyczyną strejku, by w przyszłości zachowywał się względem personalu przyzwolcie i skarcił w energicznych słowach dotychczasowe jego naganne postępowanie. Kantorzystka została również napomniiana.	18 dni
9.	<i>Pobrzeże:</i> Typografia Ilariona w Gorycy	14 lipca: Zastanowienie pracy; 4 towarzyszy, 2 uczniów	Nieuzasadnione wydalenie zaległego w tej oficynie przewodniczącego filii w Gorycy Stowarzyszenia krajowego na Pobrzeżu.	Przyjęcie napowrót wydalonego, któremu przed upływem sześciu miesięcy kondycyja nie ma być wypowiedziana	Wydalony został na nowo przyjęty i wypowiedział sam kondycyję, ponieważ znalazł pracę gdzie indziej	6 dni
10.	<i>Morawa:</i> Fencel Karol w Göding	10 sierpnia: Zastanowienie pracy; 4 towarzyszy	Trzymanie nadliczbowego ucznia	Wydalenia tego ucznia	Nieznane	?

Nr.	Kraj, oficyna i miejscowość	Rozporządzenie i rodzaj nieporozumienia Liczba biorących udział	Powód	Żądanie	Załatwienie	Czas trwania
11.	<i>Austria niższa:</i> Grossa wdowa w St. Pölten	Dopełnienie z roku poprzedniego: 21 grudnia 1901: Bierny opór; 10 zecerów, 1 maszynista 1 drukarz, 2 pomocników	Zmuszenie pomocnika do pracy w niedzielę	Zniesienia pracy w niedzielę	Żądaniu uczyniono zadość	półtorej godz.
12.	„Neuigkeits-Weltblatt“ w Wiedniu	23 stycznia 1902: Bojkot	Nieuznanie cennika dla zecerów gazetowych	Uznania cennika dla zecerów gazetowych	Jeszcze nie załatwiono	?
13.	Jahoda & Siegel w Wiedniu	17 lutego: Zastanowienie pracy; 10 zecerów, 1 maszynista, 1 drukarz, 2 pomocników	Wypowiedzenie kondycy zecerowi, który wzbraniał się stereotypować bez wynagrodzenia	Cofnięcie żądania stereotypowania lub podwyższenia płacy	Od zecera tego nie żądano już więcej stereotypowania	1 dzień
14.	Bartelt Bruno w Wiedniu	17 lutego: Zastanowienie pracy; 30 towarzyszy, 6 pomocników	Wydalenie męża zaufania	Przyjęcie napowrót wydalonego; 14-dniowego terminu wypowiedzenia	Z wyjątkiem pierwszego żądania uczyniono wszystkim innym zadosyć	pół dnia
15.	Nedwid Gustaw w Wiedniu	26 lutego: Zastanowienie pracy; 7 towarzyszy, 3 pomocników, 1 introligator, 1 postugacz	Wydalenie męża zaufania	Przyjęcie napowrót wydalonego; 14-dniowego terminu wypowiedzenia	Żądaniom tym uczyniono zadosyć	1 dzień
16.	Gresser Herman w Wiedniu	28 lutego: Zastanowienie pracy; 18 towarzyszy, 3 pomocników	Złe rozdawanie manuskryptu	Przestrzeżania § 29 cennika normalnego; przyjęcia napowrót dwóch towarzyszy; w ciągu sześciu miesięcy nikt nie ma być wydalonym (wyjątek stanowi brak roboty); zaprzestania brutalnego obchodzenia się zarządcy	Żądaniom tym uczyniono zadosyć	2 godziny
17.	Schossig Wilhelm w Simmering	24 czerwca: Zastanowienie pracy; 7 towarzyszy, 1 introligator	Przekroczenie skali uczniów; szkanowanie personelu przez zarządcę	Przestrzeżania skali uczniów; przyzwolonego traktowania przez zarządcę; 14-dniowego terminu wypowiedzenia	Nadliczbowy uczeń został wydalon; prawo do przyjmowania i wydawania zastrzega sobie na przyszłość pryncypał; 14-dniowe wypowiedzenie zostało uznane	4 dni
18.	Hernfeld Jan w Wiedniu	23 września: Zastanowienie pracy; 1 zecer, 1 maszynista, 3 pomocników, 7 pomocnic	11-godzinny czas pracy	Cennikowego 9-godzinnego czasu pracy	W myśl żądania	1 dzień

19.	dto.	13 października: Zastanowienie pracy; 2 towarzyszy, 2 pomocników, 4 pomocnice	Brutalne traktowanie personelu przez właściciela	Przyzwolonego obchodzenia się	Właściciel zobowiązał się pisemnie do przyzwolonego obchodzenia się z personelem, dalej oświadczył, że zatrzymuje cały personal i wypłaci mu pełny zarobek	2 dni
20.	Hecht Ignacy w Wiedniu	25 października: Zastanowienie pracy; 19 towarzyszy, 8 pomocnic	Wypowiedzenie miejsca osobie zaufanej; przykre stosunki w oficynie z winy zarządcy	Przyjęcie napowrót osoby zaufanej; uporządkowania stosunków w drukarni	Żądaniom uczyniono zadosyć	półtora dnia
21.	<i>Śląsk:</i> Blażek Antoni w Fretwaldau	17 czerwca: Zastanowienie pracy; 4 towarzyszy	Nieuznanie cennika normalnego	Uznania cennika normalnego przez podpisanie go	Żądaniu uczyniono zadosyć	3 dni
22.	<i>Trentino:</i> Tipografia Roveretana w Roveredo	4 sierpnia: Strejk; 7 towarzyszy	Przyjęcie przybyłego z Weneccy zarządcy, do którego personal żywił nieufność z tego powodu, że on jako były członek tryestenskiego Związku pokrewnych zawodów, nie zgłosił swego przystąpienia do Stowarzyszenia w Trydencie; wydalenie męża zaufania i wypowiedzenie kondycy dwóm dalszym kolegom, które to przesładowania przypisywano nowemu zarządcy	Przyjęcie napowrót wydalonego; przyzwolonego obchodzenia się zarządcy z personelem; zobowiązania się zarządcy do przystąpienia do Stowarzyszenia w Trydencie, lub wydalenia go	Po długotrwałych pertraktacjach, które odbywały się najprzód między przewodniczącym Stowarzyszenia w Trydencie a właścicielem „Tipografia Roveretana“, później między ostatnim a sekretarzem Związku, w końcu zaś między przewodniczącym Stowarzyszenia w Trydencie a właścicielem trydenskiego Stowarzyszenia pryncypałów – przyszło nareszcie dnia 12 sierpnia do porozumienia, przyczem zostało stwierdzonem, że co do tych trzech wydalen zachodziły uzasadnione przyczyny, dla których wydalenia te nie zostały cofnięte, natomiast oświadczył właściciel drukarni, że przyjmie napowrót trzech z pomiędzy strejkujących, którzy byli nieświadomi o stanie rzeczy, podczas gdy czwartego do kondycy nie przyjmie z tego powodu, że ten pomimo kilkakrotnego napominania nie przedłożył książki robotniczej. Właściciel drukarni zobowiązał się dalej towarzyszowi, wynagradzanemu dotychczas poniżej cennika, płacić wedle postanowień cennika, nie wykraczać przeciw postanowieniom cennika i przy zapotrzebowaniu sił roboczych korzystać z pośrednictwa biura stowarzyszenia.	9 dni

Jak z powyższych zestawień wynika, z wykazanych 22 wypadków zaprzestania pracy i innych nieporozumień, w 10 z nich były powodem przekroczenia cennikowego, w 1 wypadku nieuznanie cennika normalnego, w 1 wypadku nieuznanie cennika dla zecerów gazetowych, w 1 zmuszanie pomocnika do pracy niedzielnej, w 1 niegodne obchodzenie się z personelem, w 6 wypadkach nieuzasadnione wydalenie towarzyszy, względnie mężów zaufania, w 1 wypadku denuncjatorskie i prowokacyjne zachowanie się pewnego pomocnika, w 1 przypadku roboty dla niecennikowej drukarni. W 7 z tych wypadków było kilka z powyżej wymienionych powodów przyczyną zaprzestania pracy.

W 1 wypadku strejkowały równocześnie personele 5 oficyn. — W 10 wypadkach brali udział w strejku pomocnicy, w 3 wypadkach również i uczniowie. — Najniższa liczba personelu, biorąca udział w strejku, wynosiła 4 osoby, najwyższa 50 osób. — Najkrótszy czas trwania konfliktu wynosił półtorej godziny, najdłuższy 18 dni, w 3 wypadkach nie zawiadomiono o czasie trwania nieporozumień. — Z wymienionych konfliktów wypadło 14 na korzyść robotników, 3 tylko z częściową korzyścią, 1 zaś na niekorzyść robotników. W 3 wypadkach nie zawiadomiono o sposobie załatwienia sporów, w dalszych zaś 3 wypadkach spory do końca roku nie zostały załatwione.

9. Ogólny obrót kasowy Stowarzyszeń związkowych w roku 1902.

Ogólny obrót kasowy 15 Stowarzyszeń związkowych, jak się to okazuje z nadesłanych sprawozdań tych Stowarzyszeń, przedstawiał się w roku 1902 następująco: Przy przeciętnym stanie 10126 rzeczywistych członków były następujące *przychody*:

wkładki członków	K 773814.47 =	82.22 ⁰ / ₀	wszystkich przychodów
wpisowe	3006.20 =	0.32 ⁰ / ₀	„ „
odsetki	53052.83 =	5.64 ⁰ / ₀	„ „
inne wpływy	111238.25 =	11.82 ⁰ / ₀	„ „

Razem . . K 941111.75 = 100.00⁰/₀ wszystkich przychodów

Wydatki były następujące: na

zapomogi	K 635297.85 =	72.58 ⁰ / ₀	wszystkich wydat. albo	67.51 ⁰ / ₀	wszyst. przych.
kształcenie	46242.52 =	5.28 ⁰ / ₀	„ „ „	4.91 ⁰ / ₀	„ „
administrację „	72648.98 =	8.3 ⁰ / ₀	„ „ „	7.72 ⁰ / ₀	„ „
organizację „	33985.38 =	3.88 ⁰ / ₀	„ „ „	3.61 ⁰ / ₀	„ „
inne wydatki	87200.07 =	9.96 ⁰ / ₀	„ „ „	9.27 ⁰ / ₀	„ „

Razem . K 875374.80 = 100.00⁰/₀ wszystkich wydat. albo 93.02⁰/₀ wszyst. przych.

Porównawszy ogół wydatków z ogółem przychodów, okazuje się nadwyżka w kwocie K 65736.95 = 6.98⁰/₀ przychodów.

Wyszczególnienie obrotu kasowego.

a) Przychody.

Stowarzyszenie	wkładka tygo- dniowa	wkładki członków		wpisowe		odsetki		inne wpły- wy (wraz z sumą wy- równania)		S u m a	
	K	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	1.40	177671	89	795	22	3266	56	13807	30	195540	97
Bukowina	1.60	5909	72	66	50	647	53	509	42	7133	17
Dalmacya	1.30	3148	20	46	60	17	66	1085	70	4298	16
Galicja	1.40	46572	50	546	—	1338	66	21232	26	69689	42
Karyntya	1.50	8527	03	18	—	1141	20	4716	40	14402	63
Kraina	1.30	8015	80	6	—	1431	08	3806	91	13259	79
Pobrzeże	1.40	23132	15	65	—	941	18	4467	59	28605	92
Morawa	1.60	57233	34	175	—	4084	77	3451	72	64944	83
Austria niższa	1.64	335676	26	1023	88	28694	74	23235	55	388630	43
Austria wyższa	1.44	24805	18	30	—	2344	09	7217	02	34396	29
Solnogród	1.40	7736	20	18	—	1123	07	6445	25	15322	52
Śląsk	1.50	16251	90	39	—	2820	72	3785	05	22896	67
Styrya	1.50	35460	64	48	—	3695	97	8662	76	47867	37
Tyrol i Vorarlb.	1.30	18119	86	81	—	1444	87	8535	36	28181	09
Trentino	1.40	5553	80	48	—	60	73	279	96	5942	49
Razem w 15 Stowarz.	.	773814	47	3006	20	53052	83	111238	25	941111	75

b) W y d a t k i.

Stowarzyszenie	na zapomogi		na kształce- nie		na admini- strację		na organi- zację		inne wy- datki (wraz z su- mą wyró- wnania)		Suma	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	159063	29	7296	53	14068	76	8976	42	20763	80	210168	80
Bukowina . . .	2850	—	381	28	1217	03	190	45	1946	02	6584	78
Dalmacya . . .	2747	40	109	02	504	51	127	40	1359	42	4847	75
Galicja	36446	80	2470	02	5042	98	3352	10	6400	39	53712	29
Karyntya . . .	10095	70	671	22	1183	19	341	—	1591	40	13882	51
Kraina	7309	16	894	78	968	56	319	31	2522	23	12014	04
Pobrzeże . . .	22569	20	733	—	1371	13	1091	74	3021	85	28786	92
Morawa	48059	20	4412	72	4922	74	2599	26	8623	85	68617	77
Austria niższa	238754	—	21700	62	31884	95	12569	79	23681	71	328591	07
Austr. wyższa	25344	60	1808	16	2302	60	1116	37	3430	30	34002	03
Solnogród . . .	12324	20	817	75	638	36	287	25	872	08	14939	64
Śląsk	12595	90	1188	97	1245	46	628	47	3124	73	18783	53
Styrya	31984	40	2517	61	5467	10	1323	02	5746	61	47038	74
Tyrol i Vorarl.	22554	80	1089	28	1408	82	864	55	1785	97	27703	42
Trentino	2599	20	151	56	422	79	198	25	2329	71	5701	51
Razem w 15 Stowarz.	635297	85	46242	52	72648	98	33985	38	87200	07	875374	80

c) Stan majątku

(z wyłączeniem bibliotek i inwentarza).

Stowarzyszenie	z końcem roku 1902		z końcem roku 1901		w z r ó s ł			zmniejszył się		
					w porównaniu z poprzednim rokiem					
	K	h	K	h	K	h	proc.	K	h	proc.
Czechy	224577	37	239205	20	.	.	.	14627	83	6-12
Bukowina	17029	80	16481	41	548	39	3-33	.	.	.
Dalmacya	581	33	1130	92	.	.	.	549	59	48-59
Galicja	33850	48	17873	35	15977	13	89-39	.	.	.
Karyntya	26192	66	25672	54	520	12	2-03	.	.	.
Kraina	35558	99	34313	24	1245	75	3-63	.	.	.
Pobrzeże	29669	57	29850	57	.	.	.	181	—	0-61
Morawa	111104	25	114777	19	.	.	.	3672	94	3-2
Austria niższa .	772212	86	712173	50	60039	36	8-43	.	.	.
Austria wyższa .	61921	78	61527	52	394	26	0-64	.	.	.
Solnogród	29216	17	28833	29	382	88	1-33	.	.	.
Śląsk	34443	07	30329	93	4113	14	13-56	.	.	.
Styrya	91627	36	90798	73	828	63	0-91	.	.	.
Tyrol i Vorarlberg	39144	13	38666	46	477	67	1-24	.	.	.
Trentino	1978	21	1737	23	240	98	13-87	.	.	.
Razem w 15 Stowarzyszeniach	1509108	03	1443371	08	84768	31	5-87	19031	36	1-32
			od tego suma obok		19031	36	1-32			
			rzecz. wzrost		65736	95	4-55			

d) Ulokowanie majątku.

Stowarzyszenie	W y k a z a n o								Przypuszczalna wartość prócz obok wykazanego majątku			
	w realnościach		w papierach wartościowych		w kasie oszczędności		w gotówce		bibliotek		inwentarza	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy . . .	1) 185704	31	28047	32	4121	92	6703	82	4000	—	7884	72
Bukowina . . .	.	.	.	.	16523	21	506	59	451	06	247	18
Dalmacya . . .	.	.	2) 492	66	.	.	88	67	.	.	115	72
Galicja . . .	.	.	29340	—	2261	61	2248	87	1447	22	623	98
Karyntya . . .	.	.	.	.	23332	74	2859	92	1454	73	449	06
Kraina . . .	.	.	12132	04	22004	96	1421	99	1450	—	295	—
Pobrzeże . . .	3) 21400	—	896	—	6128	68	1244	89	300	—	72	16
Morawa . . .	4) 91000	—	4684	—	12200	88	3219	37	4300	—	900	—
Austria niższa	5) 598630	11	74673	89	91202	09	7706	77	7692	86	10225	25
Austria wyższa	.	.	45864	—	14412	03	1645	75	3911	03	859	01
Solnogród . .	.	.	12560	—	14678	58	1977	59	600	—	70	—
Śląsk	.	.	27056	20	2193	10	5193	77	849	14	57	03
Styrya	6) 63858	60	1279	—	23812	36	2677	40	3279	32	627	53
Tyrol i Vorarl.	.	.	986	20	37168	99	988	94	.	.	.	.
Trentino . . .	.	.	.	.	.	.	1978	21	320	—	100	—
Razem . . .	960593	02	238011	31	270041	15	40462	55	30055	36	22526	64
K 1509108-03									K 52582-—			

1) Dom i grunt po odpisaniu ciężącego na nich długu hipotecznego w kwocie K 154.051-80. — 2) Włącznie K 365-72 długu. — 3) Drukarnia Związkowa. — 4) Dom. — 5) Dom po odpisaniu długu hipotecznego w kwocie K 240.000-— 6) Dom.

e) Porównanie stanu majątku do liczby członków.

Stowarzyszenie	z końcem r. 1902			z końcem r. 1901			z końcem r. 1900		
	Członków	Majątku	Udział na członka	Członków	Majątku	Udział na członka	Członków	Majątku	Udział na członka
Czechy . .	2428	224577-37	92-49	2393	239205-20	99-96	2246	246742-47	109-86
Bukowina .	91	17029-80	187-14	77	16481-41	214-04	73	16789-73	230-—
Dalmacya .	48	581-33	12-11	54	1130-92	20-94	56	2822-86	50-39
Galicja . .	687	33850-48	49-27	546	17873-35	32-74	537	17078-23	31-80
Karyntya .	115	26192-66	227-76	107	25672-54	239-93	97	27317-74	281-63
Kraina . .	127	35558-99	279-99	117	34313-24	293-28	105	35109-83	334-38
Pobrzeże .	341	29669-57	87-01	349	29850-57	85-53	315	32777-60	104-05
Morawa . .	788	111104-25	140-99	746	114777-19	153-72	720	122100-06	169-58
Austr. niż.	4300	772212-86	179-58	3959	712173-50	179-89	3722	666252-30	179-—
Austr. wyż.	337	61921-78	183-74	308	61527-52	199-80	310	66052-37	213-07
Solnogród	106	29216-17	275-62	109	28833-29	264-53	88	29930-32	340-12
Śląsk . .	217	34443-07	158-72	214	30329-93	146-40	205	32190-31	157-03
Styrya . .	488	91627-36	187-76	479	90798-73	189-56	454	93294-66	205-49
Tyr. i Vorar.	268	39144-13	146-06	264	38666-46	146-46	250	40200-54	160-80
Trentino .	71	1978-21	27-86	71	1737-23	24-47	62	1569-35	25-31
Razem . .	10412	1509108-03	144-94	9793	1443371-08	147-39	9240	1430228-37	154-78

10. Dział zapomogowy Stowarzyszeń związkowych.

Zawarte w poprzedzającym zestawieniu ogólnego obrotu kasowego Stowarzyszeń związkowych sumaryczne cyfry wypłaconych zapomóg (scentralizowanych i dodatków miejscowych) przytaczamy poniżej szczegółowo, a celem porównania z wynikami dwóch lat poprzednich podajemy ówczesne dane.

W rozmaitych gałęziach zapomóg wynik był następujący:

Wsparcie jako **czasowo niezdolni do pracy (chorzy)** otrzymali w roku 1902: 3065 zecerów, 507 drukarzy, 92 odlewaczy czcionek, 28 z pokrewnych zawodów, razem 3692 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	chorzy	w procentach na przeciętną liczbę członk.	w wypadkach choroby	Czas trwania choroby			Kwota otrzymanej zapomogi		
				razem dni	na 1 wypadek choroby dni	podzielone na przeciętną liczbę członków	razem	na 1 wypadek choroby	
Czechy	779	32.1	1035	26029	25.15	10.72	K 53073.19	K 51.28	
Bukowina	30	39.47	47	790	16.81	10.39	„ 1580.—	„ 33.62	
Dalmacya	23	47.92	27	1029	38.11	21.44	„ 1839.60	„ 68.13	
Galicja	220	34.7	326	8507	26.59	13.42	„ 16722.—	„ 52.26	
Karyntya	57	49.13	63	1864	29.59	16.07	„ 3728.—	„ 59.17	
Kraina	63	53.39	75	931	12.41	7.89	„ 2211.16	„ 29.48	
Pobrzeże	152	43.43	205	6020	29.37	17.2	„ 11168.80	„ 54.48	
Morawa	269	35.16	355	7644	21.53	9.99	„ 20440.80	„ 57.58	
Austria niższa . .	1357	33.01	1861	57527	30.91	14.0	„ 112250.80	„ 60.32	
Austria wyższa . .	161	48.06	202	4612	22.83	13.77	„ 9130.40	„ 45.20	
Solnogród	48	45.28	55	1235	22.45	11.65	„ 2466.—	„ 44.84	
Śląsk	94	43.52	137	1761	12.85	8.15	„ 3522.—	„ 25.71	
Styrya	244	50.41	325	6333	19.49	13.09	„ 12538.80	„ 38.58	
Tyrol i Vorarlberg	156	58.43	206	3171	15.39	11.88	„ 6331.60	„ 30.74	
Trentino	39	51.32	54	773	14.31	10.17	„ 1546.—	„ 28.63	
Razem	3692	36.46	4967	128226	25.69	12.66	K 258549.15	K 52.05	
w roku 1901	3709	39.01	5121	126033	24.61	13.26	„ 255240.66	„ 49.84	
„ „ 1900	3300	37.16	4443	106298	23.92	11.97	„ 215180.88	„ 48.43	

Gdy *liczbę wypłaconych dni choroby* zamienimy na lata (à 365 dni), otrzymamy następujące cyfry:

	dni choroby		lata lub całorocznie wspierani chorzy		w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1902	128226	=	352		3.48
„ „ 1901	126033	=	346		3.64
„ „ 1900	106298	=	291		3.28

Jako **nie mający zajęcia w miejscu** pobierali w roku 1902 zapomóg: 1253 zecerów, 301 drukarzy, 32 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów, razem 1588 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	bezkondycyjni w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członk.	w wypadkach bezrobocia	Czas trwania bezrobocia			Wypłacona zapomoga		
				razem dni	na 1 wypadek bezkondyc. dni	podzielone na przeciętną liczbę członków	razem	na 1 wypadek bezrobocia	
Czechy	390	16.07	564	19078	33.83	7.86	K 40380.—	K 71.60	
Bukowina	5	6.84	8	247	30.88	3.25	„ 494.—	„ 61.76	
Dalmacya	5	10.42	8	243	30.38	5.06	„ 486.—	„ 60.75	
Galicja	90	14.2	133	4123	31.0	6.5	„ 8246.—	„ 62.—	
Karyntya	26	22.41	30	766	25.53	6.6	„ 1532.—	„ 51.06	
Kraina	9	7.63	11	148	13.45	1.26	„ 296.—	„ 26.90	
Pobrzeże	55	15.71	120	2074	17.28	5.92	„ 4148.—	„ 34.56	
Morawa	143	18.69	213	6117	28.72	8.0	„ 12234.—	„ 57.44	
Austria niższa . .	630	15.34	1697	27541	16.23	6.7	„ 55082.—	„ 32.46	
Austria wyższa . .	45	16.42	79	1502	19.01	4.54	„ 3020.—	„ 38.23	
Solnogród	26	24.53	36	671	18.64	6.33	„ 1342.—	„ 37.28	
Śląsk	37	17.13	48	1101	22.94	5.1	„ 2202.—	„ 45.88	
Styrya	64	13.22	97	1689	17.41	3.49	„ 3378.—	„ 34.82	
Tyrol i Vorarlberg	45	16.85	72	2103	29.21	7.88	„ 4206.—	„ 58.42	
Trentino	8	10.53	11	356	32.36	4.68	„ 712.—	„ 64.72	
Razem	1588	15.68	3127	67759	21.67	6.69	K 137758.—	K 44.37	
w roku 1901	1574	16.55	2965	72840	24.57	7.66	„ 147164.—	„ 49.63	
„ „ 1900	1302	14.66	2404	51416	21.39	5.79	„ 104181.—	„ 43.34	

Gdy *liczbę wypłaconych dni bezrobocia* zamienimy na lata (licząc rok roboczy po 300 dni), dojdziemy do następującego rezultatu:

	dni bezrobocia	lata lub całorocznie wspierani bezkondyjni w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1902	67759	== 226	2·23
„ „ 1901	72840	== 243	2·56
„ „ 1900	51416	== 171	1·93

Koszta przesiedlenia otrzymali w roku 1902: 43 zecerów, 17 drukarzy, razem 60 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	przesiedlający się	Wyplacona zapomoga razem	na wypadek przesiedlenia
Czechy	28	K 1246·—	K 44·50
Bukowina	.	.	.
Dalmacya	.	.	.
Galicja	5	„ 224·—	„ 44·80
Karyntya	2	„ 140·—	„ 70·—
Kraina	.	.	.
Pobrzeże	2	„ 90·—	„ 45·—
Morawa	6	„ 336·—	„ 56·—
Austria niższa	6	„ 308·—	„ 51·33
Austria wyższa	1	„ 42·—	„ 42·—
Solnogród	2	„ 112·—	„ 56·—
Śląsk	2	„ 90·—	„ 45·—
Styrya	2	„ 112·—	„ 56·—
Tyrol i Vorarlberg	4	„ 140·—	„ 35·—
Trentino	.	.	.
Razem	60	K 2840·—	K 47·33
w roku 1901	43	„ 2196·—	„ 51·07
„ „ 1900	67	„ 3488·—	„ 52·06

Jako nie mający zajęcia w podróży pobrali w r. 1902 zapomogę: 1401 zecerów, 289 drukarzy, 45 odlewaczy czcionek, 1 z pokrewnego zawodu, razem 1736 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	podróżni	w procen. na przeciętną liczbę członk.	frekwencya podr. w stacyach platn.	Czas trwania podróży razem dni	przeciętnie na podróżn. dni	Wyplacona zapomoga razem	przeciętnie na 1 podróżnego
Czechy	1736	17·14	2158	8476	3·93	K 10786·20	K 5·—
Bukowina			9	60	6·67	„ 72·—	„ 8·—
Dalmacya			4	16	4·00	„ 19·20	„ 4·80
Galicja			204	794	3·89	„ 952·80	„ 4·67
Karyntya			657	2916	4·42	„ 3499·20	„ 5·33
Kraina			282	1440	5·11	„ 1728·—	„ 6·13
Pobrzeże			323	1059	3·28	„ 1270·80	„ 3·93
Morawa			925	3628	3·92	„ 4738·40	„ 5·12
Austria niższa			2232	7611	3·41	„ 9133·20	„ 4·09
Austria wyższa			1689	5966	3·53	„ 7175·20	„ 4·25
Solnogród			907	3991	4·4	„ 4789·20	„ 5·28
Śląsk			385	1461	3·79	„ 1902·80	„ 4·94
Styrya			1498	5528	3·69	„ 6633·60	„ 4·43
Tyrol i Vorarlbg.			1817	6726	3·7	„ 8071·20	„ 4·44
Trentino			55	199	3·62	„ 241·20	„ 4·39
Razem	1736	17·14	13145	49871	28·73	K 61013·—	K 35·15
w roku 1901	1481	15·58	9966	36296	24·51	„ 44460·60	„ 30·02
„ „ 1900	1139	12·83	5730	23109	20·29	„ 28284·70	„ 24·83

Gdy *liczbę wypłaconych dni podróży* zamienimy na lata (licząc na rok 300 dni roboczych), wykaże się następujący stosunek:

	dni podróży	lata lub całorocznie wspierani bezkondyjni w podr.	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1902	49871	== 166	1·64
„ „ 1901	36296	== 121	1·27
„ „ 1900	23109	== 77	0·86

Jako stale niezdolni do pracy (inwalidzi) otrzymali w r. 1902 zapomogę: 148 zece-rów, 39 drukarzy, 9 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnego zawodu, razem 198 człon-ków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	inwalidzi	w procentach na przeciętną liczbę członków	Czas trwania zapomogi		Wypłacona zapomoga	
			razem tygodni	przeciętnie na inwalidę tygodni	razem	przeciętnie na inwalidę
Czechy	51	2·1	2311	45·31	K 24725·—	K 484·80
Bukowina	1	1·32	52	52·0	„ 364·—	„ 364·—
Dalmacya	1	2·08	13	13·0	„ 91·—	„ 91·—
Galicja	16	2·52	751	46·94	„ 6961·—	„ 435·06
Karyntya	1	0·86	40	40·0	„ 680·—	„ 680·—
Kraina	3	2·54	156	52·0	„ 1924·—	„ 641·33
Pobrzeże	7	2·0	346	40·43	„ 3132·—	„ 444·74
Morawa	10	1·31	436	43·6	„ 5048·—	„ 504·80
Austria niższa	74	1·8	3342	45·14	„ 37840·—	„ 511·35
Austria wyższa	7	2·09	251	35·86	„ 3852·—	„ 550·29
Solnogród	5	4·72	229	45·8	„ 3299·—	„ 659·80
Śląsk	5	2·31	260	52·0	„ 3224·—	„ 644·80
Styrya	11	2·27	455	41·36	„ 5740·—	„ 521·82
Tyrol i Vorarlberg	6	2·25	308	51·33	„ 3028·—	„ 504·67
Trentino	.	.	.	.	„ .	„ .
Razem	198	1·96	8950	45·2	K 99908·—	K 504·59
w roku 1901	178	1·87	8117	45·6	„ 90199·—	„ 506·74
„ „ 1900	161	1·81	7044	43·75	„ 78746·—	„ 489·11

Gdy liczbę wypłaconych tygodni zapomóg inwalidom zamienimy na lata, otrzymamy następujące cyfry:

	tygodnie wypłacone		lata lub calorocznie wspierani inwalidzi	w procentach na prze- ciętną liczbę członków
w roku 1902	8950	=	172	1·7
„ „ 1901	8117	=	156	1·64
„ „ 1900	7044	=	135	1·52

Koszta pogrzebowe (także i odprawy wdowie) wypłacono w roku 1902 za 110 zece-rów, 24 drukarzy, 4 odlewaczy czcionek, 3 z pokrewnych zawodów, razem za 141 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	za członków	w procentach na przeciętną liczbę członków	w ogólnej kwocie	przeciętnie na 1 wypadek
Czechy	33	1·36	K 7600·—	K 230·30
Bukowina	1	1·32	„ 100·—	„ 100·—
Dalmacya	2	4·16	„ 200·—	„ 100·—
Galicja	11	1·74	„ 2840·—	„ 258·18
Karyntya	4	3·45	„ 424·—	„ 106·—
Kraina	1	0·85	„ 400·—	„ 400·—
Pobrzeże	8	2·29	„ 1520·—	„ 190·—
Morawa	9	1·18	„ 3330·—	„ 370·—
Austria niższa	55	1·34	„ 14340·—	„ 260·73
Austria wyższa	4	1·19	„ 1360·—	„ 340·—
Solnogród	1	0·94	„ 220·—	„ 220·—
Śląsk	6	2·78	„ 1223·10	„ 203·85
Styrya	3	0·62	„ 1500·—	„ 500·—
Tyrol i Vorarlberg	2	0·75	„ 200·—	„ 100·—
Trentino	1	1·32	„ 100·—	„ 100·—
Razem	141	1·39	K 35357·10	K 250·76
w roku 1901	147	1·55	„ 38580·38	„ 262·45
„ „ 1900	131	1·48	„ 34293·—	„ 261·78

Zapomogę dla sierot w roku 1902 wypłacono 367 dzieciom, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	dzieciom	za miesiąc	w kwocie	na dziecko przeciętnie
Czechy	101	1087	K 10606-—	K 105·01
Bukowina	4	40	„ 240-—	„ 60-—
Dalmacya	1	12	„ 36-—	„ 36-—
Galicja	17	128	„ 501-—	„ 29·47
Karyntya	2	17	„ 87-—	„ 43·50
Kraina	10	111	„ 642-—	„ 64·20
Pobrzeże	7	84	„ 504-—	„ 72-—
Morawa	29	327	„ 1782-—	„ 61·45
Austria niższa	150	1502	„ 8082-—	„ 53·88
Austria wyższa	11	121	„ 573-—	„ 52·10
Solnogród	2	24	„ 96-—	„ 48-—
Śląsk	6	72	„ 432-—	„ 72-—
Styrya	20	224	„ 1068-—	„ 53·40
Tyrol-Vorarlberg	7	84	„ 484-—	„ 69·14
Trentino	.	.	„ .	„ .
Razem	367	3833	K 25133-—	K 68·48
w roku 1901	361	3529	„ 23496-—	„ 65·09
„ „ 1900	309	3167	„ 20632-—	„ 66·76

Inne zapomogi wypłacono w roku 1902: 479 osobom, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	osobom	w kwocie	na osobę przeciętnie
Czechy	69	K 10646·90	K 154·30
Bukowina	.	„ .	„ .
Dalmacya	5	„ 75·60	„ 15·12
Galicja	.	„ .	„ .
Karyntya	3	„ 5·50	„ 1·83
Kraina	1	„ 108-—	„ 108-—
Pobrzeże	35	„ 735·60	„ 21·02
Morawa	3	„ 150-—	„ 50-—
Austria niższa	81	„ 1718-—	„ 21·21
Austria wyższa	2	„ 192-—	„ 96-—
Solnogród	.	„ .	„ .
Śląsk	.	„ .	„ .
Styrya	259	„ 1014-—	„ 3·92
Tyrol-Vorarlberg	21	„ 94-—	„ 4·48
Trentino	.	„ .	„ .
Razem	479	K 14739·60	K 30·77
w roku 1901	374	„ 13183·44	„ 35·25
„ „ 1900	467	„ 14526·40	„ 31·11

Gdy główne cyfry wszystkich gałęzi zapomóg zliczymy razem, to wykaże się, że w r. 1902 wypłacono zapomóg:

Ze Stowarzyszenia	Zapomogi otrzymało osób	w kwocie	przeciętnie na wspieranego przypadku	Każdy członek był obciążony na cele zapomogowe	tygodniowo
Czechy	3609	K 159063·29	K 44·07	K 65·54	K 1·26
Bukowina	50	„ 2850-—	„ 57-—	„ 37·50	„ 0·72
Dalmacya	41	„ 2747·40	„ 67·01	„ 57·24	„ 1·11
Galicja	563	„ 36446·80	„ 64·74	„ 57·49	„ 1·11
Karyntya	752	„ 10095·70	„ 13·43	„ 87·03	„ 1·67
Kraina	269	„ 7309·16	„ 27·17	„ 61·94	„ 1·19
Pobrzeże	589	„ 22569·20	„ 38·32	„ 64·48	„ 1·24
Morawa	1394	„ 48059·20	„ 34·48	„ 62·82	„ 1·21
Austria niższa	4585	„ 238754-—	„ 52·07	„ 58·12	„ 1·12
Austria wyższa	1930	„ 25344·60	„ 13·13	„ 75·66	„ 1·46
Solnogród	991	„ 12324·20	„ 12·44	„ 116·27	„ 2·24
Śląsk	535	„ 12595·90	„ 23·54	„ 58·31	„ 1·12
Styrya	2101	„ 31984·40	„ 15·22	„ 66·08	„ 1·27
Tyrol-Vorarlberg	2058	„ 22554·80	„ 10·96	„ 84·47	„ 1·62
Trentino	103	„ 2599·20	„ 25·23	„ 34·20	„ 0·66
Razem	19570	K 635297·85	K 32·46	K 62·74	K 1·21
w roku 1901	16222	„ 614520·08	„ 37·88	„ 64·63	„ 1·24
„ „ 1900	11467	„ 499331·98	„ 43·55	„ 56·22	„ 1·08

11. Scentralizowane zapomogi Związku.

Z zawartych w rozdziale 10 kwot działu zapomogowego zaliczono Związkowi tylko te kwoty, które w myśl uchwał Zjazdu związkowego przeznaczono do wyrównania i które 15 Stowarzyszeń związkowych w stosunku do liczby swoich członków wspólnie pokryło. Na podstawie miesięcznych i kwartalnych zamknięć rachunkowych osiągnięto następujący rezultat:

Tytułem scentralizowanych zapomóg wydano w roku 1902:

dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych)	K	250524-80
„ nie mających pracy w miejscu i przesiedlonych . „		138312—
„ „ w podróży		60207-60
„ stale niezdolnych do pracy (inwalidów)		91311—
na kosztą pogrzebowe (także odprawy wdowie)		32057-10
dla sierot		20232—

Razem . K 592644-50

w roku 1901 „ 573301-78

„ „ 1900 „ 458703-60

W porównaniu z wynikami dwu lat poprzednich okazuje się *zapotrzebowanie w pojedynczych działach scentralizowanych zapomóg* następująco:

1. Zapomoga dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych) w miejscu i podróży:

	chorzy	wypadki	dni po K 2—	dni po K 1-20	razem dni	kwota
w roku 1902	3692	4966	120805	7429	128234	K 250524-80
„ „ 1901	3709	5121	119598	6426	126024	„ 246907-20
„ „ 1900	3300	4443	99428	6864	106292	„ 207092-80

2. Zapomoga dla bezkondycyjnych w miejscu i kosztą przesiedlenia:

	bezkondycyjni w miejscu	wypadki	dni	kwota	Przesiedleni	pobrali zapomogi
w roku 1902	1588	3127	67736	K 135472	60	K 2840
„ „ 1901	1574	2965	72792	„ 145584	43	„ 2196
„ „ 1900	1302	2404	51409	„ 102818	66	„ 3232

3. Zapomoga dla bezkondycyjnych w podróży:

	podróżni	frekwencya na stacjach płatniczych	dni	kwota
w roku 1902	1736	13213	50173	K 60207-60
„ „ 1901	1481	9966	36296	„ 43555-20
„ „ 1900	1139	5730	23109	„ 27730-80

4. Zapomoga dla stale niezdolnych do pracy (inwalidów):

w roku 1902	17 inwalidów przez	689 tygodni po	7 K	razem K	4823
	27 „ „	1362 „ „	8 „ „	„ „	10896
	23 „ „	1036 „ „	9 „ „	„ „	9324
	25 „ „	1159 „ „	10 „ „	„ „	11590
	38 „ „	1770 „ „	11 „ „	„ „	19470
	68 „ „	2934 „ „	12 „ „	„ „	35208
Ogółem	198 inwalidów przez	8950 tygodni	pobrało	razem K	91311
w roku 1901	178 „ „	8117 „ „	„ „	„ „	81828
„ „ 1900	162 „ „	7044 „ „	„ „	„ „	70592

5. Koszta pogrzebowe (także odprawa wdowa):

w roku 1902	10 wypadkach w rozmaitej wysokości	razem	K	957-10
	49 wypadków à K 100	„	„	4900—
	27 „ „ à „ 200	„	„	5400—
	12 „ „ à „ 300	„	„	3600—
	43 „ „ à „ 400	„	„	17200—
Razem	141 wypadków z ogólną sumą		K	32057-10
w roku 1901	147 „ „ „ „		„	34810-38
„ „ 1900	131 „ „ „ „		„	30513—

6. Zapomoga dla sierot:

w roku 1902	107	dzieciom za	1152	miesiący po K 3 w kwocie		K	3456
	260	„ „	2796	„ „ „ 6 „ „		„	16776
Razem	367	dzieciom za	3948	miesiący w ogólnej sumie		K	20232
w roku 1901	361	„ „	3529	„ „ „ „		„	18421
„ „ 1900	309	„ „	3167	„ „ „ „		„	16365

Dla większej przejrzystości podajemy poniżej *statystyczne dane* z roku 1902, odnoszące się do scentralizowanych zapomóg:

Do liczby 1: **Ruch w dziale chorych:** Zapomogę otrzymało 3065 zecerów, 507 drukarzy, 92 odlewaczy czcionek, 28 z pokrewnych zawodów, zatem razem 3692 członków. Z tych 217 pozostało na funduszu chorych z poprzedniego roku, 3475 świeżo a 1274 powtórnie zachorowało, co czyni razem 4966 wypadków choroby. — Z funduszu chorych ubyłó 444 skutkiem polepszenia się, 4165 wyzdrowiało, 13 przeniesiono w stan inwalidowy, 96 zmarło, 20 chorym wstrzymano zapomogę, a 228 pozostało z końcem roku na funduszu chorych.

Według miesięcy przedstawia frekwencya następujący rezultat:

	Chorych	wypadków	dni
Styczeń	514	522	7841
Luty	647	654	8711
Marzec	684	710	11573
Kwiecień	606	619	9125
Maj	705	718	12049
Czerwiec	708	719	11164
Lipiec	748	771	12547
Sierpień	847	869	15943
Wrzesień	695	709	10440
Październik	650	663	9712
Listopad	681	703	10500
Grudzień	568	580	8629

Przeciętnie wypada zatem na miesiąc 671 chorych, 687 wypadków i 10686 dni, za które wypłacono zapomogę. (W roku 1901: 678 chorych, 694 wypadków i 10503 dni, w roku 1900: 577 chorych, 592 wypadków i 8858 dni).

Najwyższa liczba chorych była w sierpniu, *najniższa* w styczniu.

* * *

Do liczby 2: **Ruch w dziale nie mających zajęcia w miejscu:** Zapomogę otrzymało 1253 zecerów, 301 drukarzy, 32 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów, zatem razem 1588 członków. Z tych pozostało na funduszu z poprzedniego roku 194, nowych przybyło 1394, powtórnie bez zajęcia było 1539, razem więc było 3127 wypadków bezkondycjonowania. — Ubyło: do kondycyi wstąpiło 2408, udało się w podróż 213, na fundusz chorych przeszło 64, wypłacono 234, do wojska odeszło 38, inwalidą został 1 i umarł 1, zapomogę wstrzymano 9 członkom, a z końcem roku pozostało na funduszu 159.

Według miesięcy przedstawia frekwencya następujący rezultat:

	Nie mających zajęcia	wypadków	dni	Przesiedlo- nych
Styczeń	329	359	5465	4
Luty	308	345	4907	6
Marzec	318	385	6045	5
Kwiecień	239	296	3379	5
Maj	275	355	4538	6
Czerwiec	250	305	3409	5
Lipiec	255	287	3769	3
Sierpień	417	465	7887	5
Wrzesień	476	541	8295	1
Październik	451	524	7368	8
Listopad	428	526	8095	8
Grudzień	314	379	4579	4

Przeciętnie było zatem na miesiąc 338 nie mających zajęcia w 397 wypadkach z 5645 dniami zapomogi. (W roku 1901: 347 nie mających zajęcia w 393 wypadkach z 6070 dniami zapomogi; w roku 1900: 258 nie mających zajęcia w 297 wypadkach z 4285 dniami zapomogi).

Najwyższa liczba nie mających zajęcia w miejscu była we wrześniu, *najniższa* w kwietniu.

Oprócz pobierających zapomogę z funduszu dla nie mających zajęcia w miejscu była w r. 1902 we wszystkich okręgach Stowarzyszeń, z wyjątkiem Krainy i Trentino, wielka liczba *wypłaconych i nieuprawnionych do pobierania zapomogi członków bez pracy*, których wykazanie ze względu na rzeczywisty stan bezrobocia i dokładność jest na tem miejscu potrzebne:

Nieuprawnionych do pobierania zapomogi było w miejscu					Czas trwania bezrobocia	
w okręgu Stowarzyszenia	wypła- conych	nie mają- cych jeszcze prawa	razem	Procent przeciętnej liczby członków	razem	na będącego bez zajęcia przeciętnie
	członków bez zajęcia				d n i	
Czechy	78	149	227	9·35	15315	67·47
Bukowina	2	1	3	3·95	98	32·67
Dalmacya	.	7	7	14·58	284	40·57
Galicja	14	25	39	6·15	818	20·97
Karyntya	3	1	4	3·45	259	64·75
Kraina	.	.	.	.	.	.
Pobrzeże	7	4	11	3·15	1351	122·82
Morawa	17	35	52	6·8	3224	62·0
Austria niższa	133	247	380	9·25	24895	65·5
Austria wyższa	2	6	8	2·39	664	83·0
Solnogród	1	3	4	3·77	209	52·25
Śląsk	2	1	3	1·39	197	65·67
Styrya	5	8	13	2·69	422	42·46
Tyrol-Vorarlberg	2	5	7	2·62	363	51·86
Trentino	.	.	.	.	.	.
Razem	266	492	758	7·49	48099	63·46

Jeżeli cyfry powyższej tabeli dodamy do tych, które odnoszą się do pobierających wsparcie, wtedy otrzymamy rzeczywistą liczbę będących bez zajęcia w miejscu. *Suma* ta przedstawia się następująco:

Czas trwania bezrobocia podzielony na					
	nie mających zajęcia w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członków	razem dni	liczbę nie ma- jących zajęcia przypadło dni	przeciętną liczbę członków
w roku 1902	2346	23·09	115835	49·38	11·44
„ „ 1901	2299	24·18	118246	51·43	12·44
„ „ 1900	1972	22·2	84105	42·65	9·47

Jeżeli *ogólną sumę dni bezrobocia* zamienimy na lata (licząc 300 dni roboczych na rok), otrzymamy rzeczywisty *procent bezrobocia* jak następuje:

	dni bezrobocia	lata lub całorocznie bezkond. w miejscu	w procentach na prze- ciętą liczbę członków
w roku 1902	115835	386	3·81
„ „ 1901	118246	394	4·14
„ „ 1900	84105	280	3·15

* * *

Do liczby 3: **Ruch w dziale nie mających zajęcia w podróży:** Otrzymało zapomogę w roku 1902: 1401 zecerów, 289 drukarzy, 45 odlewaczy czcionek, 1 z pokrewnego zawodu, razem zatem 1736 członków. Odbyli oni ogółem 3403 tur podróży, z czego 36 tur rozpoczęto w poprzednim roku; nowych tur przedsięwzięto: 663 z austriackich miejsc pracy, 115 przez pozostających bez zajęcia w miejscu i 323 przez takich, którzy zachorowawszy podczas podróży, wyzdrowieli, dalej od granic z Węgier 573, z Kroatyi 65, z Niemiec 1463, z Włoch 42, ze Szwajcaryi 119, z Rumunii 1, z Rosyi 3.

Według należenia do Stowarzyszenia było 106 z Czech, 9 z Bukowiny, 28 z Galicji, 7 z Karyntyi, 4 z Krainy, 5 z Pobrzeża, 41 z Morawy, 122 z Austrii niższej, 22 z Austrii wyższej, 13 z Solnogradu, 24 ze Śląska, 35 ze Styryi, 28 z Tyrolu i 2 z Trydentu, razem z Austrii 446; z Węgier 323, z Kroatyi 31, z Bośni 3; 809 z Niemiec, 6 z Alzacyi i Lotaryngii, 33 z niemieckiej Szwajcaryi, 2 z romańskiej Szwajcaryi, 38 ze Skandynawii, 3 z Francyi, 34 z Serbii, 1 z Włoch, 5 z Rumunii i 3 z Rosyi.

Kondycję otrzymali podróżni w 377 wypadkach; poza granice podróży udali się: do Węgier 466 razy, do Kroatyi 38, do Niemiec 1506, do Włoch 26, do Szwajcaryi 118 razy, do Rumunii 3 razy, do Rosyi 1 raz, przeszło na fundusz bezkondycyjny 118, zachorowało 269, do wojska odeszło 3, zapomogę wstrzymano 2, wypłaconych zostało 4, podczas gdy z końcem roku 41 pozostawało w podróży, a 431 ukończyło podróż bez zawiadomienia. (Z tych ostatnich większość zapewne wstąpiła do kondycyi).

Z powodu dłuższego bezrobocia, chwilowego braku środków utrzymania, lub dla braku dostatecznych dokumentów podróźnych, zostało 20 kolegów, w podróży w kraju lub ku zagranicy się znajdujących, otrzymujących zapomogę związkową, przez władze według postanowień ustawy o włoczęgostwie częścią uwieczonych, częścią szupasem odesłanych. W kilku wypadkach, w których dotyczący podróźni nie omieszkali postarać się o interwenię u najbliższego Zarządu Stowarzyszenia, zostali oni wypuszczeni na wolność.

Frekwencya we wszystkich 53 stacyach płatniczych przedstawia się według miesięcy następująco:

	Podróżnych	frekwencya na stacyach płatn.	dni podróży
Styczeń	160	556	1981
Luty	163	530	1959
Marzec	193	602	2210
Kwiecień	288	790	2812
Maj	346	1030	3840
Czerwiec	408	1171	4427
Lipiec	571	1804	6709
Sierpień	639	2050	7961
Wrzesień	533	1877	7321
Październik	399	1290	4879
Listopad	286	906	3542
Grudzień	184	607	2532

Przeciętnie na jeden miesiąc wypada 348 podróźnych, odwiedzających 1101 stacyj płatniczych, a 4181 dni podróży. (W roku 1901: 270 podróźnych, odwiedzających 831 stacyj płatniczych, a 3024 dni podróży; w roku 1900: 188 podróźnych, odwiedzających 478 stacyj płatniczych, a 1926 dni podróży).

Najmniej podróźnych i najmniejsza frekwencya na stacyach płatniczych była w lutym, największa w sierpniu.

* * *

Nawiązując do powyższego zestawienia, dołączamy tu wykaz *stosunku procentowego podróźnych, należących do rozmaitych Związków, opartych na wzajemności, którzy od czasu założenia Związku w Austrii zapomogę otrzymywali.*

W roku	Z podróźnych należało do Związku					Razem po- dróźnych
	w Austrii	na Węgrzech	w Niemczech	w niemieckiej Szwajcaryi	w innych krajach	
1902	446—25·69 ⁰ / ₀	323—18·61 ⁰ / ₀	809—46·6 ⁰ / ₀	33—1·9 ⁰ / ₀	125—7·2 ⁰ / ₀	1736
1901	490—33·08 ⁰ / ₀	324—21·88 ⁰ / ₀	517—34·91 ⁰ / ₀	45—3·04 ⁰ / ₀	105—7·09 ⁰ / ₀	1481
1900	402—35·29 ⁰ / ₀	328—28·8 ⁰ / ₀	340—29·85 ⁰ / ₀	28—2·46 ⁰ / ₀	41—3·6 ⁰ / ₀	1139
1899	396—36·39 ⁰ / ₀	234—21·51 ⁰ / ₀	402—36·95 ⁰ / ₀	24—2·21 ⁰ / ₀	32—2·94 ⁰ / ₀	1088
1898	315—32·31 ⁰ / ₀	191—19·59 ⁰ / ₀	420—43·08 ⁰ / ₀	23—2·36 ⁰ / ₀	26—2·66 ⁰ / ₀	975
1897	349—32·31 ⁰ / ₀	195—18·06 ⁰ / ₀	475—43·98 ⁰ / ₀	28—2·59 ⁰ / ₀	33—3·06 ⁰ / ₀	1080
1896	371—36·62 ⁰ / ₀	136—13·42 ⁰ / ₀	454—44·82 ⁰ / ₀	18—1·78 ⁰ / ₀	34—3·36 ⁰ / ₀	1013
1895	312—39·14 ⁰ / ₀	103—12·94 ⁰ / ₀	330—41·40 ⁰ / ₀	22—2·76 ⁰ / ₀	30—3·76 ⁰ / ₀	797

Odnośnie do wypłaconej tym podróźnym *zapomogi za dni podróży* był następujący *stosunek procentowy*:

W roku	Dni z wypłaconą zapomogą dla podróźnych, należących do Związku					Razem dni z wypłaconą zapomogą dla podróźnych
	w Austrii	na Węgrzech	w Niemczech	w niemieckiej Szwajcaryi	w innych krajach	
1902	12669—25·25 ⁰ / ₀	10820—21·57 ⁰ / ₀	21005—41·86 ⁰ / ₀	901—1·8 ⁰ / ₀	4778—9·52 ⁰ / ₀	50173
1901	12695—34·98 ⁰ / ₀	9815—27·04 ⁰ / ₀	10418—28·7 ⁰ / ₀	645—1·78 ⁰ / ₀	2723—7·5 ⁰ / ₀	36296
1900	8132—35·19 ⁰ / ₀	8007—34·65 ⁰ / ₀	5714—24·73 ⁰ / ₀	424—1·83 ⁰ / ₀	832—3·6 ⁰ / ₀	23109
1899	9390—39·98 ⁰ / ₀	6109—26·02 ⁰ / ₀	6693—28·5 ⁰ / ₀	358—1·53 ⁰ / ₀	933—3·97 ⁰ / ₀	23483
1898	6725—32·95 ⁰ / ₀	4705—32·06 ⁰ / ₀	7909—38·75 ⁰ / ₀	476—2·33 ⁰ / ₀	593—2·91 ⁰ / ₀	20408
1897	9879—34·84 ⁰ / ₀	5879—20·73 ⁰ / ₀	11097—39·13 ⁰ / ₀	715—2·52 ⁰ / ₀	788—2·78 ⁰ / ₀	28358
1896	9159—37·5 ⁰ / ₀	2967—12·15 ⁰ / ₀	11204—45·87 ⁰ / ₀	353—1·45 ⁰ / ₀	741—3·03 ⁰ / ₀	24424
1895	7656—40·88 ⁰ / ₀	2378—12·7 ⁰ / ₀	7494—40·01 ⁰ / ₀	548—2·93 ⁰ / ₀	654—3·48 ⁰ / ₀	18730

* * *

Powracając do wyników z roku 1902, otrzymamy *ogólny obraz rozmiarów bezrobocia* u drukarzy austriackich w tym roku, zestawivszy daty statystyczne cyfr 1—3 w sposób następujący:

W roku 1902 było bez zajęcia	człon- ków	w procen- tach na przeciętną liczbę człon- ków	Czas trwania bezrobocia		w procen- tach na przeciętną liczbę człon- ków
			dni	przemienio- ne na lata = całorocznie bez zajęcia	
z powodu słabości	3692	36.46	128234	351	3.47
w miejscu (wspieranych)	1588	15.68	67736	226	2.23
„ (niewspieranych)	906	8.95	48099	160	1.58
w podróży (wspieranych)	1736	17.14	50173	167	1.65
Razem	7922	78.23	294242	904	8.93
w roku 1901	7489	78.77	280575	861	9.05
w roku 1900	6411	72.19	213512	648	7.29

* * *

Do cyfry 4: **Ruch w dziale stałe niezdolnych do pracy (inwalidów):** Na początku roku 1902 było 160 (118 zecerów, 32 drukarzy, 8 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów) pobierających zapomogę; świeżo przybyło 38 (30 zecerów, 7 drukarzy, 1 odlewacz czcionek). — Ubyło wskutek śmierci 25 (20 zecerów, 3 drukarzy, 2 z pokrewnych zawodów); wskutek odzyskania zdolności do pracy 2 (zecerów). — Na funduszu pozostało 171 (126 zecerów, 36 drukarzy, 7 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów).

Co do wieku przyjętych w roku 1902 na fundusz inwalidowy 38 członków skonstatowano, że:

1 członek miał 32 lat	2 członek. miało po 60 lat
1 „ „ 35 „	2 „ „ „ 61 „
1 „ „ 36 „	4 „ „ „ 66 „
2 członk. miało po 37 „	1 członek miał 68 „
1 członek miał 41 „	2 członk. miało po 69 „
1 „ „ 42 „	3 „ „ „ 70 „
1 „ „ 47 „	3 „ „ „ 72 „
2 członk. miało po 55 „	1 członek miał 74 „
1 członek miał 56 „	1 „ „ 75 „
2 członk. miało po 57 „	1 „ „ 76 „
2 „ „ 58 „	1 „ „ 85 „
2 „ „ 59 „	

Przeciętny wiek tych członków przy przejściu w stan inwalidowy był zatem: 59.7 lat (w roku 1901: 53.4 lat, w roku 1900: 53.7 lat).

Jako przyczynę przejścia w stan inwalidowy stwierdzono:

Uwład starczy i marazm w 15 wypad.	Reumatyzm stawów . . . w 3 wypad.
Odcięcie prawej dolnej czę- ści uda „ 1 „	Ischias „ 2 „
Choroby oczu „ 3 „	Próchnienie kości „ 1 „
Zwapnienie naczyń krwion. „ 2 „	Nacieki płucne „ 2 „
Epilepsya „ 2 „	Owzrodenie kiszki stolec. „ 1 „
Choroby mózgu „ 3 „	Zapalenie rdzenia pacierz. „ 1 „
	Gruźlica „ 2 „

U 12 inwalidów były oprócz wymienionych tu chorób inne cierpienia przyczyną przejścia ich w stan inwalidowy.

27 inwalidów, którzy ubyli w roku 1902, *pobrało zapomogę* razem przez 4367 tygodni, a mianowicie po jednym z nich przez 14, 16, 18, 27, 43, 47, 51, 52, 75, 81, dwóch przez 90 tygodni każdy, dalej po jednym przez 105, 114, 122, 138, 162, 165, 171, 211, 216, 224, 234, 276, 460, 544 i 621 tygodni, *przeciętnie* zatem przez 161.7 tygodni = 3.11 lat. — (Inwalidzi, którzy w roku 1901 ubyli, pobierali z funduszu przeciętnie zapomogę przez 3.93 lat; ci zaś, którzy ubyli w roku 1900, byli na funduszu przeciętnie przez 5.03 lat).

W roku sprawozdawczym *zmarłych 25 inwalidów* osiągnęło *przeciętny wiek* 57.6 lat (w roku 1901: 54.1 lat, a w roku 1900: 61.5 lat).

* * *

Do cyfry 5: **Koszta pogrzebowe** w roku 1902 wypłacono za 110 zecerów, 24 drukarzy, 4 odlewaczy czcionek, 3 z pokrewnych zawodów, razem zatem za 141 członków.

Zapomogę tę wypłacono, w myśl uchwał Zjazdu, w 63 wypadkach ślubnej żonie zmarłego, w 5 wypadkach nieslubnej, w 3 wypadkach dzieciom, w 50 wypadkach rodzicom, w 3 wypadkach rodzeństwu, w 5 wypadkach innym pozostałym, a w 12 wypadkach Zarządy Stowarzyszeń same zajęły się pogrzebaniem zmarłych członków.

Z pośród 141 zmarłych znajdowało się *bezpośrednio przed śmiercią* 96 na funduszu chorych, 25 na funduszu inwalidów, a 20 zmarło nagle.

Jako *przyczynę śmierci* stwierdzono:

Uwład starczy i marazm	w 7 wypadkach =	4·96%	wszystkich wypadków śmierci
Rozszerzenie aorty	2 .. =	1·42%	
Zapalenie opony brzusznej	2 .. =	1·42%	
Choroby nerek i pęcherza	4 .. =	2·84%	
Obrzęki	2 .. =	1·42%	
Zakażenie krwi	1 wypadku =	0·71%	
Choroby kiszek i żołądka	5 wypadkach =	3·54%	
Zastrzelenie podczas tryesteń-			
skiego strejku generalnego	1 wypadku =	0·71%	
Chorobymózgu i rdzenia pancerza	8 wypadkach =	5·68%	
Choroby serca	5 .. =	3·54%	
Suchoty gardlane	2 .. =	1·42%	
Rak	3 .. =	2·12%	
Zapalenie płuc	9 .. =	6·38%	
Nowotwory	2 .. =	1·42%	
Choroby reumatyczne i podagra	1 wypadku =	0·71%	
Róża	1 .. =	0·71%	
Udar	2 wypadkach =	1·42%	
Samobójstwo	3 .. =	2·13%	
Syfilis	1 wypadku =	0·71%	
Gruźlica	75 wypadkach =	53·19%	
Tyfus	1 wypadku =	0·71%	
Okaleczenia	3 wypadkach =	2·13%	
Choroba cukrowa	1 wypadku =	0·71%	

Wiek zmarłych przedstawia się następująco:

u 1 członk. 19 lat	u 1 członk. 36 lat	u 2 członk. 58 lat
.. 7 .. 20 ..	.. 2 .. 37 ..	.. 1 .. 59 ..
.. 8 .. 21 ..	.. 3 .. 38 ..	.. 4 .. 60 ..
.. 7 .. 22 ..	.. 3 .. 39 ..	.. 2 .. 61 ..
.. 2 .. 23 ..	.. 1 .. 40 ..	.. 4 .. 62 ..
.. 9 .. 24 ..	.. 1 .. 41 ..	.. 1 .. 64 ..
.. 2 .. 25 ..	.. 3 .. 42 ..	.. 1 .. 65 ..
.. 5 .. 26 ..	.. 3 .. 43 ..	.. 1 .. 66 ..
.. 5 .. 27 ..	.. 3 .. 44 ..	.. 1 .. 68 ..
.. 4 .. 28 ..	.. 4 .. 45 ..	.. 1 .. 69 ..
.. 7 .. 29 ..	.. 3 .. 46 ..	.. 1 .. 73 ..
.. 3 .. 30 ..	.. 2 .. 47 ..	.. 1 .. 74 ..
.. 4 .. 31 ..	.. 3 .. 48 ..	.. 1 .. 75 ..
.. 4 .. 32 ..	.. 4 .. 49 ..	.. 2 .. 77 ..
.. 2 .. 33 ..	.. 1 .. 52 ..	.. 1 .. 81 ..
.. 5 .. 34 ..	.. 1 .. 55 ..	
.. 1 .. 35 ..	.. 3 .. 57 ..	

Przeciętny wiek zmarłych w roku 1902 wynosił 38·22 lat (zmarłych w roku 1901 37·07 lat, a w roku 1900 39·8 lat).

Nie biorąc w rachubę 25 inwalidów, znajdujących się wśród 141 zmarłych, okazało się u 116 zmarłych *czynnych członków* **przeciętny wiek 34 lat** (w roku 1901: 34·7 lat, w roku 1900: 36·2 lat).

* * *

Do cyfry 6: **Ruch w dziale sierot**: Z poprzedniego roku pozostało 317 sierot (89 z zapomogą w kwocie 3 K miesięcznie, 228 z zapomogą 6 K miesięcznie); nowych przybyło 50 (18 po 3 K miesięcznie, 32 po 6 K miesięcznie). — Ubyło 40 sierot (5 po 3 K miesięcznie, 35 po 6 K miesięcznie); z tych do publicznego zakładu wychowawczego wstąpiła 1, wstrzymano zapomogę 2, wypłaconych zostało 37. — *Na funduszu dla sierot pozostało* z końcem roku 327 sierot (102 z zapomogą po 3 K miesięcznie, 225 z zapomogą po 6 K miesięcznie).

12. Wynik rozliczeń

SCENTRALIZOWANYCH ZAPOMÓG W ROKU 1902.

a) Zapomoga dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych) w miejscu i podróży.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji	Po rozliczeniu wy- padło na Stowarzy- szenie	Dyferencya		Zliczywszy wszystkie czte- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie	
				ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia		
		K	K	do zapłacenia	do zapłacenia	nad- płacić	otrzy- mać zwrotu
		K	K	K	K	K	K
Czechy . . .	I. 11381'60 II. 12880'— III. 14601'20 IV. 11932'80	50795'60	13352'60 15367'81 18333'18 13381'95	6 3435'54	1971'— 2487'81 3731'98 1449'15	9639'94	9639'94
Bukowina . .	I. 534'— II. 464'— III. 388'— IV. 194'—	1580'—	429'65 455'91 541'43 394'07	1821'06	104'35 8'09 153'43 200'07	353'50	112'44 241'06
Dalmacya . .	I. 643'20 II. 477'29 III. 433'20 IV. 286'—	1839'60	301'31 297'60 353'43 262'71	1215'05	341'89 179'60 79'77 23'29	624'55	624'55
Galicya . . .	I. 3417'20 II. 3462'— III. 5972'80 IV. 3870'—	16722'—	3247'48 3849'87 4932'96 3563'05	15593'36	387'87 205'04 1039'34 306'95	387'87	1516'51 1128'64
Karyntya . .	I. 392'— II. 1138'— III. 1456'— IV. 742'—	3728'—	597'04 690'19 924'93 662'26	2874'42	447'81 531'07 79'74	205'04	1058'62 853'58
Kraina . . .	I. 776'— II. 258'— III. 580'— IV. 248'—	1862'—	652'84 734'51 887'33 656'78	2931'46	476'51 307'33 408'78	1192'62	123'16 1069'46
Pobrzeże . .	I. 3037'20 II. 2334'80 III. 3132'— IV. 2664'80	11168'80	1947'37 2222'54 2609'36 1899'20	8678'47	1089'33 112'26 522'64 765'60	2490'33	2490'33
Morawa . . .	I. 3179'20 II. 4118'40 III. 4573'20 IV. 3156'40	15027'20	4162'57 4768'01 5782'70 4214'36	18927'64	983'37 649'61 1209'50 1057'96	3900'44	3900'44
Austria niż. .	I. 22980'— II. 28434'40 III. 35170'— IV. 25682'40	112266'80	22090'66 25689'01 30658'06 22741'10	101178'83	889'94 2745'39 4511'94 2941'30	11087'97	11087'97
Austria wyż.	I. 1911'60 II. 3170'80 III. 2460'— IV. 1588'—	9130'40	1718'59 2083'24 2624'40 1866'36	8292'59	164'40 278'36 112'20 43'20	442'76	1280'57 837'81
Solnogród . .	I. 496'— II. 590'— III. 938'— IV. 442'—	2466'—	608'20 633'20 789'58 607'52	2638'50	112'20 43'20 148'42	320'92	148'42 172'50
Śląsk	I. 716'— II. 768'— III. 946'— IV. 1092'—	3522'—	1194'09 1298'06 1631'79 1220'52	5344'46	478'09 530'06 685'79 128'52	1822'46	1822'46
Styrya	I. 3500'40 II. 3520'— III. 3216'— IV. 2302'40	12538'80	2672'75 3026'71 3534'29 2753'01	11986'76	827'65 493'29 318'29 450'61	768'90	1320'94 552'04
Tyrol i Vorarl.	I. 1336'— II. 1449'60 III. 2030'— IV. 1519'—	6331'60	1473'08 1709'65 2022'82 1450'39	6355'94	137'08 260'05 7'18 65'61	397'13	72'79 324'34
Trentino . . .	I. 544'— II. 274'— III. 354'— IV. 374'—	1543'—	396'17 512'89 624'14 383'12	1916'32	238'89 270'14 9'12	518'15	147'83 370'32
Razem	I. 54844'40 II. 63339'20 III. 76250'40 IV. 56090'80	250524'80	54844'40 63339'20 73250'40 56056'40	250490'40	3885'78 5074'— 6840'86 4148'09	3886'78 5074'— 6840'86 4182'49	19984'13 17540'52 17574'92
Pokryto przez zwrotudzielonych zapomóg		— 34'40			+ 34'40		+ 34'40
Rozdzielono więc		250490'40			19984'13		17574'92

b) Zapomoga dla nie mających pracy w miejscu i kosztu przesiedlenia.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji	Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie	D y f e r e n c y a		Zliczywszy wszystkie cze- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie
				ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia	
				do zapłacenia		nad- płacić
		K	K	K	K	K
Czechy . . .	I. 9466— II. 6958— III. 11364— IV. 11614—	39402—	8160·89 5677— 9713·04 9775·23	33326·16	1305·11 1281— 1650·96 1838·77	6075·84
Bukowina . .	I. 28— II. 166— III. 82— IV. 218—	494—	262·59 168·41 286·85 287·86	1005·71	234·59 2·41 204·85 69·86	511·71
Dalmacya . .	I. 168— II. 70— III. 240— IV. 8—	486—	184·16 109·94 187·25 191·91	673·26	16·16 39·94 52·75	240·01
Galicja . . .	I. 1326— II. 876— III. 3436— IV. 2832—	8470—	1984·80 1422·17 2613·62 2602·73	8623·22	658·80 546·17	1204·97
Karyntya . .	I. 494— II. 252— III. 388— IV. 538—	1672—	364·90 254·96 490·04 483·76	1593·66	2·96 102·04	105—
Kraina . . .	I. 48— II. 62— III. 166— IV. 20—	296—	399·01 271·33 470·12 479·76	1620·22	351·01 209·33 304·12 459·76	1324·22
Pobrzeże . .	I. 798— II. 944— III. 1622— IV. 874—	4238—	1190·20 821·02 1382·46 1387·32	4781—	392·20 122·98 239·54	905·52
Morawa . . .	I. 2568— II. 1594— III. 2722— IV. 5686—	12570—	2544·10 1761·34 3063·71 3078·50	10447·65	167·34 341·71	509·05
Austria niż.	I. 13904— II. 9868— III. 15938— IV. 15632—	55342—	13501·45 9489·73 16242·85 16611·90	55845·93	402·55 378·27	1284·75
Austria wyż.	I. 620— II. 252— III. 1272— IV. 902—	3046—	1050·38 769·56 1390·43 1363·33	4573·70	430·38 517·56 118·43 461·33	1527·70
Solnogród . .	I. 500— II. 196— III. 318— IV. 440—	1454—	371·72 233·91 418·32 443·78	1467·73	37·91 100·32 3·78	142·01
Śląsk . . .	I. 550— II. 594— III. 586— IV. 562—	2292—	729·81 479·51 864·54 891·56	2965·42	179·81 278·54 329·56	787·91
Styrya . . .	I. 1410— II. 778— III. 566— IV. 738—	3492—	1633·54 1118·09 1872·49 2011·02	6635·14	223·54 340·09 1306·49 1273·02	3143·14
Tyrol i Vorarl.	I. 1640— II. 686— III. 1344— IV. 676—	4346—	900·32 631·56 1071·70 1059·48	3663·06	739·68 54·44 272·30	1066·42
Trentino . .	I. . II. 150— III. 354— IV. 208—	712—	242·13 189·47 330·68 279·86	1042·14	242·13 39·47	71·86
Razem . . .	I. 33520— II. 23446— III. 40398— IV. 40948—	138312—	33520— 23398— 40398— 40948—	138264—	2728·62 1903·18 3061·35 4729·78	2728·62 1951·18 3061·35 4729·78
Pokryto przez zwrot udzielonych zapomóg		— 48—			+ 48—	
Rozdzielono więc		138264—			12470·93	8959·47

c) Zapomoga dla nie mających pracy w podróży.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji	Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie	Dyferencya		Zliczywszy wszystkie cze- tery kwartały miało Stowa- rzenie		
				ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia	nad- płacić	otrzy- mać zwrotu	
				do zapłacenia				
		K	K	K	K	K		
Czechy . . .	I. II. III. IV.	1141'20 2114'40 4548'— 2367'60	10171'20	1795'59 3225'68 6344'85 3136'81	14502'93	654'39 1111'28 1796'85 769'21	4331'73	4331'73
Bukowina . .	I. II. III. IV.	19'20 10'80 16'80 25'20	72'—	57'78 95'69 187'38 92'37	433'22	38'58 84'89 170'58 67'17	361'22	361'22
Dalmacya . .	I. II. III. IV.	6'— 7'20 — 6'—	19'20	40'52 62'47 122'32 61'58	286'89	34'52 55'27 122'32 55'58	267'69	267'69
Galicja . . .	I. II. III. IV.	177'60 145'20 442'80 187'20	952'80	436'70 808'08 1707'23 835'20	3787'21	259'10 662'88 1264'43 648'—	2834'41	2834'41
Karyntya . .	I. II. III. IV.	379'20 729'60 1632'— 758'40	3499'20	80'29 144'87 320'11 155'24	700'51	298'91 584'73 1311'89 603'16	2798'69	2798'69
Kraina . . .	I. II. III. IV.	273'60 370'80 604'80 478'80	1728'—	87'79 154'17 307'10 153'96	703'02	185'81 216'63 297'70 324'84	1024'98	1024'98
Pobrzeże . .	I. II. III. IV.	247'20 272'40 478'80 272'40	1270'80	261'87 466'51 903'06 445'19	2076'63	14'67 194'11 424'26 172'79	805'83	805'83
Morawa . . .	I. II. III. IV.	638'40 705'60 1906'80 1102'80	4353'60	559'76 1000'80 2001'31 987'87	4549'74	295'20 94'51 — —	389'71	193'57
Austria niż. .	I. II. III. IV.	1261'20 2030'40 4165'20 2038'80	9495'60	2970'64 5392'08 10610'32 5330'66	24303'70	1709'44 3361'68 6445'12 3291'86	14808'10	14808'10
Austria wyż.	I. II. III. IV.	718'80 1706'40 3214'80 1519'20	7159'20	231'11 437'27 908'27 437'49	2014'14	487'69 1269'13 2306'53 1081'71	5145'06	5145'06
Solnogród . .	I. II. III. IV.	355'20 1296'— 2120'40 1017'60	4789'20	81'79 132'91 273'26 142'41	630'37	273'41 1163'09 1847'14 875'19	4158'83	4158'83
Śląsk	I. II. III. IV.	205'20 248'40 835'20 464'40	1753'20	160'57 272'46 564'74 286'10	1283'87	44'63 24'06 270'46 178'30	493'39	469'33
Styrya	I. II. III. IV.	1015'20 1508'40 2673'60 1436'40	6633'60	359'42 635'30 1223'17 645'33	2863'22	655'78 873'10 1450'43 791'07	3770'38	3770'38
Tyroli Vorarl.	I. II. III. IV.	908'40 2101'20 3668'40 1393'20	8071'20	198'09 358'85 700'07 339'98	1596'99	710'31 1742'35 2968'33 1053'22	6474'21	6474'21
Trentino . .	I. II. III. IV.	33'60 48'— 81'60 75'60	238'80	53'28 107'66 216'01 89'81	463'76	19'68 59'66 134'41 14'21	227'96	227'96
Razem . . .	I. II. III. IV.	7380'— 13294'80 26389'20 13143'60	60207'60	7375'20 13294'80 26389'20 13140'—	60199'20	2730'38 5849'03 10452'48 5018'82	24050'71	24059'11
Pokryto przez zwrot udzielonych zapomóg		— 8'40				+ 8'40		+ 8'40
Rozdzielono więc		60199'20				24059'11		23841'48

d) Zapomoga dla stale niezdolnych do pracy (inwalidów).

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji		Po rozliczeniu wypadło na Stowarzyszenie		Dyferencja				Zliczywszy wszystkie cztery kwartały miało Stowarzyszenie	
						ze Stowarzyszenia do kasy Związku		z kasy Związku do Stowarzyszenia			
						do zapłacenia					
		K		K		K		K		nadpłacić	otrzymać zwrotu
Czechy . . .	I. II. III. IV.	5831- 5763- 5884- 6152-	23630-	5617'18 5468'81 5416'50 5531'45	22033'94		213'82 294'19 467'50 620'55	1596'06	.	1596'06	
Bukowina . .	I. II. III. IV.	91'- 91'- 91'- 91'-	364-	180'74 162'24 159'96 162'89	665'83	 301'83	89'74 71'24 68'96 71'89	.	301'83		
Dalmacya . .	I. II. III. IV.	 91-	91-	126'76 105'91 104'42 108'59	445'68	 354'68	126'76 105'91 104'42 17'59	.	354'68		
Galicja . . .	I. II. III. IV.	1781- 1820- 1700- 1660-	6961-	1366'15 1370'02 1457'43 1472'79	5666'39		414'85 449'98 242'57 187'21	1294'61	.	1294'61	
Karyntya . .	I. II. III. IV.	143'- 143'- 143'- 11'	440-	251'16 245'61 273'27 273'75	1043'79	 603'79	108'16 102'61 130'27 262'75	.	603'79		
Kraina . . .	I. II. III. IV.	442'- 442'- 442'- 442'-	1768-	274'64 261'39 262'16 271'48	1069'67		167'36 180'61 179'84 170'52	698'33	.	698'33	
Pobrzeże . .	I. II. III. IV.	819'- 819'- 779'- 715'-	3132-	819'22 790'92 770'93 785'04	3166'11	 70'04	-22 70'04	70'26	36'15	34'11	
Morawa . . .	I. II. III. IV.	1163'- 975'- 975'- 975'-	4088-	1751'12 1696'75 1708'48 1742'01	6898'36	 2810'36	588'12 721'75 733'48 767'01	.	2810'36		
Austria niż. .	I. II. III. IV.	8927'- 8791'- 8836'- 9048'-	35602-	9293'12 9141'72 9057'87 9400'06	36892'77	 1290'77	366'12 350'72 221'87 352'06	.	1290'77		
Austria wyż.	I. II. III. IV.	754'- 645'- 557'- 590'-	2546-	722'98 741'35 775'37 771'46	3011'16	 496'18	31'02 96'35 218'37 181'46	31'02	465'16		
Solnogród . .	I. II. III. IV.	585'- 585'- 657'- 702'-	2529-	255'86 225'34 233'27 251'12	965'59	 1563'41	329'14 359'66 423'73 450'88	1563'41	.	1563'41	
Śląsk	I. II. III. IV.	689'- 689'- 689'- 689'-	2756-	502'33 461'93 482'11 504'51	1950'88	 805'12	186'67 227'07 206'89 184'49	805'12	.	805'12	
Styrya	I. II. III. IV.	1120'- 1010'- 1008'- 1238'-	4376-	1124'38 1077'09 1044'20 1137'96	4383'63	 107'67	4'38 67'09 36'20	107'67	100'04	7'63	
Tyrol i Vorarl.	I. II. III. IV.	727'- 767'- 767'- 767'-	3028-	619'70 608'40 597'63 599'52	2425'25	 602'75	107'30 158'60 169'37 167'48	602'75	.	602'75	
Trentino . . .	I. II. III. IV.		.	166'66 182'52 184'40 158'37	691'95	 691'95	166'66 182'52 184'40 158'37	.	691'95		
Razem . . .	I. II. III. IV.	23072- 22540- 22528- 23171.-	91311-	23072- 22540- 22528- 23171.-	91311-	 1881'17	1450'16 1698'19 1697'97 1881'17	6727'49	6727'49	6560'28	6560'28

e) Koszta pogrzebu (także zapomoga dla wdów).

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji	Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie	Dyferencya				Zliczwszy wszystkie cze- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie		
				ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia			nad- płacić	otrzy- mać zwrotu	
				do zapłacenia						
		K	K	K	K	K				
Czechy . . .	I. II. III. IV.	1500- 1900- 2500- 1700-	7600-	1640'95 2353'49 1760'72 1970'43	7725'59	140'95 453'49 270'43 864'87	. . 739'28 .	739'28	125'59	.
Bukowina . .	I. II. III. IV.	 100-	100-	52'80 69'82 52- 58'02	232'64	52'80 69'82 52- 174'62	. . . 41'98	41'98	132'64	.
Dalmacya . .	I. II. III. IV.	100- 100- 100- 100-	200-	37'03 45'58 33'94 38'68	155'23	37'03 33'94 70'97	. . 61'32	115'74	.	44'77
Galicja . . .	I. II. III. IV.	140- 600- 440- 1300-	2480-	399'09 589'58 473'76 524'64	1987'07	259'09 33'76 292'85	. 10'42 775'36	785'78	.	492'93
Karyntya . .	I. II. III. IV.	. . . 424'- . .	424-	73'37 105'70 88'83 97'51	365'41	73'37 105'70 97'51	. . 335'17	335'17	.	58'59
Kraina . . .	I. II. III. IV.	400- 400-	400-	80'23 112'48 85'22 96'71	374'64	80'23 112'48 85'22 96'71	. . . 319'77	319'77	.	25'36
Pobrzeże . .	I. II. III. IV.	100- 500- 500- 420-	1520-	239'32 340'37 250'60 279'65	1109'94	139'32 . . 139'32	. 159'63 249'40 140'35	549'38	.	410'06
Morawa . . .	I. II. III. IV.	400- 1000- 500- 100-	2000-	511'55 730'19 555'37 620'54	2417'65	111'55 55'37 520'54	. . 269'81	269'81	417'65	.
Austria niż. .	I. II. III. IV.	2900- 4500- 2590- 3300-	13290-	2714'80 3934'11 2944'41 3348'51	12941'83	. 354'41 48'51 402'92	185'20 565'89 . 751'09	.	348'17	.
Austria wyż.	I. II. III. IV.	600- 600-	1200-	211'20 319'03 252'05 274'81	1057'09	211'20 252'05 463'25	. 280'97 325'19 606'16	.	142'91	.
Solnogród . .	I. II. III. IV.	 220-	220-	74'74 96'97 75'83 89'45	336'99	74'74 96'97 75'83 247'54	. . 130'55 130'55	116'99	.	.
Śląsk	I. II. III. IV.	900- 169'10 54'- 1123'10	1123'10	146'74 198'79 156'72 179'72	681'97	198'79 125'72 324'51	753'26 12'38 765'64	.	441'13	.
Styrya	I. II. III. IV.	400- 400- 400- 400-	1200-	328'46 463'52 339'44 405'36	1536'78	. 63'52 339'44 5'36	71'54 . . 71'54	336'78	.	.
Tyrol i Vorarl.	I. II. III. IV.	. . . 200- . .	200-	181'03 261'82 194'27 213'56	850'68	181'03 261'82 213'56 656'41	. . 5'73 5'73	650'68	.	.
Trentino . . .	I. II. III. IV.	100- 100-	100-	48'69 78'55 59'94 56'41	243'59	48'69 59'94 56'41 165'04	. 21'45 . 21'45	143'59	.	.
Razem	I. II. III. IV.	6740- 9700- 7323'10 8294'-	32057'10	6740- 9700- 7323'10 8254'-	32017'10	1329'77 1362'59 1341'96 1434'75	1329'77 1362'59 1341'96 1474'75	5509'07	1923'92	1963'92
Pokryto przez zwrot udzielonych zapomóg	.	.	- 40-	.	.	+ 40-	.	.	+ 40-	.
Rozdzielono więc	.	.	32017'10	.	.	5509'07	.	.	1963'92	.

100

g) Rekapitulacja kwot wyrównania.

Za cały rok 1902 miały Stowarzyszenia

W	w zapomogach dla chorych w miejscach i podróży		w zapomogach dla pozostałych bez zajęcia w miejscach i prze-siadających się		w zapomogach dla stale niezdolnych do pracy (invalidów)		w kosztach pogrzebowych (także odprawach wdowich)		w zapomogach dla sierot		w wyrównaniu wszystkich sześciu gałęzi zapomóg	
	nadpłacić	otrzymać zwrotu	nadpłacić	otrzymać zwrotu	nadpłacić	otrzymać zwrotu	nadpłacić	otrzymać zwrotu	nadpłacić	otrzymać zwrotu	nadpłacić	otrzymać zwrotu
Czechach . . .	9639-94	.	.	6075-84	4331-73	.	1596-06	125-59	.	356-05	6069-31	.
Bukowinie . . .	241-06	.	511-71	.	361-22	.	.	132-64	.	92-55	1455-91	.
Dalmacyi . . .	.	624-55	187-26	.	267-69	.	354-68	.	44-77	62-65	202-96	.
Galicji . . .	.	1128-64	153-22	.	2834-41	.	1294-61	.	492-93	755-14	826-59	.
Karyntyi . . .	.	853-58	.	78-34	.	2798-69	603-79	698-33	58-59	144-42	.	3040-99
Krainie . . .	1069-46	.	1324-22	.	805-83	1024-98	34-11	.	25-36	197-42	251-98	.
Pobrzeżu . . .	.	2490-33	543-—	.	196-14	.	2810-36	417-65	410-06	.	.	1320-03
Morawie . . .	3900-44	.	.	2122-35	14808-10	.	1290-77	.	348-17	528-84	4637-82	.
Austrii niższej . .	.	11087-97	503-93	.	.	5145-06	465-16	.	142-91	184-58	.	3948-34
Austrii wyższej . .	.	837-81	1527-70	.	.	4158-83	.	1583-41	.	141-81	.	5277-21
Solnogradzie . . .	172-50	.	1373	.	.	469-33	.	805-12	441-13	—18	780-48	.
Śląsku . . .	1822-46	.	673-42	.	.	3770-38	7-63	336-78	.	85-16	.	920-03
Styryi . . .	.	552-04	3143-14	.	.	6474-21	.	650-68	69-39	.	.	6715-49
Tyrolu i Vorarl. .	324-34	.	.	682-94	.	691-95	.	143-59	153-52	.	1917-48	.
Trentino . . .	370-32	.	330-14	.	227-96	6560-28	1923-92	1963-92	1709-11	1709-11	21091-29	21222-09
Razem .	17540-52	17574-92	8911-47	8959-47	23833-08	23841-48	6560-28	1923-92	1963-92	1709-11	21091-29	21222-09
Przez zwrot zapo-móg pokryto .	+ 34-40	.	+ 48-—	.	+ 8-40	.	.	+ 40-—	.	.	+130-80	.
	17574-92	.	8959-47	.	23841-48	.	.	1963-92	.	.	21222-09	.

Tabele, zamieszczone na str. 57 do 63, wskazują, jak *niestałym był udział Stowarzyszeń związkowych w 4 kwartałach roku ubiegłego w poszczególnych gałęziach zapomóg, i że sprawiedliwy podział ciężarów przy dotychczasowej formie organizacyjnej był możliwym tylko przez istniejącą centralizację zapomóg.*

Rozliczenie kwot, przypadających na każdą kategorię zapomóg, odbywało się w każdym kwartale oddzielnie, a mianowicie na podstawie skonstatowanej na początku danego kwartału rzeczywistej liczby członków.

Z tabel, zawierających rozliczenia, okazuje się, że w *dziale zapomóg dla chorych* nadpłaciło ośm Stowarzyszeń kwotę K 17540·52, K 34·40 pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy siedm Stowarzyszeń otrzymało zwrotu K 17574·92.

W *dziale zapomóg dla nie mających pracy w miejscu* musiało jedenaście Stowarzyszeń dopłacić kwotę K 8911·47, K 48— pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy cztery Stowarzyszenia otrzymały zwrot w wysokości K 8959·47.

W *dziale zapomóg dla podróżnych* musiało ośm Stowarzyszeń dopłacić K 23833·08, K 8·40 pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy siedm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w kwocie K 23841·48.

W *dziale zapomóg dla inwalidów* dopłaciło dziewięć Stowarzyszeń K 6560·28, podczas gdy sześć Stowarzyszeń otrzymało zwrot w tejże wysokości.

W *dziale zapomóg na koszty pogrzebów* dopłaciło siedm Stowarzyszeń K 1923·92, K 40— pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy ośm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w wysokości K 1963·92.

W *dziale zapomóg dla sierot* dopłaciło dziewięć Stowarzyszeń K 1709·11, podczas gdy sześć Stowarzyszeń otrzymało zwrot w tejże wysokości.

Zestawiawszy wszystkie sześć scentralizowanych działów zapomóg, okaże się, iż dziewięć Stowarzyszeń dopłaciło kwotę K 21091·29, K 130·80 pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy sześć Stowarzyszeń otrzymało zwrotu K 21222·09.

Przypadająca na każdego członka kwota do pokrycia wynosiła w r. 1902											
w scentralizowa- nej zapomodze dla	za I. kwartał		za II. kwartał		za III. kwartał		za IV. kwartał		za cały rok		Odpowiada to wkładce tygodnio- wej halerzy
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
Chorych	5	57·986	6	33·202	7	51·976	5	47·319	24	90·483	47·894
Bezkondycyjnych w miejscu . . .	3	41·032	2	33·91	3	98·402	3	99·805	13	73·149	26·407
Bezkondycyjnych w podróży . .	—	75·035	1	32·908	2	60·248	1	28·295	5	96·486	11·472
Inwalidów	2	34·734	2	25·332	2	22·17	2	26·235	9	08·471	17·47
Kosztów pogrzeb.	—	68·573	—	96·971	—	72·22	—	80·59	3	18·354	6·122
Sierot	—	50·85	—	50·145	—	50·858	—	49·414	2	01·267	3·87
Razem . .	13	28·210	13	72·468	17	55·874	14	31·658	58	88·21	113·235
W roku 1901 .	13	29·975	13	53·851	18	19·118	15	58·865	60	61·809	116·573
„ „ 1900 .	11	52·675	12	02·815	15	34·591	13	15·233	52	5·314	100·102

Jeżeli powyższą tabelą wskazuje, z jaką wkładką tygodniową można było uczynić zadość potrzebom, wynikającym z centralizacji zapomóg, to następujące zestawienie poucza, jakiego środka należałoby użyć, aby przy jednolitej wkładce we wszystkich Stowarzyszeniach związkowych zrównoważyć przychody z rozchodami.

13. Zestawienie porównawcze

kwot zapomogowych scentralizowanych z wypłaconemi faktycznie przez Stowarzyszenia związkowe w roku 1902.

Zapomogę scentralizo- waną wypłacono	S t o w a r z y s z e n i e z w i ą z k o w e														Wszystkie Stowarzy- szenia razem	
	Czechy	Bukowina	Dalmacya	Galicya	Karyntya	Kraina	Pobrzeże	Morawa	Austryja niższa	Austryja wyższa	Solnograd	Śląsk	Styrya	Tyrol-Vor- arlberg	Trentino	Koron
Chorym .	50795·60	1580·—	1839·60	16722·—	3728·—	1862·—	11168·80	15027·20	112266·80	9130·40	2466·—	3522·—	12538·80	6331·60	1546·—	250524·80
Bez kond. w miejscu	39402·—	494·—	486·—	8470·—	1672·—	296·—	4238·—	12570·—	55342·—	3046·—	1454·—	2292·—	3492·—	4346·—	712·—	138312·—
Bez kond. w podróży	10171·20	72·—	19·20	952·80	3499·20	1728·—	1270·80	4353·60	9495·60	7159·20	4789·20	1753·20	6633·60	8071·20	238·80	60207·60
Inwalidom	23630·—	364·—	91·—	6961·—	440·—	1768·—	3132·—	4088·—	35602·—	2546·—	2529·—	2756·—	4376·—	3028·—	.	91311·—
Koszta po- grzebne	7600·—	100·—	200·—	2480·—	424·—	400·—	1520·—	2000·—	13290·—	1200·—	220·—	1123·10	1200·—	200·—	100·—	32057·10
Sierotom .	5238·—	240·—	36·—	501·—	87·—	630·—	504·—	1782·—	8703·—	483·—	72·—	432·—	1056·—	468·—	.	20232·—
Razem . .	136836·80	2850·—	2671·80	36086·80	9850·20	6684·—	21833·60	39820·80	234699·40	23564·60	11530·20	11878·80	29296·40	22444·80	2596·80	592644·50
Faktycznie wypłacono (zob. str. 50).	159063·29	2850·—	2747·40	36446·80	10095·70	7309·16	22569·20	48059·20	238754·—	25344·60	12324·20	12595·90	31984·40	22554·80	2599·20	635297·85
Zatem Stow. wypłaci na własny rachun- ek więcej o	22226·49	.	75·60	360·—	245·50	625·16	735·60	8238·40	4054·60	1780·—	794·—	717·60	2688·—	110·—	2·40	42653·35

III. POGLĄD

na ogólny obrót funduszków Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia.

Poniżej zamieszczamy krótki przegląd świadczeń naszej organizacji od czasu założenia poszczególnych Stowarzyszeń związkowych aż do chwili obecnej. Szeregi cyfr świadczą o niezwykle pożytecznej działalności zorganizowanych drukarzy, którzy każdego czasu ponosili *wielkie ofiary*, aby zabezpieczyć towarzyszom zawodowym *uregulowane warunki pracy*, aby *ofiarami ustroju kapitalistycznego*, t. j. nie mającym pracy, chorym i inwalidom, *pospieszyć z wydatną pomocą*, jakoteż *pozostałym po zmarłych członkach osobom* udzielić dostatecznego wsparcia, dalej, by zaspokoić *potrzebę kształcenia się* członków organizacji przez *zakładanie bibliotek*, *utrzymywanie pism zawodowych*, *urządzanie kursów naukowych* i t. p.

15 Stowarzyszeń związkowych, z których po jednym istnieje lat 60, 54, 53, 46, 40, 39, 38 i 37, cztery po lat 34 każde, dalej po jednym lat 30, 28 i 5 — miało w tym czasie ogólnego obrotu K 23553158·63, to jest:

Dwadzieścia trzy milionów pięćset pięćdziesiąt trzy tysiące sto pięćdziesiąt ośm koron i 63 halerze.

Co do natury jakoteż *stosunku procentowego* *zwyčajnych przychodów i wydatków* wszystkich Stowarzyszeń od czasu ich założenia, dają wyjaśnienie następujące cyfry.

Było *przychodów*:

wkładki członków	K 10174185·27 =	81·190%	wszystkich przychodów
wpisowe	194601·84 =	1·550%	„
odsetki	1147905·55 =	9·160%	„
inne wpływy	1014440·67 =	8·10%	„

Razem . K 12531133·33 = 100·00% wszystkich przychodów

Było *wydatków*:

na zapomogi	K 8086151·56 =	73·360%	wszyst. wyd. albo	64·530%	wszyst. przych.
„ kształcenie	688368·52 =	6·250%	„	5·50%	„
„ administrację	886320·29 =	8·040%	„	7·070%	„
„ organizację	254674·80 =	2·310%	„	2·030%	„
„ inne wydatki	1106510·13 =	10·040%	„	8·830%	„

Razem . K 11022025·30 = 100·00% wszyst. wyd. albo 87·960% wszyst. przych.

Z końcem roku 1902 majątek Stowarzyszeń, wynoszący K 1509108·03, stanowi przeto 12·040% wszystkich przychodów. (Szczegółowy wykaz majątku patrz na str. 45 i 46).

Wyszczególnienie obrotu kasowego.

a) P r z y c h o d y :

Stowarzyszenie	Rok założenia	wkładki członków		wpisowe		odsetki od kapitału		różne (wraz z kwotą wyrównania)		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	1862	2230727	85	42079	24	158241	65	87848	56	2518897	30
Bukowina	1865	52380	66	2275	92	12606	65	12541	69	79804	92
Dalmacya	1874	26751	30	450	90	1312	31	5352	19	33866	70
Galic.*) 1875, wzgl.	1857	514922	36	18970	20	59539	15	107237	59	700669	30
Karyntya	1868	91194	13	2950	30	19771	65	30874	97	144791	05
Kraina	1868	108297	20	7483	94	23618	04	24013	93	163413	11
Pobrzeże	1868	185270	05	1917	60	18894	78	54306	60	260389	03
Morawa	1863	640990	35	25625	30	108142	45	86712	02	861470	12
Austria niższa	1842	5093846	06	73375	40	518382	56	370643	80	6056247	82
Austria wyż.	1868	291101	78	3318	16	34064	31	47502	97	375987	22
Śolnogród	1849	96119	72	1717	08	33825	03	48941	63	180603	46
Śląsk	1864	183131	56	5277	80	34398	28	19117	88	241925	52
Styrya	1848	450036	43	6540	—	105358	41	65198	55	627133	39
Tyrol i Vorarl.	1872	189483	02	2512	—	19621	33	51839	89	263456	24
Trentino	1898	19932	80	108	—	128	95	2308	40	22478	15
Razem		10174185	27	194601	84	1147905	55	1014440	67	12531133	33

*) Włącznie z datami zlanego z „Ogniskiem“ Stow. „Wzajemna pomoc“.

b) W y d a t k i.

Stowarzyszenie	na zapomogi		na kształcenie (biblioteka, wykłady, organ Stowarzyszenia itd.)		na administrację (pensye, re-munerye, honorarya dla lekarzy, druki itd.)		na organizację (koszta delegacji, kongresów, wkładki związk. itd.)		inne wydatki (wraz z kwotami wyrównania)		Razem	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	1498999	28	128114	69	215976	26	65474	16	385755	54	2294319	93
Bukowina	37002	38	3721	51	11316	01	2472	90	8262	32	62775	12
Dalmacya	17479	94	3076	36	2690	70	1371	13	8667	24	33285	37
Galicja*)	481900	64	17948	34	55724	72	14166	59	97078	53	666818	82
Karyntya	75679	78	9616	25	11939	20	3760	52	17602	64	118598	39
Kraina	81304	32	20018	29	9055	54	3057	74	14418	23	127854	12
Pobrzeże	156657	56	9342	86	17026	11	6918	78	40774	15	230719	46
Morawa	536314	36	66144	61	63246	12	18737	41	65923	37	750365	87
Austr. niż.	4151625	06	334151	28	389137	64	96495	90	312625	08	5284034	96
Austr. wyż.	220969	96	35668	78	21017	10	9854	22	26555	38	314065	44
Solnogród	119632	82	8089	09	5505	50	2837	16	15322	72	151387	29
Śląsk	138125	66	20477	76	18711	64	9219	04	20948	35	207482	45
Styrya	390656	28	20279	28	51557	64	11290	85	61721	98	535506	03
Tyrol - Vor.	169446	88	11163	68	11484	52	8127	13	24089	90	224312	11
Trentino	10356	64	555	74	1931	59	891	27	6764	70	20499	94
Razem	8086151	56	688368	52	886320	29	254674	80	1106510	13	11022025	30

c) Wyszczególnienie zapomóg.

Stowarzyszenie	1. Chorym		2. Nie mającym zajęcia				3. Inwalidom	
			w miejscu wraz z koszt. przesied.		w podróży			
	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	645192	12	342246	60	81385	96	228012	—
Bukowina	20341	52	6792	40	1142	96	3597	70
Dalmacya	11306	80	4440	—	541	60	91	—
Galicja*)	201021	78	59519	26	7510	50	87465	—
Karyntya	34421	28	10465	40	20902	40	2850	—
Kraina	41643	22	6136	90	10676	36	11621	—
Pobrzeże	79061	64	35497	92	9353	82	13012	—
Morawa	279963	—	98869	86	40643	54	51027	50
Austria niższa	2004192	46	797618	46	139161	44	702794	90
Austria wyższa	93114	74	28547	70	52126	52	22110	—
Solnogród	38175	02	8194	80	33352	32	15772	34
Śląsk	66588	90	23514	94	11530	88	17777	—
Styrya	212204	64	27561	62	49665	40	60198	64
Tyrol i Vorarlberg	71090	22	21012	82	55049	04	13262	—
Trentino	6614	80	2330	—	1084	44	—	—
Razem	3804932	14	1472748	68	514127	18	1229591	08

Stowarzyszenie	4. Koszta pogrzebowe		5. Sierotom		6. Inne zapomogi		Razem (od 1 do 6)	
	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	78252	—	55810	—	68100	60	1498999	28
Bukowina	2230	—	1131	—	1766	80	37002	38
Dalmacya	852	30	84	—	164	24	17479	94
Galicja*)	47530	10	699	—	78155	—	481900	64
Karyntya	2330	—	3372	—	1338	70	75679	78
Kraina	5517	24	3448	—	2261	60	81304	32
Pobrzeże	7790	—	4374	—	7568	18	156657	56
Morawa	33593	80	19856	—	12360	66	536314	36
Austria niższa	192249	68	164005	—	151603	12	4151625	06
Austria wyższa	12222	—	5161	—	7688	—	220969	96
Solnogród	3740	34	752	—	19646	—	119632	82
Śląsk	8134	06	7083	50	3496	38	138125	66
Styrya	17625	44	6104	—	17296	54	390656	28
Tyrol i Vorarlberg	4766	12	2154	—	2112	68	169446	88
Trentino	300	—	—	—	27	40	10356	64
Razem	417133	08	274033	50	373585	90	8086151	56

*) Włącznie z datami zlanego z „Ogniskiem“ Stow. „Wzajemna pomoc“.

IV. Zapomogi w międzynarodowych Związkach.

Postanowienia dotyczące pobierania zapomogi dla	1. Bułgaria Błgarsko typografsko drużestvo (Sofia)			2. Dania Dansk Typografforbund (Kopenhaga)			3. Niemcy Verband der Deutschen Buchdrucker (Berlin)		
	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas
Chorych	52, względ. 26 tygodni	Frk. 1·50 dziennie	13 tygodni i więcej	Stolica: 6 tygodni ¹⁾ Prowincja: 13 tygodni	2 K dziennie ²⁾	26 tygodni w ciągu jednego roku	13 tygod. 1) 26 " 52 "	Mk. 1·40 dziennie ²⁾	13 tygodni 26 " 52 "
Inwalid.							5 l. względ. 200 wkład. ³⁾ 10 l. względ. 400 wkład. ⁴⁾ 15 l. względ. 600 wkład. ⁵⁾	1 mk. dziennie ⁶⁾	do końca życia
Wdów									
Sierot									
Nie mających pracy w miejscu	52 tygodnie	Frk. 1·50 dziennie	9, względ. 13 tygodni	50 tygod. ³⁾ 200 "	K 1·25 " 1·75 dziennie, pomocnicy K — 75, względ. 1 K	20 tygodni w ciągu jednego roku	75 tygod. ⁷⁾ 100 " 150 " 750 "	Mk. 1·25 " 1·50 " 1·50 dziennie	10 tygodni 10 " 20 " 40 "
Nie mających pracy w podróży	?	5 frk. za podróż przez Bułgarię		6 tygodni, dla nowo-wypisan. 1 tydzień	K 1·25 dziennie	20 tygodni w ciągu jednego roku	6 tygodni 75 "	Mk. 1— " 1·25 dziennie	280 dni
Koszta pogrzebu	?	200 frk.		Stol. 1—2 lat 2—5 " 5 lat i w. Prowin. 1—2 l. 2—5 " 5—15 " 15—25 " 25 l. i w.	100 K ⁴⁾ 200 " 300 " 100 " 200 " 300 " 400 " 500 "		13 tygod. 50 " 500 " 1000 "	50 mk. 100 " 150 " 200 "	
Koszta przesiedlenia	?	30 frk.		50 tygodni	do 50 K		13 tygodni	w miarę oddalenia i czasu należenia	
Ochrona cennika		Frk. 1·50 dziennie		13 tygodni	2 K dziennie i 1 K tygodniowo na każde dziecko do 14 roku życia, lecz najwyżej 18 K tygodniowo; — pomocnicy połowę			2 mk. dziennie	10 tygodni
Uwagi				1) Dla przybyłych uprawnionych 1 tydzień; — 2) członkowie, którzy zachorują w podróży, otrzymują tylko bezpłatne zaopatrzenie w szpitalu; — 3) dla przybyłych uprawnionych 26 tygodni; jeżeli członek w trzech po sobie następujących latach wybrał za 60 tygodni zapomogę, musi dla ponownego nabycia praw przez 50 tygodni opłacać wkładki; — 4) dla przybyłych pokrywa się koszta pogrzebowe.			1) Dla przybyłych uprawnionych 1 tydzień; — 2) dla członków, którzy zachorują w podróży, tylko bezpłatne zaopatrzenie w szpitalu, po opuszczeniu szpitala otrzymują za każdy tydzień choroby 1 mk. aż do 7 tyg.; — 3) dla tych, którzy przystąpili w ciągu roku; — 4) dla przystęp. po upływie roku; — 5) dla przystęp. po 5 l.; — 6) kto oprócz powyż. czasu należ. zapł. 800 wkł. więc., otrz. mk. 1·25; — 7) dla przybyłych uprawnionych 26 tygodni.		

Postanowienia dotyczące pobierania zapomogi dla	4. Alzacya i Lotaryngia Verband der Elsass-Lothringischen Buchdrucker (Strassburg)			5. Finlandya Finska Typografförbundet (Helsingfors)			6. Rjeka Società tipografica Fiumana (Rjeka)		
	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas
Chorych		jak w Niemczech					26 tygodni	K 1·80 dziennie	26 tygodni
Inwalid.		jak w Niemczech							
Wdów									
Sierot									
Nie mających pracy w miejscu		jak w Niemczech		?	1 frk. dziennie	30 dni w jednym roku ¹⁾	52 tygodnie	2 K dziennie	91 dni
Nie mających pracy w podróży		jak w Niemczech ¹⁾		26 tygodni	1 frk. dziennie	90 dni	?	3 K	
Koszta pogrzebu		jak w Niemczech					26 tygodni	100 K	
Koszta przesiedlenia	75 tygodni	stosownie do czasu należenia							
Ochrona cennika		dla niezo-natych mk. 2·50 dzien-nie, dla zo-natych 3 mk. dzien-nie	70 dni					2 K	
Uwagi	1) W jednej i tej samej stacyi płatniczej jednak tylko raz w ciągu 6 tygodni.			1) Jeżeli członek następnie udaje się w podróż, potrąca mu się pobrane dni bezkondycyjne od dni podróży.					

Postanowienia dotyczące pobierania zapomogi dla	7. Francya			8. Włochy			9. Kroacya		
	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas
Chorych	12 miesięcy	2 frk. dziennie	6 tygodni	.	1)	.	6 tygodni	K 17:20 tygodniowo	na cały czas choroby
Inwalid.	.	.	.	.	1)	.	10 lat	10 K tygodniowo	do końca życia
Wdów	.	.	.	.	1)	.	10 lat	300 K odprawy ¹⁾	.
Sierot	.	.	.	.	1)	.	10 lat	4 K miesięcznie	do 14 roku życia
Nie mających pracy w miejscu	12 miesięcy	2 frk. dziennie	6 tygodni	52 tygodnie	40 cts. dziennie za każde 5 cts. wkładki tygodniowej	8 tygodni po należeniu niżej 5 lat; 12 tygodni po należeniu wyżej 5 lat ²⁾	.	.	.
Nie mających pracy w podróży	6 miesięcy	za 40 km 2 frk., za każde dalsze 20 km 50 cts.	3 lata ¹⁾	52 tygodnie	5 cts. za każdy odbyty kilometr z dołu	.	6 tygodni	K 5:20 ²⁾	.
Koszta pogrzebu	.	.	.	.	.	.	6 tygodni	120 K	.
Koszta przesiedlenia	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Ochrona cennika	6 miesięcy	Frk. 3:50 dziennie	3 miesiące	3)	lirów 2:50 " 2:— uczniowie: lirów 2:— " 1:50	8 tygodni 8 " — 8 tygodni 8 "	.	wedle potrzeby	.
Uwagi	1) W ciągu tych trzech lat może podróżny pobrać 150 frk.			1) Te działy zapomóg istnieją w poszczególnych sekcjach, są jednak niezależne od Związku; — 2) wypłaca się albo tylko zapomogę dla bezkondycyjnych, albo też tylko zapomogę dla podróżnych (viaticum); — 3) wsparcie to wypłaca się każdemu koledze, bez względu na to, czy niedawno przystąpił, lub też wcale nie jest członkiem.			1) Za każdy dalszy rok o 10 K więcej; — 2) w uwzględnienia godnych wypadkach wyższa; prócz Zagrzebia wypłaca się zapomogę dla podróżnych (viaticum) także w Essegg i Vukovar. — Przybyli członkowie opartych na wzajemności Związków wstępują po zapłaceniu jednej wkładki w prawa członków miejscowych. Koledzy, którzy w podróży zachorują, traktowani bywają jak członkowie miejscowi.		

Postanowienia dotyczące pobierania zapomogi dla	10. Luksemburg			11. Niderlandy			12. Norwegia		
	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas
Chorych	13 tygodni	Frk. 2:50 dziennie	52 tygodnie	.	.	.	13 tygodni	K 2:65 dziennie	13 tygodni ¹⁾
Inwalid.	10 lat 15 " 20 "	25 cts. dz. 33 1/2 " " 50 " "	do końca życia	15 lat ¹⁾	2 złr. tygodniowo	do końca życia	260 tygod. 520 " 780 " 1040 "	15 K mies. 20 " " 30 " " 40 " "	.
Wdów	.	.	.	.	.	.	najmniej 260 tyg.	500 K ²⁾	.
Sierot	.	.	.	.	.	.	najwyżej 780 tyg.	1000 "	.
Nie mających pracy w miejscu	.	.	.	52 tygodnie	5 złr. tygodniowo	6 tygodni	26 tygodni	1 K dziennie	70 dni
Nie mających pracy w podróży	13 tygodni	Frk. 2:50	raz w roku	52 tygodnie	50 cts. dziennie i nocleg	nieograniczony	13 tygod. ³⁾ 26 " ⁴⁾	1 K dziennie	90 dni
Koszta pogrzebu	13 tygodni	200 frk.	.	.	.	.	13 tygodni	85 K	.
Koszta przesiedlenia	52 tygodnie	Frk. 7:50 ¹⁾ " 15:— ²⁾	.	.	.	.	26 tygodni	3 miejsca na okręcie ³⁾	.
Ochrona cennika	.	.	.	.	.	.	.	2 K dziennie	.
Uwagi	1) Zapomoga na podróż dla nieżonatych; — 2) dla żonatych.			1) Prócz tego wymagany jest osiągnięty 55 rok życia.			1) Za dalsze 13 tygodni K 1:65 dziennie, jeżeli przez następne 26 tygodni w kondycji uiszczano wkładki; — 2) za każde dalsze 52 tygodnie należenia zwiększa się zapomoga ta o 50 K; — 3) dla przystępujących w ciągu 4 tygodni po wypisie; — 4) dla później przystępujących; — 5) tylko między poszczególnymi miastami w obrębie Związku norweskiego.		

Postanowienia dotyczące pobierania zapomogi dla	19.			20.			21.		
	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas	czas należ.	wysokość	przez czas
	Węgry								
	Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Węgrzech (Budapeszt)			Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Preszburgu (Preszburg) (umowa prowizoryczna)					
Chorych	26 tygod. 52 „ 1)	2 K dzien., następnie 1 K dzien.	1 rok — po roku choroby	jak w Budapeszcie					
Inwalid.	520 tyg. 780 „ } ²⁾ 1300 „ } 780 tyg. 1040 „ } ³⁾ 1560 „ }	10 K tyg. 12 „ „ 14 „ „ dto.	do końca życia	jak w Budapeszcie					
Wdów	260 tygod. 520 „ 1040 „	50 K 400 „ 500 „	.	260 tyg. 520 „	150 K 400 „	.			
Sierot	520 tygod.	8 K miesięcznie	do 14 roku życia	jak w Budapeszcie					
Nie mających pracy w miejscu	52 tyg. ⁴⁾ 104 „ ⁵⁾	K 1-60 dziennie	91 dni ⁶⁾	jak w Budapeszcie					
Nie mających pracy w podróży	13 tygod., ⁷⁾ względnie 1 tydzień ⁸⁾	K 1-20 dziennie	180 dni	jak w Budapeszcie					
Koszta pogrzebu	26 tygodni	100 K	.	jak w Budapeszcie					
Koszta przesiedlenia	52 tygod. 104 „ ⁹⁾	30 K	.	jak w Budapeszcie					
Ochrona cennika	.	w miarę potrzeby	.	jak w Budapeszcie					
Uwagi	1) 3) 5) 7) 9) Dla później przystępujących; — 2) 8) dla przystępujących w ciągu 4 tygodni po wypisie; — 4) dla przybywających z zagranicy, mających prawa w Stowarzyszeniu macierzystem, 26 tygodni należenia w Węgrzech; — 6) wypłaćeni uzyskują prawo do tej zapomogi znów po 26-tygodniowym płaceniu wkładek.			jak w Budapeszcie					

V. Umowa wzajemności

zawarta na

Międzynarodowej konferencji drukarzy w Strassburgu w dniach
14 i 15 kwietnia 1903.

Stosownie do wymagań statutów, względnie uchwał lub rozporządzeń dotyczących organów, jakoteż, by zasada wolnego przesiedlania się z miejsca na miejsce była skutecznie w czyn wprowadzoną, zawarły powyżej wymienione Związki umowę wzajemności, a przyjęte obustronnie zobowiązania uregulowano w następujących postanowieniach:

Art. 1.

Członkowie. Jako członkowie uznani będą ci koledzy, którzy w obu zawierających umowę Związkach w myśl ich statutów jako tacy są uważani, wszelkim zobowiązaniom swym względem Związku, którego ostatnio byli członkami, uczynili zadość, a dalej *natychmiast po przybyciu* do danej miejscowości, w razie zaś ważnych przeszkód najpóźniej *w ciągu dni ośmiu* zgłosili się u odnośnych funkcyjaryuszów Stowarzyszenia z przepisaniem statutu legitymacjami.

Przy zaofiarowaniu kondycyi za granicą mają członkowie obowiązek we własnym interesie zasięgnąć *bezwarunkowo* u dotyczących funkcyjaryuszów związkowych informacji o stosunkach cennikowych. W razie zaniedbania tego obowiązku przypiszą sami sobie dotyczący członkowie wypływające stąd konsekwencje.

Wykluczeni od przyjęcia są tacy koledzy, którzy korzystając z okazji nieporozumień cennikowych, względnie strejku, zajmują lub zajmowali miejsca strejkujących kolegów, dalej przez świadome zaofiarowanie swej pracy za niższą płacę stojących w kondycyi kolegów z zajmowanych przez nich miejsc wyprą, płatną poniżej cennika kondycję przyjmą, lub z jednego z pozostających w stosunku wzajemności Stowarzyszeń z jakichkolwiek powodów zostali wykluczeni.

Jeżeli zgłaszający się do przyjęcia był już przedtem członkiem opartego na wzajemności Związku, lub w obrębie tegoż jako nieczłonek kondycjonował, wówczas musi on również w organie Stowarzyszenia odnośnego Związku być ogłoszonym. O ewentualnych przeszkodach należy donieść Zarządowi tego Związku, w którym zgłoszenie do przyjęcia nastąpiło. Jeżeli przeciw ogłoszonemu do przyjęcia wpłyną zarzuty, wówczas może on być przyjętym tylko za zgodą tego Zarządu centralnego, z którego protest wyszedł.

Art. 2.

Przejście. Zawierające umowę Związki zobowiązują się co do każdego członka (Art. 1), który z obrębu jednego Związku przejdzie w obręb drugiego, odstąpić od żądania:

- a) jakiegokolwiek wpisowego;
- b) przedłożenia świadectwa lekarskiego;
- c) dowodu co do wieku.

Art. 3.

Płacenie wkładek. Od dnia wstąpienia do kondycyi w obrębie drugiego zawierającego umowę Związku, członkowie są obowiązani uiszczać statutem przepisane wkładki do tegoż Związku.

Zawierające umowę strony zobowiązują się uznać wpłacone przez członka w Stowarzyszeniu macierzystym lub w innych Stowarzyszeniach, opartych na wzajemności, wkładki, przez wliczenie tychże do odnośnych funduszów i zapewnienie statutem przepisanych zapomóg, po osiągnięciu ustanowionego w Art. 4 czasu należenia.

Zresztą podlegają członkowie obu stron każdorazowym statutom i postanowieniom regulaminowym, obowiązującym w obrębie ich pobyty.

Art. 4.

Zapomogi. W razie zachodzącej potrzeby wspierania członków (Art. 1), ustanawiają zawierające umowę Związki następujące świadczenia:

a) *Zapomoga w podróży.* Każdy towarzysz, należący do jednego z zawierających umowę Związków, który podróżuje w obrębie drugiego Związku, otrzyma, jeżeli się wykaze, że zapłacił ogółem najmniej . . . wkładek tygodniowych, zapomogę podróżną w takiej samej wysokości, jaką członkowie danego Związku pobierają.

b) *Zapomoga dla pozostających bez zajęcia w miejscu.* Prawo do tej zapomogi mają ci bez pracy pozostający członkowie obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem najmniej . . . wkładek tygodniowych zapłacili, z których najmniej 26 wkładek w kondycyi w obrębie tego Związku zapłaconych być musi, do którego po zapomogę się zgłaszają. Wysokość i czas trwania tej zapomogi oznaczają odnośne postanowienia dotyczącego Związku.

Koszta przesiedlenia, względnie kosztu podróży ponosi ten Związek, w którego obrębie dotyczący członek ostatnio pracował i wkładki uiszczal.

c) *Zapomoga w chorobie.* Członkowie obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem najmniej . . . wkładek tygodniowych zapłacili, wstępują z chwilą objęcia kondycyi we wszelkie prawa członków dotyczącego Związku. Zapomoga, pobrana w Związkach, opartych na wzajemności, nie będzie wliczoną.

Członkowie, którzy zachorowali w podróży, a zapłacili ogółem najmniej . . . wkładek tygodniowych, otrzymają, stosownie do przepisów odnosnych statutów, zaopatrzenie w szpitalu lub zapomogę w chorobie przez przeciąg jednego roku.

d) *Zapomoga dla inwalidów.* Prawo do zapomogi dla inwalidów osiąga ją członkowie obu zawierających umowę Związków, jeżeli się wykażą, że ogółem najmniej . . . wkładek tygodniowych zapłacili, z których najmniej 52 wkładek w kondycyi bezpośrednio przedtem zapłaconych być musi w obrębie tego Związku, do którego zgłoszono się po zapomogę. W razie zupełnej niezdolności do pracy, spowodowanej wypadkiem w zajęciu, odstępuje się od żądania zapłacenia wspomnianych 52 wkładek, jeżeli członek wogóle na podstawie wpłaconych wkładek uzyskał prawo do pobierania zapomogi inwalidowej. Wysokość zapomogi oznaczają każdorazowo obowiązujące postanowienia dotyczącego Związku. Inne stopniowanie, niż na lata należenia, nie może mieć miejsca.

e) *Zapomoga w razie śmierci* (zapomoga dla wdów i sierot). Prawo do tej zapomogi mają pozostałe osoby po tych członkach obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem zapłacili najmniej . . . wkładek tygodniowych, z których najmniej 52 wkładek w kondycyi bezpośrednio przedtem zapłaconych być musi w obrębie tego Związku, do którego zgłoszono się po zapomogę. W razie, gdyby członek do pobrania zapomogi dla pozostałych nie był jeszcze uprawniony, zostaną wypłacone zwykle koszty pogrzebu.

W razie śmierci członka w podróży ponosi odnośny Związek kosztu skromnego pogrzebu.

Art. 5.

Przy obliczaniu czasu należenia do poszczególnych gałęzi zapomóg będą brane w rachubę tylko te wkładki uiszczane do kas Związków, opartych na wzajemności, które zapłacone zostały w kondycyi.

Postanowienia ogólne i końcowe.

Art. 6.

Oba zawierające umowę Związki zobowiązują się nie wchodzić z żadnem w obrębie drugiego Związku istniejącem Stowarzyszeniem drukarzy i t. d. z podobnymi celami w stosunek wzajemności; dalej zobowiązują się oba Związki, nie uznawać wystawionej w ich obrębie przez inne Stowarzyszenie legitymacyi.

Art. 7.

Z wejściem w życie powyższej umowy tracą moc obowiązującą wszelkie inne dawniejsze układy między dwoma zawierającymi umowę Związkami. Ewentualne zmiany statutów lub też ogłaszanie rozporządzeń w jednym z obu Związków, mające jakikolwiek wpływ na niniejszą umowę wzajemności, należy natychmiast centralnemu Zarządowi drugiego Związku z należytem objaśnieniem do wiadomości podać.

Art. 8.

Umowa ta obowiązuje tak długo, dopóki jedna albo druga strona nie zażąda rewizyi tejże, lub też zgłosi swe cofnięcie się. Żądanie rewizyi lub też zgłoszenie cofnięcia się nastąpić ma na sześć miesięcy przed utratą mocy obowiązującej tej umowy.

Art. 9.

Umowa ta może także natychmiast utracić swą moc obowiązującą, jeżeli jeden ze Związków, umowę tę zawierających, dopuści się jaskrawego naruszenia lub kilkakrotnego obejścia postanowień, w niej zawartych.

Wszelkie nieporozumienia między będącymi w stosunku wzajemności Związkami, jeżeli oba Związki do zgody nie doprowadzą, ma rozstrzygać sąd polubowny, ustanowiony przez interesowane organizacje, z przyzwaniem międzynarodowego sekretarza.

Umowa ta została w trzech równobrzmiących egzemplarzach wygotowaną i własnoręcznie podpisaną i wchodzi w życie z dniem . . .

Każda z zawierających umowę stron zatrzymuje jeden egzemplarz niniejszej umowy, podczas gdy trzeci egzemplarz złożony został w międzynarodowym sekretariacie drukarskim.

Pozostawione w tej umowie wolne miejsca odnoszą się do czasu należenia członków; co do tej kwestyi nastąpi porozumienie się z każdym pozostającym w stosunku wzajemności Związkiem z osobna, a termin wejścia w życie tych postanowień ogłoszony będzie w organach związkowych.

VI. STATYSTYKA PŁAC

zebrana w tygodniu od 7 do 12 kwietnia 1902.

Przewodnictwo Związku, zachęcane przez międzynarodowy sekretaryat drukarski, zebrało w powyższym czasie statystykę płac, której wyniki w tej pracy przejrzyście przedstawione zostały. Już pobieżny rzut oka na poszczególne wykazy wskazuje, że tym razem udało się pole do badań — w porównaniu do dawniejszych w tym kierunku usiłowań — znacznie rozszerzyć i tym sposobem osiągnąć materiały do opracowania dokładniejszy, niż dotychczas.

Odstępując od dotychczasowego sposobu badań oficynami, rozdano tym razem między wszystkich kolegów kwestyonaryusze, które każdy sam wypełnił i które tylko tam przez mężów zaufania oficyny wypełnione zostały, gdzie absolutnie pewnych dat od pojedynczych osób otrzymać nie było można. Przy opracowywaniu statystyki uwzględniono tylko te podane płace, które odnosiły się do **pełnego tygodnia od 7 do 12 kwietnia 1902**, a osiągnięte zostały w ciągu cennikiem określonego **dziewięciogodzinnego czasu pracy** (a zatem *nie licząc* ewentualnej zwwyżki zarobku przez pracowanie poza godzinami).

Zebrany w ten sposób materiał opracowały, na podstawie jednolitych formularzy, przede wszystkim we własnym zakresie działania poszczególne Stowarzyszenia związkowe, a przez szacowne współpracownictwo dotyczących funkcyonaryuszów Stowarzyszeń umożliwiono Związkowi dostarczenie na czas międzynarodowemu sekretaryatowi drukarskiemu potrzebnych mu sumarycznych dat do opracowania dzieła, obejmującego wszystkie organizacje drukarskie, tak oparte na wzajemności, jakoteż i nie pozostające w stosunku wzajemności.

Sposób czynienia badań za pomocą kwestyonaryuszy, rozdawanych każdej jednostce z osobna, okazał się zatem — co dla nas będzie wskazówką na przyszłość — doskonałym, dlatego też pragniemy z wynikami badań zaznajomić naszych członków Związku. Ogólny materiał, jaki Związkowi dostarczono, został przez podpisanego w rozmaitych kierunkach przerobiony i obejmuje, co następuje:

1. a)–c) Pogląd na rozmiar badań statystycznych (str. 79).
2. Wykaz ogólnej liczby zatrudnionych w drukarniach dziełowych i odlewniach czcionek osób, należących do zawodu, ze szczególnem przytoczeniem wynagradzanych *niżej, wedle lub wyżej* minimum (str. 80 i 81).
3. Takież wykaz osób, zatrudnionych przy codziennych pismach (str. 80 i 81).
4. Wykaz przeciętnej ogólnej płac osób, zajętych w drukarniach dziełowych, względnie odlewniach czcionek (str. 82).
5. Takież wykaz, odnoszący się do osób, zajętych przy pismach codziennych (str. 82).
6. Zestawienie porównawcze przeciętnych płac wszystkich osób, zajętych w drukarniach i odlewniach czcionek (wraz z pracującymi przy dziennikach) w latach 1902 i 1899 (str. 83).
7. a)–f) Wykazy szczegółowe pobranych płac w drukarniach dziełowych i odlewniach czcionek w tygodniu od 7 do 12 kwietnia 1902, uporządkowane wedle klas cennikowych (str. 84 i 89).
8. a)–f) Takież wykazy, odnoszące się do płac przy pismach codziennych (str. 90–94).
9. Zestawienie porównawcze przeciętnych płac z poszczególnych klas cennikowych (str. 95).

Z pojedynczych wykazów wyszczególniamy pokrótce następujące ważniejsze daty:

Wypełnione kwestyonariusze wpłynęły z 196 *miejsowości*, 765 *oficyn* i od 9273 *osób*. Ponieważ w czasie badań w całym obrębie Związku znajdowało się 340 *miejsowości*, w których istniały drukarnie, firm zaś blisko 1000, a 11164 *osób* należących do zawodu (nie licząc uczniów), przeto okazuje się, że rozporządzano wykazami z 58% wszystkich *miejsowości*, 76.5% wszystkich *oficyn* i od 83.06% wszystkich *osób* należących do zawodu. (W czasie ostatnich badań statystycznych w roku 1899 były wykazy tylko z 169 = 52% wszystkich *miejsowości*, 562 = 60.7% wszystkich *oficyn* i od 82% wszystkich *osób* należących do zawodu).

W *drukarniach dzielowych* i *odlewniach* było ogółem 7617 *osób* (6805 *związkowców*, 812 *niezwiązkowców*) zatrudnionych, z których wynagradzanych było 255 = 3.35% *niżej* minimum, 2007 = 26.36% *wedle* minimum i 5355 = 70.29% *wyżej* minimum.

Przy *pismach codziennych* było ogółem 1656 *osób* (1521 *związkowców*, 135 *niezwiązkowców*) zatrudnionych, z których wynagradzanych było 8 = 0.48% *niżej* minimum, 219 = 13.21% *wedle* minimum i 1429 = 86.3% *wyżej* minimum.

Zauważyć jednak należy, że we wszystkich wykazach odnośnie do *maszynistów* i *drukarzy*, którzy *więcej niż jedną* maszynę obsługują, podano tę kwotę jako minimum, która po doliczeniu należacej się im cennikowej dopłaty do minimum wypadła. Odpowiednio do tego przyjęto też podział na kategorie: *niżej*, *wedle* i *wyżej* minimum.

Przy *zestawieniu porównawczem przeciętnych płac* z lat 1902 i 1899 musiano uwzględnić to, że z ostatnio wymienionego roku nie miano do dyspozycji oddzielnych cyfr porównawczych, odnoszących się do *osób zajętych przy dziełach i dziennikach*, i dlatego jako cyfry porównawcze dla tych dwóch lat musiały być użyte płace przeciętne, wynikające ze zsumowania cyfr obu tych kategorii *personalów*. Przy następnej statystyce będzie już możliwem, na podstawie obecnie dokonanych badań dać oddzielny przegląd także co do porównania przeciętnych płac.

Wykazy szczegółowe umożliwiają porównanie poszczególnych płac z płacami przeciętnymi sześciu klas cennika normalnego i nie potrzebują też skutkiem przystępnego przedstawienia komentarzy. Zaznaczyć tu wypada, że w osobnych działach przedstawione też zostały daty, odnoszące się do *pracujących przy dziełach i dziennikach*.

Statystyka ta zawiera wogóle rzeczy ciekawych dość, dlatego poleca się ją uwadze naszych członków.

Józef Dworzaczek
sekretarz Związku.

Daty nadesłano			Nadesłane daty odnoszą się do																					
			Zarządów drukarni	korektorów	lanczów	zecerów ręcznych		zecerów maszynowych	starszych maszynistów	maszynistów			drukarzy			Zarządów odlewni	odlewniczy przy maszyn. komplet.	odlewniczy czcionek wogóle	stereotypów	galwanoplastyków	Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało		
						w stałej placji	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej	maszynistów rotac. przy 1	przy 1	przy 2								przy więcej	
																								maszynach
z okręgu Stowarzyszenia	z miejscowości	z officyn																						
a) w drukarniach dziełowych, względnie odlewniach czcionek:																								
Czechy .	73	189	67	36	90	1026	274	9	8	95	159	28	2	11	21	22	3	7	22	2	2	1884	135	
Bukowina	4	11	8	.	4	49	.	.	.	1	2	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	67	4	
Dalmacya	3	11	6	.	4	39	4	.	.	1	3	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	61	13	
Galicja . .	13	53	17	5	2	219	125	1	3	11	21	13	1	4	1	1	.	1	2	.	.	427	27	
Karyntya .	3	10	4	3	1	40	16	1	.	5	8	1	.	1	2	.	.	.	.	.	.	82	1	
Kraina .	4	9	9	3	5	70	5	.	2	.	9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	103	.	
Pobrzeże .	2	22	15	2	.	125	10	.	3	3	27	4	.	4	.	.	.	.	.	2	.	195	6	
Morawa .	28	58	28	10	44	338	29	3	4	8	34	17	2	7	9	3	.	1	3	.	.	540	1	
Austria n.	15	167	53	109	175	1452	487	17	24	130	234	1	7	235	39	1	13	53	119	13	11	3173	578	
Austriaw.	12	30	10	11	12	189	9	2	3	7	28	2	.	1	4	1	.	.	.	3	.	282	6	
Solnogród	2	12	7	1	1	43	3	.	.	5	5	.	.	1	1	.	.	.	.	1	.	68	6	
Śląsk . .	9	24	13	9	12	103	10	.	1	15	12	3	.	2	3	.	.	.	2	.	.	185	12	
Styrya . .	13	28	21	11	7	183	37	.	2	17	20	2	2	2	3	.	1	.	1	.	.	309	10	
Tyrol-Vor.	9	24	10	7	2	93	34	.	1	15	16	7	.	.	.	.	1	.	1	2	.	189	9	
Trentino .	6	16	5	1	.	36	.	.	.	3	4	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	52	4	
15 Stow.	196	664	273	208	359	4005	1043	33	51	316	582	88	14	268	83	28	18	62	150	23	13	7617	812	
b) przy pismach codziennych:																								
Czechy .	5	17	1	13	31	35	199	21	2	5	1	1	10	3	1	.	.	.	.	8	.	331	13	
Bukowina	1	2	.	.	2	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	
Galicja . .	2	16	.	.	.	149	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	149	6	
Karyntya .	1	1	.	1	1	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	
Kraina . .	1	2	.	.	.	8	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	
Pobrzeże .	2	12	1	.	13	7	49	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	.	73	.	
Morawa .	3	8	.	.	11	60	.	9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	80	.	
Austria n.	1	15	.	49	71	131	304	72	.	.	.	.	17	13	.	.	.	.	.	48	.	705	101	
Austriaw.	1	3	.	.	5	10	22	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	38	.	
Solnogród	1	5	.	.	5	2	17	4	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	29	2	
Śląsk . .	2	3	.	.	4	4	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	.	
Styrya . .	1	4	.	9	10	23	43	18	.	1	1	.	3	.	.	.	.	.	.	2	.	110	1	
Tyrol-Vor.	3	9	.	.	15	37	8	3	.	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	67	12	
Trentino .	1	4	.	1	2	29	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	33	.	
14 Stow.	25	101	2	73	170	352	799	134	3	7	5	1	33	16	1	.	.	.	.	60	.	1656	135	
c) Rekapitulacya:																								
Suma z a)	196	664	273	208	359	4005	1043	33	51	316	582	88	14	268	83	28	18	62	150	23	13	7617	812	
„ „ b)	.	101	2	73	170	352	799	134	3	7	5	1	33	16	1	.	.	.	.	60	.	1656	135	
Razem	196	765	275	281	529	4357	1842	167	54	323	587	89	47	284	84	28	18	62	150	83	13	9273	947	

2. Wykaz ogólnej liczby zatrudnionych w drukarniach dziełowych i odliczeniem wynagradzanych niżej,

Rodzaj zatrudnienia	Z podanych w tej tabeli osób,																				
	Czechach			Bukowinie			Dalmacyi			Galicyi			Karyntyi			Krainie			Pobrzeżu		
	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej
m i n i m u m																					
Zarządcy drukarni . . .	.	.	67	.	.	8	.	.	6	.	.	17	.	.	4	.	.	9	.	.	15
Korektorzy	.	3	33	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	3	.	.	.	3	.	.	2
Łamacze	.	1	89	.	.	4	.	1	3	.	.	2	.	1	.	.	.	5	.	.	.
Zec. ręczni w stał. płacy	32	506	488	.	18	31	10	19	10	5	35	179	.	12	28	.	26	44	.	37	88
„ „ na obliczenie	76	20	178	.	.	.	.	2	2	12	12	101	2	14	.	.	.	5	.	1	9
„ maszynowi . . .	.	4	5	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Starsi maszyniści . . .	.	3	5	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	2	.	.	.	3
Maszyniści rotac. przy																					
1 maszynie	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Maszyn. przy 1 maszyn.	1	44	50	.	1	.	.	1	1	2	8	.	1	4	.	.	.	.	2	1	.
„ „ 2 „	24	21	114	.	2	.	2	1	4	.	17	.	.	8	.	.	9	2	5	20	.
„ „ więcej m.	14	3	11	.	3	.	2	1	1	.	13	.	.	1	.	.	.	1	.	3	.
Drukarze przy 1 prasie	2	6	3	.	.	.	.	.	.	1	.	3	.	1	.	.	.	.	1	3	.
„ „ 2 pras.	7	8	6	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.
„ „ więc. pras.	14	.	8	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Zarządcy odlewni . . .	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Odlewacze czcionek	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
„ przy masz. komplet.	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Odlew. czcionek wogółe	.	6	16	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Stereotypczy	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.
Galwanoplastycy . . .	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Ogólna liczba osób . .	172	625	1087	.	18	49	14	24	23	24	49	354	2	14	66	.	26	77	3	47	145
Z tych do Związku <i>nie</i>																					
należało	42	25	68	.	2	2	4	6	3	7	2	18	.	.	1	.	.	.	1	5	.

3. Wykaz ogólnej liczby zatrudnionych przy codziennych pismach osób, niżej, wedle lub

Zarządcy drukarń	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Korektorzy	.	.	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Łamacze	.	.	31	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13
Zec. ręczni w stał. płacy	.	7	28	.	2	5	.	.	.	.	.	.	.	1	6	1 6
„ „ na obliczenie	1	1	197	.	.	.	.	.	.	.	149	.	.	.	8	1 48
„ maszynowi	.	8	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
Starsi maszyniści	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Maszyniści rotacyjni przy 1 maszynie	.	.	10	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Maszyn. przy 1 maszyn.	.	2	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
„ „ 2 „	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
„ „ więc. ma- szynach	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Drukarze przy 1 prasie	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
„ „ 2 pras.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Stereotypczy	.	.	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Ogólna liczba osób	1	18	312	.	2	7	.	.	.	.	149	.	1	8	.	71
Z tych do Związku <i>nie</i> należało	.	.	13	.	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.	.	.

warniach czcionek osób, należących do zawodu, ze szczególnem przyto-
wedle lub wyżej minimum.

należących do zawodu, było wynagradzanych w

Morawie			Austrii niższej			Austrii wyższej			Solnogo- dzie			Śląsku			Styryi			Tyrolu i Vorarlbergu			Trentino			całym obrębem Związku				Razem osob
niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej	niżej	wedle	wyżej		
m i n i m u m																												
.	.	28	.	.	53	.	.	10	.	.	7	.	.	13	.	.	21	.	.	10	1	.	4	1	.	272	273	
.	.	10	.	.	109	.	.	11	.	.	1	.	.	8	.	.	11	.	.	7	.	1	.	.	.	204	208	
.	.	44	.	4	171	.	.	12	.	.	1	.	.	12	.	.	7	.	.	2	.	.	.	.	4	353	359	
1	175	162	5	460	987	.	181	107	.	12	31	.	45	58	1	88	94	2	27	64	2	25	11	57	1566	2382	4005	
4	2	23	.	45	442	.	.	9	.	.	3	.	.	9	11	7	19	2	1	31	.	.	.	107	91	845	1043	
.	3	.	.	.	17	.	.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	2	.	.	1	.	.	.	.	7	26	33	
.	.	4	.	.	24	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	48	51	
.	.	2	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	1	1	12	14	
.	5	3	.	19	111	.	.	7	.	1	4	.	.	15	.	10	7	1	1	14	.	3	.	2	88	226	316	
.	4	30	1	8	225	.	10	18	.	1	4	.	1	11	.	7	13	1	1	14	1	2	35	60	487	582		
.	3	14	.	.	1	.	.	2	.	.	1	.	.	2	.	1	1	2	.	5	3	.	.	21	10	57	88	
.	4	3	.	102	133	.	.	1	.	.	1	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	3	114	151	268		
.	3	6	.	9	30	.	3	1	1	.	.	2	.	1	1	2	1	.	.	.	.	.	11	24	48	83		
.	.	3	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	.	13	28		
.	.	.	.	.	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	18	18		
.	.	1	1	6	46	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	6	55	62	
.	.	3	.	15	104	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	23	127	150		
.	.	.	.	1	12	.	.	3	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	3	19	23		
.	.	.	.	1	10	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	3	12	13	
5	199	336	7	670	2496	1	94	187	1	14	53	3	49	133	13	116	180	5	33	151	5	29	18	255	2007	5355	7617	
.	1	.	3	112	463	1	5	.	1	2	3	1	6	5	2	2	6	2	3	4	.	4	.	64	175	573	812	

naależących do zawodu, ze szczególnem przytoczeniem wynagradzanych
wyżej minimum.

.	.	.	.	.	.	49	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	
.	.	.	11	.	.	71	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	73	73
.	8	52	.	100	.	31	.	.	5	.	5	.	4	.	.	10	.	15	.	.	.	.	2	.	.	170	170	
.	.	.	.	19	285	.	.	10	.	2	.	2	.	.	12	11	16	21	2	19	8	.	2	168	182	352	170	
2	3	4	.	.	72	.	.	22	.	17	.	.	2	.	.	43	1	7	.	.	.	.	1	22	776	799	170	
.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	8	10	2	1	.	.	.	.	2	26	106	134	3	
.	.	.	.	.	17	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	1	.	.	.	.	.	.	.	33	33	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	2	5	7	5	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1	.	.	1	.	1	1	3	5	5	.	
.	.	.	.	.	.	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	16	16	.	
.	.	.	.	2	.	46	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	
2	11	67	2	119	584	.	.	38	.	29	.	7	6	.	20	90	1	19	47	2	20	11	8	219	1429	1656	2	
.	.	.	.	14	87	.	.	.	.	2	.	.	.	.	1	.	1	8	3	.	.	.	1	23	111	135	2	

4. Wykaz przeciętnej ogólnej plac osób, zajętych w drukarniach działowych, względnie odlewniach czcionek.

W okręgu Stowarzyszenia	K o r o n									
	Zarządcy drukarni									
	korektorzy									
	łamacze									
	w stałej płacy					zecerzy ręczni				
	na obliczenie									
	zecerzy maszynowi									
	starsi maszyniści									
	maszyniści					drukarze				
	przy 1					przy 1				
przy 2					przy 2					
przy wziętej					przy wziętej					
przy 1					przy 1					
maszynach					prasaach					
Zarządcy odlewni										
odlewnicze czcionek przy maszyn. kompl.										
odlewnicze czcionek wogóle										
stereotypierzy										
galwanoplastycy										

Czechy	38-19	33-61	31-79	25-86	27-98	37-62	41-75	27-27	29-88	29-64	22-50	25- .	25-38	28-36	50-67	35-57	33-64	26- .	36- .	36- .
Bukowina	36-01	.	26- .	22-90	.	.	.	28- .	30- .	33-30	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Dalmacya	31- .	20-93	26-25	23- .	23- .	42- .	44-66	25- .	22-66	26-50	54- .	27-75	37- .	30- .	38- .	29- .	.	.	.	.
Galicya	46- .	36-40	36-50	29-35	29-32	.	.	31-66	35-76	41-38	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Karyntya	39-50	33-33	40- .	26-20	30- .	38- .	.	29-20	29- .	40- .	.	28- .	25- .	.	.	.	.	.	.	.
Kraina	44- .	32- .	34- .	26- .	28-40	.	36-50	29-50	29-50	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pobrzeże	37-60	39- .	38-54	25-72	31-20	.	39-66	27-22	27-22	25-50	.	27-50	.	.	.	.	.	.	.	.
Morawa	38-54	36-80	30-34	24-49	29-14	31- .	47-50	24- .	29-26	31-24	39- .	23-71	27- .	29- .	34- .	32- .	32- .	26- .	.	.
Austrya niska	50-49	37-83	35-33	29-59	42-45	48- .	51-50	31-54	36-45	35- .	43-14	29-49	30-05	32- .	45-92	34-81	36-16	40-61	36-27	.
Austrya wyższa	38- .	33- .	28-50	26- .	30-33	45-50	45- .	25-14	28-79	36- .	.	27- .	23-25	42- .	.	.	.	.	.	.
Sohnograd	37-71	34- .	32- .	26-67	32-33	.	.	26-40	28-40	.	.	26- .	23- .	.	.	.	.	.	.	.
Śląsk	31-70	30- .	27- .	23- .	25- .	.	70- .	26-60	26-70	25- .	.	23- .	18-30	.	.	.	.	.	.	.
Styrya	53-14	38-55	31-43	28-56	28-24	.	46- .	27-35	33-90	34- .	44- .	28- .	29- .	.	36- .	.	.	.	.	.
Tyrol-Vorarlberg	45- .	34- .	32- .	26-44	32-73	.	40- .	28-25	29-93	30-40	.	.	.	.	36- .	.	.	.	.	.
Trentino	25-20	24- .	18-97	.	.	.	.	20- .	22-25	21-33	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Przeciętna ogólna	39-47	34-04	31-63	25-38	30-01	40-35	46-26	26-84	29-31	31-48	40-53	26-55	26-44	32-27	42-15	35-60	30-26	29-93	36-13	.

5. Wykaz przeciętnej ogólnej plac osób, zajętych przy pisniach codziennych.

Czechy	52- .	41- .	45-87	29-23	43-02	45-05	55- .	30- .	38- .	44- .	37-20	30- .	26- .	.	.	.	.	.	.	.
Bukowina	.	.	30- .	23-07	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Dalmacya	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Galicya	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Karyntya	.	32- .	32- .	27- .	38-70	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kraina	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pobrzeże	60- .	.	43-54	34-29	36-47	36- .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Morawa	.	.	37-73	29-80	37- .	42-55	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Austrya niska	.	60-34	63-32	37- .	50-69	59-81	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Austrya wyższa	.	.	39- .	27- .	38- .	50- .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Sohnograd	.	.	33-80	28- .	32-35	45- .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Śląsk	.	.	30- .	23-50	29- .	29- .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Styrya	.	44-44	45- .	29-30	42-30	45-44	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Tyrol-Vorarlberg	.	.	32-40	25-83	34-62	37- .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Trentino	.	25- .	23- .	19-59	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Przeciętna ogólna	56- .	40-56	38-06	27-80	38-54	43-32	55- .	33-33	32-60	44- .	45-64	33-15	26- .	.	.	.	.	.	.	40-49

6. Zestawienie porównawcze przeciętnych płac wszystkich osób, zajętych w drukarniach i odlewniach czcionek (wraz z pracującymi przy dziennikach) w latach 1902 i 1899.

okregu Stowarzyszenia		lata	Zarządów drukarni	korektorów	lamezów	zecerów ręczn.		zecerów maszyn	starych maszyn	maszynistów				drukarni			Zarządów odlewarń	odlewnicy czoł- nek komplek- sach	odlewnicy czoł- nek wogóle	stereotypów	galwanoplasty- ków								
						w stałej płacy	na obli- czenle			przy 1	przy 2	przy 3	przy więcej	przy 1	przy 2	przy 3						przy więcej							
																							maszynach				prasach		
																							K o r o n						
{	Czechy	1902	45-09	37-30	38-83	27-54	35-50	41-33	48-37	28-63	33-94	36-80	34-85	27-50	25-69	28-36	50-67	35-57	33-64	31-12	36-—								
		1899	40-04	35-44	—	25-30	31-34	—	—	—	—	30-03	—	—	—	—	—	—	29-08	31-43	—								
{	Bukowina	1902	36-01	—	28-—	22-98	—	—	—	—	28-—	30-—	33-60	—	—	—	—	—	—	—	—								
		1899	40-40	—	—	19-97	—	—	—	—	—	25-33	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
{	Dalmacya	1902	31-—	—	26-25	20-93	23-—	—	—	—	25-—	22-66	26-50	—	28-—	—	—	—	—	—	—								
		1899	29-—	20-—	—	19-24	—	—	—	—	—	26-—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
{	Galicya	1902	46-—	36-40	36-50	29-35	34-02	42-—	44-66	31-66	35-76	41-38	54-—	27-75	37-—	30-—	38-—	29-—	29-—	30-—	—								
		1899	45-—	37-22	—	27-98	33-56	—	—	—	32-79	—	—	—	28-—	25-—	—	40-—	—	—	—								
{	Karyntyja	1902	39-50	32-66	36-—	26-60	30-—	38-—	—	—	29-20	40-—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
		1899	39-33	31-33	—	25-47	26-83	—	—	—	28-56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
{	Kraina	1902	44-—	32-—	34-—	26-—	29-57	36-—	36-50	—	29-50	—	—	—	—	—	—	—	—	16-—	—								
		1899	40-50	27-40	—	25-02	27-67	—	—	—	28-91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
{	Pobrzeże	1902	48-80	39-—	43-54	30-—	33-83	—	39-66	25-33	27-22	25-50	38-—	27-50	—	—	—	—	25-—	36-—	—								
		1899	36-84	42-57	—	24-89	31-46	—	—	—	26-15	—	—	—	22-80	—	—	—	29-50	—	—								
{	Morawa	1902	38-54	36-80	34-53	27-14	29-14	36-77	47-50	24-—	29-26	31-24	39-—	23-71	27-—	29-—	—	34-—	32-—	—	—								
		1899	37-79	32-67	—	21-46	28-—	—	—	—	29-16	—	—	—	20-80	—	—	—	30-—	—	—								
{	Austria niższa	1902	50-49	49-08	49-32	33-29	46-57	53-90	51-50	31-54	36-45	35-—	53-07	32-40	30-05	32-—	45-92	34-81	36-16	44-90	36-27								
		1899	49-78	41-46	—	30-01	42-54	—	—	—	37-64	—	—	—	27-36	—	—	34-71	34-92	36-09	—								
{	Austria wyższa	1902	38-—	33-—	33-75	26-50	34-16	47-75	45-—	25-14	28-79	36-—	—	27-—	23-25	42-—	—	—	31-—	26-50	—								
		1899	39-58	32-89	—	24-75	32-71	—	—	—	28-06	—	—	—	24-—	—	—	—	—	—	—								
{	Solnogród	1902	37-71	34-—	32-90	27-33	32-34	45-—	—	26-40	31-70	—	—	26-—	23-—	—	—	—	30-—	25-50	—								
		1899	35-33	28-—	—	27-—	29-65	—	—	30-13	—	—	—	—	19-25	—	—	—	—	—	—								
{	Śląsk	1902	31-70	30-—	28-50	23-25	25-—	29-—	70-—	26-60	26-70	25-—	—	23-—	18-30	—	—	25-—	—	—	—								
		1899	35-33	31-50	—	21-81	27-60	—	—	—	26-10	—	—	—	17-50	—	—	32-67	—	—	—								
{	Styryja	1902	53-14	41-49	38-21	28-93	35-27	45-44	46-—	34-67	38-95	34-—	45-—	28-—	29-—	—	36-—	28-—	26-—	41-—	—								
		1899	48-50	41-—	—	27-95	37-43	—	—	—	31-30	—	—	—	27-60	—	—	26-—	—	—	—								
{	Tyrol-Vorarlberg	1902	45-—	34-—	32-20	26-13	33-67	37-—	40-—	28-12	26-96	30-40	44-—	—	—	—	36-—	28-—	28-—	28-—	—								
		1899	27-83	32-—	—	24-11	31-50	—	—	—	28-—	—	—	—	22-—	—	36-—	28-—	30-—	—	—								
{	Trentino	1902	25-20	24-50	23-—	19-28	—	—	—	20-—	22-12	21-33	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
		1899	20-67	24-—	—	17-95	—	—	—	—	—	18-50	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
{	Ogólnie	1902	47-73	37-60	34-84	26-59	34-27	41-83	50-63	30-08	30-95	37-74	43-08	29-85	26-22	32-27	42-15	35-60	30-26	35-21	36-13								
		1899	35-80	31-25	—	24-20	31-70	—	—	—	28-44	—	—	—	22-96	—	—	34-68	32-80	28-43	—								

7. Wykazy szczegółowe

pobranych płac w drukarniach dzielowych i odlewniach czcionek w tygodniu od 7 do 12 kwietnia 1902, uporządkowane wedle klas cennikowych.

a) Z zaliczonych do I. klasy cennika normalnego 20 miejscowości: Czerniowce, Radowce, Suchawa i Wyżnica na Bukowinie; Bochnia w Galicyi; Gorycyja na Pobrzeżu; Woł-Meseritsch, Znajmo i Zwittau na Morawie; Frydek, Freistadt, Freudenthal, Jägerndorf i Jauernig na Śląsku; wreszcie Ala, Cavalese, Cles, Riva, Roveredo i Trydent w Trentino.

Płaca tygodniowa w drukarniach dzielowych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace																			Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało
	Zarządców drukarni	korektorów	lamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszynowych	starszych maszynistów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządców odlewni	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewniczy wogóle	stereotypów	galwanoplastyków		
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2	przy więcej							
maszynach							prasach														
60 K	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
40 "	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
38 "	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
36 "	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
35 "	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
34 "	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
32 "	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
31 "	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
30 "	5	.	.	3	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	
28 "	1	.	1	4	.	.	.	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	
27 "	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
26 "	3	.	2	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	11	
25 "	2	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	
24 "	3	1	1	14	.	.	.	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	24	
23 "	.	.	.	8	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	
22 "	.	.	.	28	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	31	
21 "	.	.	.	24	.	.	.	1	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	27	
20 "	.	.	.	45	.	.	.	3	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	51	
19 "	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
18 "	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
17 "	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	4	
16 "	1	.	.	9	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	
Z tych niżej wedle wyżej	minimum	1	.	.	.	.	.	.	3	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	
	23	1	4	75	.	.	.	4	3	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	83	
				79	.	.	.	3	9	4	.	1	1	.	.	.	.	.	.	125	
Razem	24	1	4	154	.	.	.	7	15	7	.	2	1	.	.	.	.	.	.	215	
Przeciętne płace w K	30'42	24'—	26'—	21'59	.	.	.	21'86	24'93	26'86	.	19'—	22'—	.	.	.	.	.	.	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w I. klasie wynosiło K 20'— (dla nowowypisanych w pierwszym roku po wypisie K 16'—).

b) Z zaliczonych do **II. klasy cennika normalnego** 76 miejscowości: Błatna, Beraun, Bischofteinitz, Brandeis n. E., Chocieborz, Essegg, Graslitz, Grottau, Hohenmauth, Horzowice, Humpoletz, Jaromierz, Kaaden, Czeski Kamnitz, Krumau, Melnik, Mies, Münchengrätz, Nachod, Neuhaus, Neustadt n. M., Niemes, Pilgram, Pisek, Podiebrod, Przybram, Rakonice, Reichenau n. Kn., Schlau, Schluckenau, Seltshan, Semil, Strakonice, Tabor, Taus i Trutnow w *Czechach*; Raguza, Spalato i Zara w *Dalmacyi*; Gródek, Jasło, Kołomyja i Sambor w *Galicyi*; St. Veit n. Glan w *Karyntyi*; Boskowitz, Eibenschitz, Göding, Hohenstadt, Holleschau, Hombok, Iglawa, Kromieryż, Mistek, Mor. Neustadt, Nowy Jiczyn, Olomuniec, Przerów, Prosnice, Mor. Schönberg, Sternberg, Trebitsch, Mor. Trübau, Mor. Białokościoły i Wiszów na *Morawie*; Braunau n. Innem, Freistadt, Kirchdorf, Ried, Rohrbach, Schärding i Vöcklabruck w *Austrii wyższej*; Hallein w *Solnogradzie*; Bielsko, Freiwaldau, Cieszyn i Opawa na *Śląsku*.

Płaca tygo- dniowa w dru- karniach dzielo- wych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace																			Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszyno- wych	starszych maszyni- stów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządców odlewni	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewaczy wogóle	stereotypów	galwanoplastyków		
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy wię- cej		przy 1	przy 2	przy wię- cej							
70 K	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
50 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
42 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
40 „	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	
38 „	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	
36 „	7	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	
35 „	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
34 „	3	1	.	1	.	.	.	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	
32 „	4	1	.	1	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	
31 „	1	.	1	1	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	
30 „	6	1	2	4	.	.	.	1	6	4	.	.	1	.	.	.	.	.	25	.	
29 „	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
28 „	4	.	5	11	1	.	.	3	7	2	.	.	.	.	.	1	.	.	34	.	
27 „	2	1	6	4	2	.	.	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	19	.	
26 „	2	.	3	33	3	.	.	2	6	3	.	.	.	.	.	.	.	.	52	.	
25 „	.	.	1	6	1	.	.	1	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	11	.	
24 „	.	1	8	64	4	.	.	6	17	2	.	.	.	.	.	.	.	.	102	.	
23 „	.	.	1	34	1	.	.	3	2	.	.	.	1	.	.	.	.	.	42	.	
22 „	.	1	1	166	3	.	.	9	12	4	.	1	2	.	.	1	.	.	200	.	
21 „	.	.	.	3	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	
20 „	.	.	.	16	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	18	.	
19 „	.	.	.	3	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	
18 „	.	.	.	10	3	.	.	.	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	17	.	
17 „	.	.	.	30	1	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	33	.	
16 „	.	.	.	8	.	.	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	11	.	
niżej 16 „	.	.	.	9	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	
Z tych niżej) wedle) wyżej) minimum	.	.	.	38	7	.	.	1	3	4	.	.	2	.	.	.	.	.	55	.	
	.	1	1	198	3	3	.	12	12	7	.	3	2	.	.	.	1	.	243	.	
	36	8	27	169	12	.	1	18	43	11	.	1	2	.	.	.	1	.	329	.	
Razem	36	9	28	405	22	3	1	31	58	22	.	4	6	.	.	.	2	.	627	.	
Przeciętne płace w K	33·25	30·78	26·18	22·32	22·68	31—	70—	24·84	25·12	25·36	.	20·25	21·83	.	.	.	25—	.	.	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w II. klasie wynosiło K 22— (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 17—).

c) Z zaliczonych do **III. klasy cennika normalnego** 64 miejscowości: Bilin, Czeski-Brod, Brůx, Budziejowice, Chrudim, Czasław, Dux, Cheb, Falknów, Friedland, Gitschin, Hoheneibe, Młody-Bolesław, Kladno, Kolin, Chomutów, Königgrätz, Kutnahora, Laun, Czeska-Lipa, Litomierzyce, Liebenau, Marienbad, Oberleutensdorf, Pardubice, Pilzno, Prachatice, Rokiczan, Rumburg, Zatec, Tetschen n. Elbą, Warnsdorf i Winterberg w *Czechach*; Jarosław, Rzeszów, Nowy Sącz i Tarnopol w *Galicyi*; Celowiec i Villach w *Karyntyi*; Krainburg, Lublana, Rudolfswert i Stein w *Krainie*; Tryest na *Pobrzeżu*; Gmünd, Horn, Oberhollabrunn i Waidhofen n. Thaya w *Austrii niższej*; Gmunden, Ischl, Linc, Steyr, Urfahr i Wels w *Austrii wyższej*; *Solnogród*; Bozen, Bregencya, Brixen, Bruneck, Dornbirn, Innsbruck, Kitzbühel, Lienz i Meran w *Tyrolu-Vorarlbergu*.

Płaca tygo- dniowa w dru- karniach dzieło- wych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione place																				Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało			
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszyn- nowych	starszych maszyn- nistów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządców odlewni	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewaczy wogółe	stereotypów	galwanoplastyków						
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy wię- cej		przy 1	przy 2	przy wię- cej											
																				maszynach			prasach		
70 K	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1					
60 „	3	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4					
52 „	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3					
50 „	4	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5					
48 „	3	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4					
46 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1					
44 „	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3					
42 „	2	1	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	6					
40 „	15	3	1	2	5	.	3	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	32					
39 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1					
38 „	8	.	2	1	5	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	17					
37 „	1	1	.	.	2	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6					
36 „	16	2	1	6	3	.	3	1	2	3	.	.	.	.	1	.	.	.	.	38					
35 „	.	1	1	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7					
34 „	4	7	.	6	7	1	1	1	9	4	.	.	.	.	.	.	2	.	.	42					
33 „	.	1	1	8	4	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	18					
32 „	8	3	5	21	14	.	.	2	20	2	.	1	.	.	.	.	1	.	.	77					
31 „	.	.	1	15	3	1	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	23					
30 „	6	7	11	47	15	.	.	7	20	2	.	.	.	.	.	.	2	.	.	117					
29 „	2	.	1	16	1	.	1	2	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	28					
28 „	.	4	4	106	10	.	.	7	32	6	1	2	1	.	.	.	1	1	.	175					
27 „	.	.	1	28	5	.	.	1	6	1	.	1	.	.	.	.	.	1	.	44					
26 „	.	.	7	170	5	.	.	13	9	3	.	2	1	2	.	.	.	.	.	212					
25 „	.	.	.	109	3	.	.	3	2	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	119					
24 „	.	.	.	315	3	.	.	13	11	1	.	2	6	2	.	.	.	1	.	354					
23 „	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	4					
22 „	.	.	.	2	3	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	9					
21 „	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2					
20 „	.	.	.	13	2	.	.	1	3	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	21					
18 „	.	.	.	47	2	.	.	8	2	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	61					
17 „	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2					
16 „	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2					
niżej 16 „	.	.	.	2	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4					
Z tych niżej wedle wyżej	minimum	.	.	11	9	.	.	1	9	11	1	.	1	4	.	.	.	1	.	48					
		.	.	439	3	2	3	21	24	2	.	2	9	.	.	.	.	2	.	507					
		79	30	36	469	90	3	41	97	14	1	6	2	1	1	.	1	7	.	887					
Razem		79	30	36	919	102	5	63	130	27	2	8	12	5	1	.	1	10	.	1442					
Przeciętne płace w K		39·46	33·17	30·30	25·56	30·71	40·—	39·—	25·79	28·58	30·—	22·50	26·87	23·83	28·40	36·—	.	28·—	27·80	.					

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w III. klasie wynosiło K 24.— (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 18.—).

d) Z zaliczonych do **IV. klasy cennika normalnego** 20 miejscowości: Gablonz, Karlsbad i Liberec w Czechach; Przemysł i Złoczów w Galicyi; Berno, Mor. Ostrawa, Polska Ostrawa, Przywóz i Witkowice na Morawie; Krems, Scheibbs i Stockerau w Austrii niższej; Feldbach, Hartberg, Judenburg, Liezen, Pettau, Radkersburg i Weiz w Styrii.

Płaca tygo- dniowa w dru- karniach dzieło- wych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione place																		Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało	
	Zarządców drukarń	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszy- nowych	starszych maszy- nistów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządców odlewarń	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewaczy wogóle	stereotypów			galwanoplastyków
				w stałej placie	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy wię- cej		przy 1	przy 2	przy wię- cej							
58 K	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
56 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
54 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
50 „	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
48 „	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	4	
46 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
44 „	2	1	.	1	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
42 „	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
40 „	4	.	2	1	2	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	11	
39 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
38 „	1	2	2	.	2	.	.	.	5	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	
37 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	
36 „	4	3	1	.	4	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	
35 „	1	2	4	1	1	.	.	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1	.	.	13	
34 „	3	.	3	6	.	.	1	3	4	2	.	1	.	.	.	1	.	.	.	24	
33 „	.	.	2	1	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	
32 „	2	2	4	7	2	.	1	3	2	1	.	.	1	.	.	1	.	.	.	26	
31 „	.	.	2	7	3	.	.	1	3	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	18	
30 „	.	1	10	12	9	.	.	4	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	40	
29 „	.	1	4	12	1	.	.	.	3	.	.	.	.	3	.	.	1	.	.	25	
28 „	1	1	5	28	4	.	.	4	5	.	.	2	.	.	1	.	.	.	.	51	
27 „	.	.	2	32	2	.	.	1	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	41	
26 „	.	.	6	84	10	.	.	5	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	106	
25 „	.	.	1	184	3	.	.	18	1	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	210	
24 „	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
23 „	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
21 „	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
20 „	.	.	.	2	1	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	5	
19 „	.	.	.	14	.	.	.	1	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	18	
18 „	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
17 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
16 „	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
Z tych niżej wedle wyżej	minimum	.	.	1	5	5	.	.	5	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	17	
	27	14	47	200	3	.	.	19	4	.	2	2	4	4	3	1	2	3	.	233	
				192	44	.	6	24	24	11	2	4								408	
Razem	27	14	48	397	52	.	6	43	33	12	2	7	8	3	1	2	3	.	.	658	
Przeciętne place w K	41-59	35-07	30-85	26-05	29-64	.	44-33	27-49	32-09	35-50	39-50	25-43	27-25	29-—	50-—	31-—	32-—	.	.	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w IV. klasie wynosiło K 25- (dla nowowypisanych w pierwszym roku po wypisie K 19-).

e) Z zaliczonych do **V. klasy cennika normalnego** 16 miejscowości: Praga w Czechach; Kraków i Lwów w Galicyi; Baden, Gloggnitz, Korneuburg, Mödling, Dziewięciokościeły, St. Pölten i Schwechat w Austrii niższej; Aussee, Bruck nad Murą, Cylea, Grac, Leoben i Marburg nad Drawą w Styryi.

Płaca tygo- dniowa w dru- karniach dziel- owych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace																			Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało
	Zarządów drukarni	korektorów	kamaczyów	zecerów ręcznych		zecerów maszy- nowych	starszych maszy- nistów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządów odlewni	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewnicy wogóle	stereotypów	galwanoplastyków		
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy wię- cej		przy 1	przy 2	przy wię- cej							
wyżej 70 K	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	4	
70 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
60 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
58 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	
56 „	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
54 „	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	2	.	.	5	
52 „	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
50 „	11	1	.	.	.	.	2	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	16	
48 „	2	1	.	.	.	.	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	
46 „	.	.	.	1	1	.	1	1	1	1	.	.	.	.	.	1	1	.	.	8	
44 „	10	2	1	2	3	.	1	.	4	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	27	
42 „	2	1	2	1	2	4	3	1	3	3	.	.	.	.	.	.	3	.	.	25	
40 „	9	9	5	5	6	.	.	.	7	4	.	.	.	.	.	.	1	.	.	46	
39 „	.	.	.	1	5	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	
38 „	1	6	2	11	3	3	.	1	7	1	.	.	.	.	.	2	.	.	.	37	
37 „	.	.	.	2	6	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	10	
36 „	2	7	10	38	11	.	.	2	17	1	.	.	.	.	1	.	2	.	.	91	
35 „	2	.	.	7	3	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	14	
34 „	.	3	11	59	15	.	.	8	10	.	.	1	.	1	1	2	.	.	.	111	
33 „	.	.	1	4	9	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	16	
32 „	2	3	13	79	33	.	.	5	27	1	.	.	1	2	.	.	1	.	.	167	
31 „	.	.	.	10	17	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	29	
30 „	3	4	19	133	55	1	.	7	20	1	.	2	2	6	.	3	.	.	.	256	
29 „	.	1	.	14	23	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	39	
28 „	1	4	7	155	51	.	.	12	9	.	1	2	3	5	3	3	1	.	.	257	
27 „	.	.	.	21	17	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	40	
26 „	.	3	1	158	35	.	.	9	6	.	.	5	7	2	.	6	.	.	.	232	
25 „	.	.	.	2	9	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	12	
24 „	.	.	.	3	15	.	.	.	2	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	21	
23 „	.	.	.	.	4	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	
22 „	.	.	.	5	21	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	28	
21 „	.	.	.	1	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	
20 „	.	.	.	44	16	.	.	3	.	.	.	1	2	2	.	.	.	.	.	68	
19 „	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
18 „	.	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	
17 „	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
16 „	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
niżej 16 „	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
Z tych niżej wedle wyżej	56	42	71	525	259	6	8	34	96	17	2	6	10	8	3	7	18	2	.	124	
minimium	.	3	1	231	86	2	.	17	9	1	1	5	2	.	.	.	7	.	.	316	
	56	42	71	525	259	6	8	34	96	17	2	6	10	8	3	7	18	2	.	1170	
Razem	56	45	72	756	382	8	8	51	120	20	3	13	20	19	3	7	25	2	.	1610	
Przeciętnie płace w K	46:86	35:67	33:04	29:15	28:54	39:—	45:50	30:74	33:40	39:60	47:33	27:08	27:30	28:—	46:66	37:14	35:20	36:—	.	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w V. klasie wynosiło K 26.— (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 20.—).

f) Z zaliczonej do **VI. klasy cennika normalnego** miejscowości: Wiedeń w Austrii niższej.

Płaca tygo- dniowa w dru- karniach dzieło- wych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione place																	Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało		
	Zarządców drukarń	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszyn- nowych	starszych maszyn- nistów	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy			Zarządców odlewarń	odlew. czcionek przy maszyn. kompletów.	odlewaczy wogóle			stereotypów	galwanoplastyków
				w stałej placie	na obłożenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2	przy wię- cej							
wyżej 70 K	3	.	.	.	25	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	30	.
70 „	3	.	.	.	13	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	17	.
60 „	8	2	.	.	15	3	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1	2	.	.	33	.
58 „	2	.	.	.	6	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	14	.
56 „	2	.	.	.	4	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.
54 „	.	.	.	.	10	2	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	2	.	1	19	.
52 „	3	.	.	.	10	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	16	.
50 „	10	.	3	.	17	.	4	.	13	.	.	.	.	.	3	1	2	.	.	53	.
48 „	2	3	3	1	17	.	3	.	4	.	.	.	.	.	1	2	3	1	.	40	.
46 „	2	5	1	2	12	1	1	1	3	.	3	.	.	.	1	1	3	.	.	36	.
44 „	5	6	2	.	15	10	3	2	8	.	.	.	.	.	2	2	4	.	.	59	.
42 „	1	7	3	6	29	1	2	2	6	.	1	.	.	.	1	.	5	.	.	63	.
40 „	6	14	19	18	39	.	1	5	22	.	.	2	.	.	.	3	6	1	1	137	.
39 „	.	1	.	1	8	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	13	.
38 „	1	11	30	15	24	.	.	10	34	.	1	.	.	.	1	3	14	.	2	146	.
37 „	.	1	1	3	12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	20	.
36 „	2	25	31	54	36	.	.	14	37	.	.	5	.	.	1	7	16	1	2	231	.
35 „	.	.	3	5	14	.	.	.	2	.	.	1	1	.	.	1	3	.	1	31	.
34 „	.	17	37	69	23	.	.	13	37	.	.	7	2	.	1	6	12	.	1	225	.
33 „	.	.	4	11	9	.	.	1	6	.	.	2	.	.	.	3	.	.	.	36	.
32 „	1	15	25	194	38	.	.	13	32	.	1	28	6	1	.	5	10	6	.	375	.
31 „	.	.	1	45	13	.	.	1	1	.	.	5	11	.	.	2	2	1	.	82	.
30 „	.	2	4	372	25	.	1	22	7	.	.	79	6	.	.	9	10	1	2	540	.
29 „	.	.	1	39	6	.	.	2	.	.	.	6	1	.	.	.	1	1	.	57	.
28 „	.	.	3	423	20	.	.	18	4	.	.	90	3	.	.	6	8	.	1	576	.
27 „	.	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.
26 „	.	.	.	4	5	.	.	2	1	.	.	1	1	.	.	.	1	.	.	15	.
25 „	.	.	.	.	5	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	.
24 „	.	.	.	17	8	.	.	4	2	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	33	.
23 „	.	.	.	3	5	.	.	.	.	.	.	9	2	.	.	.	.	.	.	19	.
22 „	.	.	.	89	6	.	.	10	2	.	.	.	.	.	.	.	6	1	.	114	.
21 „	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	4	.
20 „	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
19 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
18 „	.	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.
niżej 16 „	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
Z tych niżej wedle w yżej	minimum	.	.	3	423	45	.	.	.	.	.	101	7	.	.	1	6	15	1	4	3
	51	109	168	948	440	17	24	105	219	.	7	133	29	1	13	46	104	12	10	2436	108
Razem	51	109	171	1374	485	17	24	121	226	.	7	234	36	1	13	53	119	13	11	3065	570
Przeciętne płace w K	49.96	37.86	36.05	29.84	38.86	48.05	52.50	31.92	36.72	.	43.14	29.47	29.69	32.—	45.92	34.81	36.16	40.61	36.27	.	.

8. Wykazy szczegółowe

pobranych plac przy pismach codziennych w tygodniu od 7 do 12 kwietnia 1902,
uporządkowane wedle klas cennikowych.

a) Z zaliczonych do **I. klasy cennika normalnego** 3 miejscowości: Czerniowce na *Bukowinie*;
Gorycza na *Pobrzeżu*; Trydent w *Trentino*.

Płaca ty- godnio- wa w dru- karniach gazeto- wych wy- nosiła	Liczba pobierających obok wymienione place													Liczba ogólna osób, obję- tych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało	
	Zarządów drukarń	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszynow.	starszych maszynist.	maszynistów			maszynistów rotac. przy 1 maszynie	drukarzy				stereotypów
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2			
40 K	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
38 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
34 „	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
33 „	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
28 „	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
26 „	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
25 „	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
24 „	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
22 „	.	.	1	10	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	12	.
21 „	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
20 „	.	.	.	14	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	.
16 „	.	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	.
Z tych niżej wedle wyżej	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
minimum	.	.	.	21	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	23	.
	.	1	5	13	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22	.
Razem	.	1	5	36	4	.	.	.	1	.	.	.	.	.	47	.
Przeciętne place w K	.	25—	27·80	20·39	33—	.	.	.	22—	.	.	.	.	.	.	.

b) Z zaliczonych do **II. klasy cennika normalnego** 2 miejscowości: Cieszyn i Opawa na *Śląsku*.

33 K	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	2
31 "	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
30 "	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
28 "	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2
26 "	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2
25 "	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1
24 "	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
22 "	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Z tych niżej wedle wyżej	.	.	.	2	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	7
minimum	.	.	4	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6
Razem	.	.	4	4	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	13
Przeciętne place w K	.	.	30·	23·50	.	29·	—	.	.	.	.	.	.	.	.

Uwagi: Cennikowe minimum płacy w I. klasie wynosiło K 20·— (dla nowowypisanych w pierwszym roku po wypisie K 16·—). — Cennikowe minimum płacy w II. klasie wynosiło K 22·— (dla nowowypisanych w pierwszym roku po wypisie K 17·—).

c) Z zaliczonych do **III. klasy cennika normalnego** 9 miejscowości: Pilzno w Czechach; Celowiec w Karyntyi; Lublana w Krainie; Tryest na Pobrzeżu; Linc w Austrii wyższej; Solnogród; Bozen, Bregencya i Insbruk w Tyrolu-Vorarlbergu.

Płaca tygodniowa w drukarniach gazetowych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace													Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało		
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszynow.	starszych maszynist.	maszynistów			maszynistów rotacyjnych przy 1 maszynie	drukarzy				stereotypów	
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2				
																	maszynach
60 K	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
52 „	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	
50 „	.	.	.	1	1	2	3	.	.	.	.	.	.	.	7	.	
48 „	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	
46 „	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	4	.	
44 „	.	.	.	5	.	6	1	.	.	.	1	.	.	.	13	.	
42 „	.	.	.	2	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	
40 „	.	.	.	2	2	20	2	.	.	.	.	.	.	.	26	.	
39 „	.	.	.	1	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	
38 „	.	.	.	3	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	7	.	
37 „	.	.	.	.	2	4	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	
36 „	.	1	.	2	1	12	3	.	.	.	.	.	.	.	19	.	
35 „	.	.	.	3	.	6	.	.	.	1	.	.	.	.	10	.	
34 „	.	.	.	2	1	10	.	.	.	.	.	.	.	.	13	.	
33 „	.	.	.	.	.	8	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.	
32 „	.	1	.	4	3	3	.	.	.	.	.	.	.	.	11	.	
31 „	.	.	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	3	.	
30 „	.	.	.	3	1	14	.	.	.	.	.	.	.	1	19	.	
29 „	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	
28 „	.	.	.	1	9	5	.	.	1	.	.	1	.	.	17	.	
27 „	.	.	.	4	5	1	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	
26 „	.	.	.	3	15	2	.	.	.	.	.	.	.	.	20	.	
25 „	.	.	.	1	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	
24 „	.	.	.	.	18	1	.	.	1	1	.	.	.	.	21	.	
Z tych niżej według wyżej	minimum	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1	
		.	.	.	18	1	.	.	1	.	.	.	.	.	22	8	
		1	2	41	45	110	8	.	1	1	.	3	.	.	214	5	
Razem	.	1	2	41	63	111	10	.	2	2	.	3	.	.	2	237	14
Przeciętne płace w K	60—	34—	38-15	27-59	35-99	41-40	.	26—	29-50	.	40—	.	.	38.—	.	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w III. klasie wynosiło K 24— (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 18—). Zauważyć tu jednak należy, że w Tryeście istnieją dla dzienników specjalne postanowienia, skutkiem czego zajęci przy dziennikach pracują pod korzystniejszymi warunkami, niż ci przy układzie dziełowym.

d) Z zaliczonych do *IV. klasy cennika normalnego* 6 miejscowości: Gablonz, Karlsbad i Liberec w Czechach; Berne, Mor. Ostrawa i Polska Ostrawa na Morawie.

Płaca tygodniowa w drukarniach gazetowych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace												Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało		
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszyn.	starszych maszynist.	maszynistów			maszynistów rotacyjnych przy 1 maszynie	drukarzy			stereotypów	
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1				przy 2
50 K	.	.	1	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.
46 "	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
44 "	.	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
42 "	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
40 "	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
39 "	.	.	2	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.
38 "	.	.	3	.	.	8	.	.	.	.	.	.	.	.	11	.
37 "	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
36 "	.	.	5	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.
35 "	.	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
34 "	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
33 "	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
32 "	.	.	.	13	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	14	.
31 "	.	.	.	16	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	17	.
30 "	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.
29 "	.	.	.	25	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	26	.
28 "	.	.	2	4	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	8	.
27 "	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
26 "	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	6	.
25 "	.	.	.	7	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.
21 "	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
Z tych	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.
niżej	.	.	.	9	1	11	.	.	.	.	.	.	.	.	21	.
wedle	.	4	20	64	13	4	.	1	.	.	.	.	1	.	107	.
wyżej	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Razem	.	4	20	73	14	17	.	1	.	.	.	.	1	.	130	1
Przeciętne płace w K	.	33—	36·40	29·32	36·14	40·41	.	28—	.	.	.	.	26—	.	.	.

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w IV. klasie wynosiło K 25— (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 19—). Zauważyć tu jednak należy, że w Bernie istnieją dla dzienników specjalne postanowienia, skutkiem czego zajęci przy dziennikach pracują pod korzystniejszymi warunkami, niż ci przy układzie dziełowym.

e) Z zaliczonych do V. klasy cennika normalnego 4 miejscowości: Praga w Czechach; Kraków i Lwów w Galicyi; Grac w Styryi.

Płaca tygodniowa w drukarniach gazetowych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione place													Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało	
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszyn.	starszych maszynist.	maszynistów			maszynistów rotacyj. przy 1 maszynie	drukarzy				stereotypów
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2			
wyżej 70 K	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
70 „	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	2	
68 „	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
66 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	
64 „	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
60 „	.	.	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
58 „	.	.	1	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
56 „	.	.	2	.	11	3	.	.	.	.	.	.	.	.	16	
54 „	.	.	2	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	1	6	
52 „	1	.	1	.	13	.	.	.	.	.	1	.	.	.	16	
50 „	.	3	2	.	15	6	.	.	.	.	2	.	.	.	28	
48 „	.	2	1	1	21	8	.	.	.	.	.	.	.	.	33	
46 „	.	.	1	.	33	3	.	.	.	.	1	.	.	.	38	
44 „	.	1	.	1	30	.	.	.	1	1	.	.	.	1	35	
42 „	.	2	1	.	30	8	.	1	.	.	.	.	.	.	42	
40 „	.	4	2	.	40	2	1	.	.	.	3	.	.	.	52	
39 „	.	.	.	.	19	.	.	.	.	.	.	.	.	1	20	
38 „	.	.	2	2	30	.	.	.	1	.	1	.	.	.	36	
37 „	.	.	.	.	18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	18	
36 „	.	2	3	1	26	.	.	2	.	.	1	.	.	2	37	
35 „	.	.	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	
34 „	.	1	.	1	37	.	.	.	.	.	.	.	.	3	42	
33 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
32 „	.	.	.	3	8	.	.	.	.	.	1	1	.	1	14	
31 „	.	.	.	2	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	
30 „	.	.	1	10	9	.	.	.	.	.	3	1	.	1	25	
29 „	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	
28 „	.	.	.	13	3	.	.	.	.	.	.	1	.	.	17	
27 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
26 „	.	.	.	3	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	4	
22 „	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
20 „	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
Z tych niżej według minimum	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
	1	17	29	18	365	8	2	1	2	1	13	3	.	10	27	
															1	
Razem	1	17	29	45	366	31	2	4	2	1	13	3	.	10	524	
															19	
Przeciętne place w K	52—	45—18	51—24	29—84	41—34	47—10	55—	35—	41—	44—	39—54	30—	.	37—10	.	

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w V. klasie wynosiło K 26— (dla nowowypisanych w pierwszym roku po wypisie K 20—). Zauważyć tu jednak należy, że Praga i Lwów posiadają odrębne cenniki gazetowe, dalej, że w Krakowie i Gracu istnieją dla dzienników specjalne postanowienia, skutkiem czego zajęci przy dziennikach pracują pod korzystniejszymi warunkami, niż ci przy układzie dzielowym.

f) Z zaliczonej do VI. klasy cennika normalnego miejscowości: Wiedeń w Austrii niższej.

Płaca tygodniowa w drukarniach gazetych wynosiła	Liczba pobierających obok wymienione płace													Liczba ogólna osób, objętych tą statystyką	Z tych do Związku nie należało	
	Zarządców drukarni	korektorów	łamaczów	zecerów ręcznych		zecerów maszynow.	starszych maszynist.	maszynistów			maszynistów rotacyj. przy 1 maszynie	drukarzy				stereotypów
				w stałej płacy	na obliczenie			przy 1	przy 2	przy więcej		przy 1	przy 2			
wyżej 70 K	.	4	27	.	8	.	.	.	.	.	2	.	.	4	45	.
70 "	.	4	1	.	3	.	.	.	.	.	3	.	.	1	12	.
68 "	.	3	2	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	1	9	.
66 "	.	1	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	5	.
64 "	.	3	8	.	7	2	.	.	.	.	1	.	.	3	24	.
62 "	.	1	2	.	12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	.
60 "	.	7	5	.	23	67	.	.	.	.	3	.	.	3	108	.
58 "	.	5	1	.	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	26	.
56 "	.	3	2	.	17	.	.	.	.	.	1	.	.	3	26	.
54 "	.	16	2	1	24	1	.	.	.	.	.	.	.	3	47	.
52 "	.	1	9	.	22	2	.	.	.	.	1	.	.	3	38	.
50 "	.	.	3	4	44	.	.	.	.	.	4	.	.	3	58	.
48 "	.	1	2	.	32	.	.	.	.	.	.	.	.	1	36	.
46 "	.	.	.	.	20	.	.	.	.	.	.	.	.	1	21	.
44 "	.	.	2	3	20	.	.	.	.	.	2	1	.	2	30	.
42 "	.	.	4	2	9	.	.	.	.	.	.	2	.	1	18	.
40 "	.	.	.	6	19	.	.	.	.	.	.	.	.	5	30	.
38 "	.	.	.	15	9	.	.	.	.	.	.	.	.	1	25	.
36 "	.	.	.	89	3	.	.	.	.	.	.	7	.	4	103	.
34 "	.	.	.	6	3	.	.	.	.	.	.	.	.	1	10	.
32 "	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	.	1	.	4	10	.
30 "	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	2	.	1	5	.
28 "	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
26 "	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
24 "	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	.
Z tych niżej wedle minimum wyżej	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	.
	.	49	71	100	19	.	.	.	.	.	.	.	.	.	119	14
	.	49	71	31	285	72	.	.	.	.	17	13	.	46	584	87
Razem	.	49	71	131	304	72	.	.	.	.	17	13	.	48	705	101
Przeciętne płace w K	.	60.34	63.32	37.—	50.69	59.81	.	.	.	.	63.—	36.31	.	49.20	.	.

Uwaga: Cennikowe minimum płacy w VI. klasie wynosiło K 28.- (dla nowo-wypisanych w pierwszym roku po wypisie K 22.-). Zauważyć tu jednak należy, że Wiedeń posiada odrębny cennik gazetowy, skutkiem czego zajęci przy dziennikach pracują pod korzystniejszymi warunkami, niż ci przy układzie dziełowym.

9. Zestawienie porównawcze przeciętnych płac z poszczególnych klas cennikowych.

Przeciętna płac zajętych w drukarniach dziełowych wynosiła:																					
w miej- scowościach	Zarządcy drukarni	korektorzy	karmacze	zecerzy ręczni		zecerzy maszynowi	starsi maszyniści		maszyniści			maszyniści rotacyjni		drukarze			Zarządcy odlewarń	odlewarze czcionek przy maszynach kom-pletowych	odlewarze wogóle	stereotypczy	galwanoplasty
				w stałej płacy	na obliczenie		przy 1	przy 2	przy więcej	przy 1	przy 2	przy więcej									
K o r o n																					
I. klasy cen.	30-42	24-—	26-—	21-59	.	.	.	21-86	24-93	26-86	.	19-—	22-—	.	.	.	.	.	.	.	.
II. „ „	33-25	30-78	26-18	22-32	22-68	31-—	70-—	24-84	25-12	25-36	.	20-25	21-83	.	.	25-—	.	.	.	.	
III. „ „	39-46	33-17	30-30	25-56	30-71	40-—	39-—	25-79	28-58	30-—	22-50	26-87	23-83	28-40	36-—	28-—	27-80	.	.	.	
IV. „ „	41-59	35-07	30-85	26-05	29-64	.	44-33	27-49	32-09	35-50	39-50	26-43	27-25	29-—	50-—	31-—	32-—	.	.	.	
V. „ „	46-86	35-67	33-04	29-15	28-54	39-—	45-50	30-74	33-40	39-60	47-33	27-08	27-30	28-—	46-66	37-14	35-20	36-—	.	.	
VI. „ „	49-96	37-86	36-05	29-84	38-86	48-05	52-50	31-92	36-72	.	43-14	29-47	29-69	32-—	45-92	34-81	36-16	40-61	36-27	.	
Przeciętna płac zajętych w drukarniach gazetowych wynosiła:																					
I. klasy cen.	.	25-—	27-80	20-39	33-—	.	.	.	22-—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
II. „ „	.	.	30-—	23-50	.	29-—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
III. „ „	60-—	34-—	38-15	27-59	35-99	41-40	26-—	29-50	.	40-—	.	.	.	.	.	.	.	38-—	.	.	
IV. „ „	.	33-—	36-40	29-32	36-14	40-41	28-—	.	.	.	.	.	.	26-—	.	.	.	.	.	.	
V. „ „	52-—	45-18	51-24	29-84	41-34	47-10	55-—	35-—	41-—	44-—	39-54	30-—	.	.	.	.	.	37-10	.	.	
VI. „ „	.	60-34	63-32	37-—	50-69	59-81	.	.	.	.	63-—	36-31	.	.	.	.	.	49-20	.	.	

TREŚĆ

	Str.
Wstęp	3
Sprawozdanie z czynności Związku za rok 1902:	
I. Działalność urzędowa:	
1. Ogólne spostrzeżenia	5
2. Z Przewodnictwa Związku	16
3. Zamknięcie rachunkowe Kasy związkowej za rok 1902	25
4. Wykaz majątku	25
5. Pogląd na obrót kasowy Związku od czasu jego założenia	26
6. Sprawozdanie Komisji kontrolującej	27
II. Statystyka:	
1. Obręb Związku	28
2. Ruch członków	30
3. Organizacya i agitacya	33
4. Kształcenie	34
5. Biuro stręczenia pracy	35
6. Oficyny przestrzegające cennika	38
7. Maszyny do składania	38
8. Zastanowienia pracy i inne nieporozumienia	40
9. Ogólny obrót kasowy Stowarzyszeń związkowych w r. 1902	44
10. Dział zapomogowy Stowarzyszeń związkowych	47
11. Scentralizowane zapomogi Związku	51
12. Wynik rozliczeń	57
13. Zestawienie porównawcze kwot zapomogowych <i>scentralizowanych</i> z wypłaconemi <i>faktycznie</i> przez Stowarzyszenia związkowe w r. 1902	65
III. Pogląd na ogólny obrót funduszków Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia	66
IV. Zapomogi w międzynarodowych Związkach	68
V. Umowa wzajemności	75
VI. Statystyka plac od 7 do 12 kwietnia 1902	77

VORWÄRTS!

ZEITSCHRIFT FÜR BUCHDRUCKER U. VERWANDTE
INTERESSEN

ORGAN SÄMTL. BUCHDRUCKERGEHILFEN-VEREINE OESTERREICHS
HERAUSGEBER UND VERANTWÖRTLICHER REDAKTEUR:
FRANZ HOFER

Erscheint jeden Donnerstag abends mit dem Datum des nächstfolgenden Tages.

Für Wien vierteljährlich mit freier Postversendung - - - - - K 2.20
„ Oesterreich-Ungarn vierteljährlich mit freier Postversendung - - „ 2.30
„ Deutschland vierteljährlich mit freier Postversendung - - - - „ 2.60
„ die übrigen Länder vierteljährlich mit freier Postversendung - - „ 3.—

EINZELNE NUMMERN 20 HELLER.

Fachinserate finden, da das Blatt in einer Auflage von 8850 Exemplaren über ganz Oesterreich-Ungarn, Rumänien, Bulgarien und Serbien verbreitet ist, die weiteste Publizität und werden von der Administration nur gegen vorherige Bezahlung angenommen und per dreispaltige Petitzeile zu 20 Heller berechnet. — Von Mitgliedern der gegenseitigen Vereine werden Inserate bis zu acht Zeilen zum fixen Preise von 1 Krone aufgenommen.

REDAKTION UND ADMINISTRATION:
WIEN VII./1, SEIDENGASSE NR. 17.

VELESLAVIN

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM POMOCNICTVA
KNIHTISKARSKÉHO

ORGÁN VŠECH KNIHTISKARSKÝCH SPOLKŮ POMOCNICKÝCH
V RAKOUSKU

VYDAVATEL A ZODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JAN JELÍNEK

Vychází každého týdne v pátek v poledne

Pro Prahu čtvrtletně s volnou poštovní dopravou - - - - - K 2.20
„ Rakousko-Uhersko čtvrtletně s volnou poštovní dopravou - - - „ 2.30
„ Německo čtvrtletně s volnou poštovní dopravou - - - - - „ 2.60
„ ostatní země čtvrtletně s volnou poštovní dopravou - - - - „ 3.—

JEDNOTLIVÁ ČÍSLA 20 H.

Inseráty za petitový řádek 20 h, pro členy vzájemných spolků až do 8 řádek
za určitou cenu 1 K.

REDAKCE A ADMINISTRACE: PRAHA, NA SLUPI 1547—II.

OGNISKO

CZASOPISMO DLA SPRAW DRUKARSKICH I PO-
KREWNYCH ZAWODÓW

ORGAN ZWIĄZKU AUSTR. STOW. DRUKARSKICH
WYDAWCA

I ODPOWIEDZIALNY REDAKTOR: JÓZEF HUDEC

Wychodzi 5, 15 i 25 każdego miesiąca

Prenumerata całoroczna z przesyłką pocztową	- - - - -	K 4:80
" półroczna z "	" - - - - -	" 2:40
" kwartalna z "	" - - - - -	" 1:20

Numer pojedynczy 20 h.

Inseraty fachowe za poprzedniem opłaceniem po 20 hal. za 1 wiersz petitowy.
Dla członków Stowarzyszeń związkowych inseraty do 8 wierszy po 1 koronie.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
LWÓW, ULICA ŁYCZAKOWSKA 14, I. P.

IL RISVEGLIO

GIORNALE PER GL'INTERESSI DEGLI OPERAI TIPO-
GRAFI ED ARTI AFFINI

ORGANO DELLE SOCIETÀ TIPOGRAFICHE DELL' AUSTRIA

EDITORE

E REDATTORE RESPONSABILE: ANTONIO CUPEZ

Si pubblica ai 10 e 25 d'ogni mese

Abbonamento annuo (comprese le spese postali) - - - - - Cor. 2:--

Per l'Estero più le spese postali.

Singoli numeri cent. 8. -- Inserzioni cent. 20 per linea di testino.

REDAZIONE ED AMMINISTRAZIONE:
TRIESTE, VIA DEL BOSCHETTO N. 3, II. P.